

**Genomik Profilleme Yöntemiyle T Lenfositlerinde Apoptozu
Düzenleyen mikroRNA'ların Tanımlanması**

Proje No: 107T475

**Yrd. Doç. Dr. Bünyamin AKGÜL
Yrd. Doç. Dr. Ayten NALBANT
Ar. Gör. Hatice YİĞİT**

KASIM 2010 İZMİR

ÖNSÖZ

Evrimsel olarak oldukça muhafaza edilmiş olan hücre ölümü, ihtiyaç fazlası hücreler ile sağlığı tehdit eden antijenlerin vücuttan uzaklaştırılması için oldukça gerekli bir hücrel işlemdir (DANIAL ve KORSMEYER, 2004). Fizyolojik bir süreçte oluşması gereken hücre ölümünün yavaşlaması sonucu kanser ve otoimmün hastalıklar, hızlanması durumunda ise nörodejenaratif ve AIDS gibi hastalıklar şekillenebilmektedir (FEARNHEAD, 2004; MATTSON, 2000; VAUX ve FLAVELL, 2000). Bu sebeplerden dolayı hücre ölüm mekanizmasının moleküler düzeyde anlaşılması, insan sağlığının korunması için çok önemlidir.

Apoptozun sinyal iletim yolağında rol oynayan bir dizi protein tanımlanmış ve çeşitli hastalıklarla olan bağlantıları ortaya çıkarılmıştır. Son yıllarda yapılan çalışmalar, apoptozun sadece proteinler tarafından değil, mikroRNA (miRNA) adı verilen ve boyutları 17-25 nükleotit arasında değişen çok küçük kodlamayan RNA'lar tarafından düzenlenebileceğini göstermiştir. Özellikle kanser gelişimi ve metastaz üzerinde çalışmalar hız kazanırken, immün sistemin en önemli bileşenlerinden birisi olan T lenfositlerinin apoptozunu düzenleyen miRNA'lar sistematik bir şekilde incelenmemiştir.

TÜBİTAK tarafından desteklenen 107T475 No.lu ve "Genomik Profilleme Yöntemiyle T Lenfositlerinde Apoptozu Düzenleyen MikroRNA'ların Tanımlanması" isimli bu projede Jurkat T hücreleri model olarak kullanılarak T lenfositlerinin apoptozunda rol oynayan miRNA'ların tanımlanması hedeflenmiştir. Mikroarray analizi kullanılarak yapılan genomik taramayla apoptozda daha önce hiç tanımlanmamış yeni miRNA'lar belirlemiştir. Ayrıca, proje kabul edildikten sonra geliştirilen derin sekanslama yöntemi kullanılarak daha kapsamlı kodlamayan küçük RNA taraması yapılmıştır. Derin sekanslama sonuçlarımız, ilave miRNA adayları belirlemekle kalmayıp, miRNA nükleotit değişikliklerinin de apoptozu düzenleyebileceğine işaret etmiştir. Derin sekanslama analizinin belkide en ilginç sonucu, daha önce yapısal olarak kabul edilen tRNA'lardan üretilen küçük fragmanlarında apoptozu düzenleyebileceğidir.

İmmün sistemin önemli oyuncularından birisi olan T hücrelerinde apoptozu düzenleyen miRNA ve diğer küçük kodlamayan RNA'ların tanımlanması apoptoz çalışma alanına yeni bir boyut kazandıracaktır. Zira bu mekanizmaların ortaya çıkarılması, kanser, otoimmün ve nörodejenaratif hastalıklar gibi bir dizi kompleks hastalıkların daha iyi anlaşılmasına yardımcı olacaktır.

İÇİNDEKİLER

i. Özet (Türkçe).....	5
ii.Özet (İngilizce).....	6
1. Giriş	7
2. Genel Bilgiler	7
2.1 Apoptoz (Programlı Hücre Ölümü)	7
2.2. Çok Küçük RNA'lar.....	9
2.3. mikroRNA'lar.....	9
2.3.1. mikroRNA Tanımı ve Fonksiyonları.....	9
2.3.2. MikroRNA Biyogenezi ve Gen Regülasyonu	10
2.3.3 Apoptozda Rol Oynayan MikroRNA'lar	12
3. Gereç ve Yöntem	14
3.1. Memeli Hücrelerin Apoptoza Uğratılması ve Tranfeksiyonu	14
3.2. Toplam RNA İzolasyonu.....	14
3.3. Mikrodizi Analiziyle Apoptotik miRNA İfade Profillerinin İncelenmesi.....	15
3.4. Derin Sekanslama İle miRNA Profilinin Çıkartılması	15
3.5. Kantitatif PCR İle miRNA İfadelerinin Kontrol Edilmesi	16
3.6. Küçük RNA'ların Klonlanması	17
3.7. Biyoinformatik Analizlerle miRNA Hedeflerinin Belirlenmesi	17
4. Bulgular	17
4.1. Kamptotesin Doz ve Zaman Optimizasyonu.....	17
4.2. Apoptotik Hücrelerin Ayırımı ve Toplam RNA İzolasyonu	21
4.3. Mikroarray İle miRNA Profilinin Çıkartılması.....	23
4.4. Mikroarray Sonuçlarının qPCR İle Doğrulanması	30
4.5. Derin Sekans Analiziyle miRNA Profilinin Çıkartılması	30
4.6. miRNA Nükleotit Değişimlerinin Belirlenmesi	35
4.7. Mikroarray ve Derin Sekanslama Sonuçlarını qPCR İle Doğrulanması	47
4.8. miRNA Aşırı İfadesinin Kamptotesin İle İndüklenen Apoptoza Etkisi.....	47
4.9. Biyoinformatik Analizlerle Aday miRNA Hedeflerinin Belirlenmesi.....	48
4.10. Diğer Küçük RNA Profillerinin Belirlenmesi	48
Tartışma/Sonuç	58

ŞEKİLLER

Şekil	Sayfa
Şekil 1. Apoptotik Mekanizmada Rol Oynayan İç (İntrinsic) Faktörler	8
Şekil 2. MikroRNA Biyogenez ve Fonksiyonu İçin Modeller	11
Şekil 3. Apoptotik Yolda Rol Oynayan Proteinler ve MiRNA'lar	12
Şekil 4. Jurkat T Lenfosit Hücre Hattında 16 Saat Kamptotesin Doz Optimizasyonu	18
Şekil 5. Jurkat T Lenfosit Hücre Hattında 4 Saat Kamptotesin Doz Optimizasyonu	18
Şekil 6. Jurkat T Hücrelerinde Kamptotesin İlacına Direnç Analizi	19
Şekil 7. Kamptotesin İle Muamele Edilen Jurkat T Hücrelerin Apoptoz Oranları.	20
Şekil 8. Kamptotesin İle Muamele Edilmiş ve Ayırıştırılmış Jurkat Hücrelerinden Toplam RNA İzolasyonu	21
Şekil 9. Jurkat Hücrelerinden İzole Edilen Toplam RNA'ların Bioanalyzer İle Kalite Kontrol Analizi	22
Şekil 10. Kamptotesin Dozuna Bağlı MiRNA İfadesi	31
Şekil 11. Kamptotesin İle Muamele Edilen Jurkat Hücrelerinde MikroRNA Sekanslarında Görülen Nükleotit Değişiklikleri	37
Şekil 12. Kamptotesin İle Muamele Edilen Jurkat Hücrelerinde mikroRNA Sekanslarında Görülen Nükleotit Değişikliklerinin Pozisyonları	37
Şekil 13. Apoptotik Jurkat Fraksiyonunda (JAP) Edit Edilmiş hsa-miR-142-p miRNA'sının Analizi	43
Şekil 14. miR-17*, 18a ve 128 İle Transfekte Edilen Jurkat Hücrelerinde Kamptotesine Cevaben Oluşan Apoptoz Oranları	46
Şekil 15. miR-17*, 18a ve 128 İle Transfekte Edilen Jurkat Hücrelerinde GroEL Proteinine Cevaben Oluşan Apoptoz Oranları	46
Şekil 16. miR-17*, 18a ve 128 İle Transfekte Edilen HeLa Hücrelerinde Apoptoz Oranları..	47
Şekil 17. tRNA Fragmanlarının Köken Aldığı Sekanslar	50
Şekil 18. tRNA Fragmanlarının 3' Kesim Noktası	50

TABLolar

Tablo	Sayfa
Tablo 1. Biyolojik Replikaların Kalite Kontrol Analizi.....	22
Tablo 2. Kamptotesin İle Muamele Edilen Jurkat T Hücre Fraksiyonlarında Farklı İfade Edilen miRNA'ların Özeti	23
Tablo 3. Kamptotesin İle Muamele Edilen Jurkat T Hücre Fraksiyonlarında Farklı İfade Edilen miRNA'ların Ayrıntılı Listesi.....	29
Tablo 4. Kamptotesin İle İndüklenen Apoptozda Rol Oynayan miRNA'ların qPCR İle Doğrulanması.....	29
Tablo 5. Derin Sekanslama Kalite Kontrol Analizi.....	32
Tablo 6. JNN, JAN ve JAP Fraksiyonlarında miRNA İfade Miktarları.....	34
Tablo 7. Ergin miRNA Sekansıyla Bir Nükleotit Fark Gösteren Sekansların Klonlanma Sıklıkları	42
Tablo 8. Ergin miRNA Sekansıyla Bir Nükleotit Fark Gösteren ve Genomda Tek Yere Eşleşen Sekansların Klonlanma Sıklıkları.....	44
Tablo 9. Kamptotesinle Muamele Edilen Jurkat Hücrelerinde miRNA İfadesi.....	46
Tablo 10. TargetScan Programıyla miR-128'in Hedef Genlerinin Belirlenmesi.....	49
Tablo 11. TargetScan Programıyla miR-128'in Hedef Genlerinin Belirlenmesi.....	57

ÖZET

Biyolojik homeostazın temin edilmesinde temel bir işlevi olan ve evrimsel olarak oldukça muhafaza edilmiş olan hücre ölümü, ihtiyaç fazlası hücreler ile sağlığı tehdit eden antijenlerin vücuttan uzaklaştırılması için oldukça önemlidir. Apoptoz sinyal iletim yolağında rol oynayan ilk molekülün tanımladığı 1992 yılından bu yana bir dizi protein tanımlanmıştır. Ancak apoptoz sadece proteinler tarafından değil, mikroRNA (miRNA) adı verilen ve boyutları 17-25 nükleotit arasında değişen çok küçük kodlamayan RNA'lar tarafından da düzenlenmektedir. Apoptozu düzenleyen miRNA'ların tanımlanması, hücre ölümünün moleküler mekanizmasının anlaşılması ve insan sağlığının korunması için oldukça önemlidir.

T lenfositlerinde apoptozu düzenleyen miRNA'ları tanımlamak amacıyla Jurkat hücreleri genel apoptoz indükleyici kamptotesin ilacıyla muamele edilmiştir. Kamptotesin muamelesi sonrası, apoptozu duyarlı ve dirençli hücreler birbirinden ayrıştırılmıştır. Mikroarray, derin sekanslama ve qPCR teknikleri kullanılarak her iki grubun miRNA profilleri kamptotesinle muamele edilmeyen negatif örneklerin miRNA profiliyle karşılaştırılmıştır. Karşılaştırmalı profil analizi sonrası her üç grup hücrede ifade edilen miRNA miktarına göre beş grup miRNA belirlenmiştir. miR-18a, 26a ve 92a-1* ölen hücrelerde baskılanmakta miR-7, 106b*, 221, ve 1268 ise ölmeyen hücrelerde aşırı ifade edilmektedir. Dolayısıyla bu grup miRNA anti-apoptotik olarak görev yapmaktadırlar. miR-128 ve 720, ölmeyen hücrelerde aşırı ifade edilirken ölen hücrelerde baskılanmakta dolayısıyla anti-apoptotik miRNA grubunda bulunmaktadır. miR-24 ve 766 sadece dirençli hücrelerde baskılandığından apoptotik miRNA olabilirler. miR-30c, 186, 142-5p ve 320 hem duyarlı hem de dirençli hücrelerde baskılandığından muhtemelen apoptozla ilgileri olmayıp ilaç metabolizması veya stres gibi diğer hücrel yanıtarda rol oynuyor olabilirler.

Elde edilen profile göre miR-17*, 18a ve 128 Jurkat ve HeLa hücrelerinde aşırı ifade edilmiştir. Derin sekanslama sonuçlarıyla uyumlu bir şekilde, miR-17* ve 18a çok azda olsa Jurkat hücrelerinde kamptotesinle indüklenen apoptozda anti-apoptotik etki göstermiştir. Ancak, miR-17* HeLa hücrelerinde apoptozu indüklerken miR-18a ve 128'in apoptotik bir fark yaratmadığı tespit edilmiştir.

Derin sekans profili miRNA yanında apoptozda rol oynayan diğer küçük RNA'ların analiz edilmesine olanak tanımıştır. Mevcut çalışma sonucunda biyoinformatik analizler miR-17, 20a ve 20b'nin değişik pozisyonlarında nükleotit değişimlerinin olabileceğini göstermiştir. Ayrıca, kamptotesinle muamele sonrası tRNA'lardan fragmanlar üretildiği belirlenmiştir. Fragmanlar tRNA'ların özellikle 5 üssü uçlarından üretilmekte olup bütün tRNA'lardan değil seçici bir şekilde bazı tRNA'lardan üretilmektedir.

ABSTRACT

Cell death, which is evolutionarily conserved and has a fundamental role in the maintenance of biological homeostasis, is important for the removal of excessive cells and the antigens that threaten the health. Since 1992 when the first molecule that plays a role in the apoptotic signalling pathway was identified, a number of proteins have been characterized. However, apoptosis is regulated not only by proteins but also by small non-coding RNAs, named miRNA (miRNA) 17-25 nt in size. Identification of apoptosis-regulating miRNAs is highly important for the elucidation of the molecular mechanism of apoptosis and the protection of human health.

In order to identify miRNAs that regulate T lymphocyte apoptosis, Jurkat cells were treated with camptothecin. Following the camptothecin treatment, apoptosis-sensitive and –resistant cells have been separated from each other. By using microarray, deep-sequencing and qPCR methods, the miRNA profiles of both groups were compared to that of the control group that was not treated with camptothecin. Comparative profile analysis has identified in the three cell populations five groups of miRNA based on the miRNA amounts in cells. miR-18a, 26a and 92a-1* are suppressed in the apoptotic cells whereas miR-7, 106b*, 221, and 1268 are induced in the non-apoptotic cells. Thus, this groups of miRNAs serve to be anti-apoptotic. miR-128 and 720 are induced in the non-apoptotic cells and serve to be anti-apoptotic as a result. Since miR-24 and 766 are suppressed only in the resistant cells, they might be apoptotic. Since miR-30c, 186, 142-5p and 320 are suppressed in both sensitive and resistant cells, they might not be associated with apoptosis and might play a role in drug metabolism or other cellular responses such as stress.

Based on the profiling results, miR-17*, 18a and 128 were over-expressed in Jurkat and HeLa cells. In parallel to the deep-sequencing results, miR-17* and 18a have displayed anti-apoptotic effect in the camptothecin-treated Jurkat cells. However, miR-17* induced apoptosis in HeLa cells whereas miR-18a and 128 had no effects on apoptosis.

Deep-sequencing profiling has enabled the analysis of other small RNAs in addition to miRNAs. Bioinformatic analyses revealed the potential editings in the various positions of miR-17, 20a and 20b. Additionally, it was shown that various fragments are generated from tRNAs following the camptothecin treatment. The fragments are generated particularly from the 5'-ends of tRNAs and are synthesized not from all tRNAs but from a sub-set of them.

1. GİRİŞ

Evrimsel olarak oldukça muhafaza edilmiş olan hücre ölümü biyolojik homeostazın sağlanması için temel bir fonksiyona sahiptir. Nitekim, apoptoz ihtiyaç fazlası hücreler ile sağlığı tehdit eden antijenlerin vücuttan uzaklaştırılması için oldukça gerekli bir hücre işlevidir (DANIAL ve KORSMEYER, 2004). Vücutta dengenin sağlanması için hücre ölümünün fizyolojik bir süreçte oluşması gerekmektedir. Bu sürecin yavaşlaması sonucu kanser ve otoimmün hastalıklar, hızlanması durumunda ise nörodejenaratif hastalıklar ve AIDS gibi hastalıklar şekillenebilmektedir (FEARNHEAD, 2004; MATTSON, 2000; VAUX ve FLAVELL, 2000). Bu sebeplerden dolayı hücre ölümünün mekanizmasının moleküler düzeyde anlaşılması, insan sağlığının korunması için çok önemlidir.

2. GENEL BİLGİLER

2.1 APOPTOZ (PROGRAMLI HÜCRE ÖLÜMÜ)

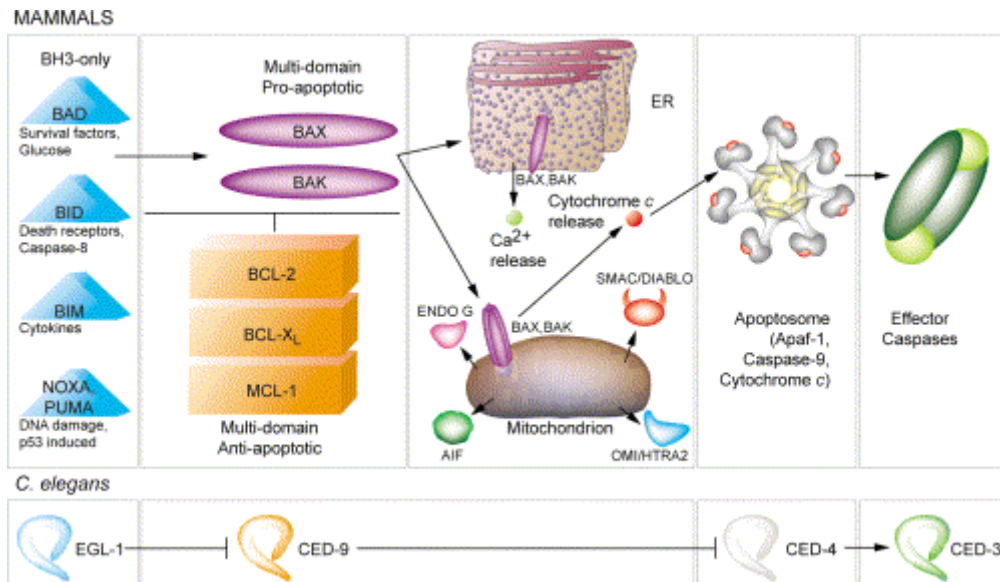
Programlı hücre ölümü ilk defa 1965 yılında belirlenmesine rağmen (GOLDSTEIN ve KROEMER, 2007), apoptozun kontrolünde rol oynayan ilk molekül, morfolojik tanımlamadan ancak 20 yıl sonra tespit edilebilmiştir (THORNBERRY ve ark., 1992). Hücre ölümünde oluşan bozuklukların hastalıklara yol açtığından sonra, bu alandaki çalışmalar ivme kazanmıştır. Bazen sınırları tam olarak çizilememekle birlikte, hücre ölümleri üç grup altında toplanmaktadır: nekroziz (GOLDSTEIN ve KROEMER, 2007), otofaji (YOSHIMORI, 2007) ve apoptoz (DANIAL ve KORSMEYER, 2004; HENGARTNER, 2000). Membran bariyerlerinin ya da hücre içi enerji kaynaklarının çok hızlı ve kitle halinde kaybedilmesi sonucu oluşan nekroz, organellerin ve hücrenin şişmesi, parçalanması ve sitoplazmik içeriğin dışarıya taşması ile karakterizedir. Otofaj ise çeşitli hücre organellerinin ve kompartmanlarının lizozomlar vasıtasıyla parçalanması anlamına gelmektedir.

Apoptoz hücre içinden ve dışından gelen değişik sinyaller vasıtasıyla başlatılan biyokimyasal olaylar tarafından orkastre edilen programlı hücre ölümüdür (DANIAL ve KORSMEYER, 2004). *C. elegans*, *Drosophila* ve memelilerde yapılan çalışmalar, apoptozun bütün türlerde benzerlikler gösterdiğini ancak hücre türüne göre farklı kontrol noktalarının olduğunu göstermiştir. Proteomik analizlerle yüzden fazla proteinin miktarında değişiklik olduğu gösterilmiştir (THIEDE ve RUDEL, 2004). Genetik ve biyokimyasal çalışmalar, intrinsik ve ekstrinsik olmak üzere iki apoptotik yolak belirlemiştir (Şekil 1). Her iki yolakta da ortak yaşam (BAD) ve ölüm sinyalleri (BID, BIM, NOXA/PUMA) vardır. Apoptotik BAK/BAX (WEI ve ark., 2001) proteinleri ile antiapoptotik BCL-2 (BAKSHI ve ark., 1985) grubu proteinlerinin oranı apoptozu belirler. Değişik intrinsik ve/veya ekstrinsik faktörler BAD (ZHA ve ark., 1996), BID (WANG ve ark., 1996), BIM (PUTHALAKATH ve ark., 1999) ve NOXA/PUMA (NAKANO ve VOUSDEN, 2001) gibi apoptotik proteinleri aktive ederler. Bu proteinlerde, normalde BCL-2 (BAKSHI ve ark., 1985), BCL-X_L (BOISE ve ark., 1998) ve MCL-1 (KOZOPAS ve ark., 1993) gibi antiapoptotik proteinler tarafından inaktif halde tutulan BAK ve BAX proteinlerini aktive ederler. BAX/BAK endoplazmik retikuluma girerek kalsiyum salınmasına ve dolayısıyla hücre şişmesine ve mitokondriye girerek ölüm sinyallerinin amplifikasyonuna neden olurlar. MCL-1 önemli bir kontrol noktası olup, BIM'e bağlı apoptozu önleyici etkisi vardır (OPFORMAN ve ark., 2003). BAX ve BAK proteinlerinin mitokondride oluşturduğu deliklerden sitokrom *c* salınmasından sonra, APAF-1, cyt c (APAF-2) ve caspase-9 (APAF-3) birleşerek apoptozomu oluştururlar (LI ve ark., 1997). Başlatıcı (initiator) caspase-9, efektör caspase enzimlerini aktive eder ve bu enzimlerde

hücrede ki değişik proteinleri parçalayarak apoptoza yol açarlar (THORNBERRY *ve ark.*, 1992). Caspase aktivitesi değişik proteinler tarafından kontrol edilebilir. Örneğin *Drosophila*'da caspase enzimlerini inaktive eden değişik IAP (inhibitor of apoptosis) proteinleri (SALVASEN *ve DUCKETT*, 2002), memelilerde de SMAC/DIABLO (DU *ve ark.*, 2000) ve OMI/HTRA2 (SUZUKI *ve ark.*, 2001) isimli 2 adet IAP proteini izole edilmiştir.

Apoptoza uğrayan hücrelerde çekirdek koyulaşması ve DNA parçalanması gibi morfolojik değişiklikler olmaktadır. Memelilerde DNA parçalanması kaspaz tarafından aktive edilen CAD (caspase activated DNase) ve fagositlerin lizozomunda ki DNase II proteinleri tarafından gerçekleştirilir (ENARI *ve ark.*, 1998). Caspase aktivitesine bağlı olmayan endonukleaz G ve AIF (apoptosis-interacting factor) proteinleri de DNA parçalanmasına yol açabilir (LI *ve ark.*, 2001). Bütün bu olaylar zincirinden sonra, apoptotik hücre üzerinde bulunan fosfatidilserin reseptörleri sayesinde bu hücreler “yenilmek” üzere tanınırlar ve fagositoz ile berteraf edilirler.

Ektrinsik faktörler üç önemli reseptör grubunu etkileyerek sinyal iletim yolunu aktive ederler; TNF (tumor necrosis factor), Fas ve TRAIL (TNF related apoptosis inducing ligand) reseptörleri (ASHKENAZI *ve DIXIT*, 1998; LI *ve ark.*, 2001; TARGALIA *ve ark.*, 1993; TRAUTH *ve ark.*, 1998). Her üç yoldaki ortak nokta, ligandın bağlanması sonrası konformasyon değişikliğine uğrayan reseptörlerin sitoplazmik kısmında DISC (death inducing silencing complex) kompleksi oluşmasıdır. Bu kompleks, reseptörlerin sitoplazmik yarısında yer alan DD (death domain) ve DED (death effector domain) kısımları ile FADD adaptör proteini ve caspase-8 enzimi arasında oluşur. Lokal konsantrasyonu artan caspase-8'in otoproteolitik aktivasyonu diğer caspase enzimlerinin (örneğin caspase-3 ve -7) aktivasyonuna yol açar.

Şekil 1. Apoptotik mekanizmada rol oynayan iç (intrinsic) faktörler. Apoptoz mekanizmasını tetikleyen değişik faktörler mavi üçgenlerle gösterilmiştir. Apoptozu tetikleyen/önleyen faktörler ve buna muteakip aktive edilen caspase enzimleri metin içerisinde açıklanmıştır (DANIAL *ve KORSMEYER*, 2004).

T lenfosit homeostazında ve immun fonksiyonların düzenli olarak yerine getirilmesinde apoptozun düzenlenmesi kritik bir aşamayı teşkil etmektedir (ARNOLD ve ark., 2006). Örneğin, enfeksiyon sonrası görevini tamamlayan T lenfositlerinin periferal kandan eliminasyonu apoptozu gerektirmektedir. Bu eliminasyon işlemi ya aktivasyon-tetiklenmiş hücre ölümü (activation-induced cell death, AICD) (GREEN ve ark., 2003) veya aktive edilmiş T hücresi otonom ölümü (activated T cell autonomous death, ACAD) (HILDEMAN ve ark., 2001) mekanizmalarıyla gerçekleşmektedir. Genel bağlamda, AICD dışsal faktörler (CD95 ve/veya TNF-R1 reseptörü), ACAD ise içsel faktörler (antiapoptotik ve apoptotic Bcl-2 proteinlerinin oranı) tarafından düzenlenmektedir. Şu ana kadar T hücre apoptozu (ve genel olarak apoptoz) üzerine yapılan çalışmalar, her iki mekanizmayı düzenleyen çok sayıda protein kodlayan gen belirlenmiştir. Ancak, hücre siklusu ve kanser üzerine yapılan çalışmalar T hücre apoptozunun protein kodlamayan RNA'lar (ncRNA'lar) tarafından da düzenlenebileceğini işaret etmektedir (BAEHRECKE, 2002).

2.2 ÇOK KÜÇÜK KODLAMAYAN RNA'LAR

Çok küçük RNA'lar 17-25 nükleotit uzunluğunda olup RNA stabilitesinin düzenlenmesi, translasyon, transkripsiyon sonrası gen regülasyonu, kromatin modifikasyonu ve transpozon düzenlenmesi gibi bir dizi işlemlere sahiptirler (COSTA, 2007). Kategorik olarak siRNA (silencing RNA) (FIRE ve ark., 1998), miRNA (mikroRNA) (LEE ve ark., 2002) ve piRNA (PIWI-interacting RNA) (ARAVIN ve ark., 2001) olarak üç ana grup altında toplanmakla birlikte, casiRNA (cis-acting siRNA) (HAMILTON ve ark., 2002), tasiRNA (trans-acting siRNA) (VAZQUEZ ve ark., 2004), natsiRNA (natural antisense transcript-derived siRNA) (BORSANI ve ark., 2005), exo-siRNA (exogenous siRNA), endo-siRNA (endogenous siRNA) (YANG ve KAZAZIAN, 2007), 21U ve 21G RNA (RUBY ve ark., 2006) gibi değişik alt gruplarında içermektedir. Ayrıca, tRNA parçalarından küçük RNA üretildiğine dair çalışmalarda vardır (LEE ve ark., 2009).

2.3 MİKRORNA'LAR

2.3.1 MikroRNA Tanımı ve Fonksiyonları

miRNA'lar, gen ifadesini özellikle transkripsiyon sonrası düzenleyen 17-25 nükleotit (nt) uzunluğunda protein kodlamayan küçük RNA'lardır (CARTHEW ve SONTHERMER, 2009). *C. elegans* gelişimini etkileyen heterokromik genlerin tanımlanması esnasında ilk kez 1979 yılında bulunan ancak protein kodlamayan RNA olduğu için 1993 yılına kadar bir genetik gizem olarak kalan *lin-4* ve *let-7*, miRNA'ların kurucu üyeleri olarak kabul edilmektedir (LEE ve ark., 1993). Gelişimin değişik aşamasındaki rollerinden dolayı, başlangıçta stRNA (small temporal RNA) olarak adlandırılmışlardır. 2001 yılında insan sinek ve soluncanda küçük RNA klonlama ve sekanslama yöntemiyle binlerce miRNA tanımlanmıştır (LAGOS-QUINTANA ve ark., 2001; LAU ve ark., 2001; LEE ve AMBROS, 2001). mirBASE verilerine göre, şu an itibarıyla Drozofila'da 171, insanda 940 miRNA rapor edilmiştir (www.mirbase.org). Genlerin mutasyonunda (knockdown) kullanılan RNAi (RNA interference; siRNA, silencing RNA olarakta bilinir) metodunun biyokimyasal mekanizmasının aydınlatılmasından sonra (MELLO ve CONTE, 2004), miRNA'ların, genlerin çalışmasını düzenleyen yeni bir grup RNA olduğu anlaşılmıştır.

Transkripsiyonu düzenleyen transkripsiyon faktörlerine benzer bir yaygınlıkta, miRNA'lar transkripsiyon sonrası gen regülasyonunu düzenlemekte ve dolayısıyla bitki ve hayvanlarda temel biyolojik işlevlerden çevresel strese cevaba kadar bir dizi hücrel mekanizmalarda rol oynamaktadırlar (BARTEL ve CHEN, 2004; STEFANI ve SLACK, 2008). Biyogenezde rol oynayan Dicer ve argonaute proteinlerindeki mutasyonların hayvanlarda ölümcül olup, bitki ve hayvanlarda şiddetli gelişim bozukluklarına neden olması bu moleküllerin ne kadar önemli olduğunun bir göstergesidir (KNIGHT ve BASS, 2001). miRNA'ların gelişimin yanında metabolizma, kök hücre gelişimi ve farklılaşması, tümör oluşumu, apoptoz ve hücre döngüsü gibi çok değişik fonksiyonlarda rol oynadığı bildirilmiştir (KUMAR ve ark., 2007; STEFANI ve SLACK; 2008; LYNAM-LENNON ve ark., 2009; XIAO ve RAJEWSKY, 2009). Son yıllarda yapılan çalışmalar, miRNA'ların TGF-beta, Wnt, receptor tirozin kinaz, PTEN, p53 ve Notch gibi çok önemli sinyal iletim yollarını düzenledikleri rapor edilmiştir (INUI ve ark., 2010).

2.3.2 MikroRNA Biyogenezi ve Gen Regülasyonu

miRNA'lar RNA polimeraz II tarafından sentezlenen ve pri-miRNA (primary miRNA) adı verilen öncül transkriptlerden sentezlenmektedirler (Şekil 2, LEE ve ark., 2002). MiRNA genleri grup halinde iseler tek bir öncül transkript olarak üretilebilirler. Öncül miRNA'lar çekirdekte bir endonükleaz III grubu enzim olan Drosha tarafından yaklaşık 60-70 nükleotitlik pre-miRNA'ya dönüştürülür (LEE ve ark., 2003). Drosha bu kesim işlemi çift zincirli RNA'ya bağlanma özelliği olan bir protein ile (insanda DGRC8, sineklerde Pahsa) yapmaktadır (DENLI ve ark., 2004; HAN ve ark., 2004). Pre-miRNA'lar endonükleaz enzimlerinin substratlarında bıraktığı tipik özellik olarak 3' uçlarında 2 nükleotitlik fazlalık ve 5' uçlarında fosfat taşırlar. Pre-miRNA'lar Ran GTPaza bağlı çalışan exportin 5 proteini tarafından çekirdekte sitoplazmaya taşınırlar (YI ve ark., 2003).

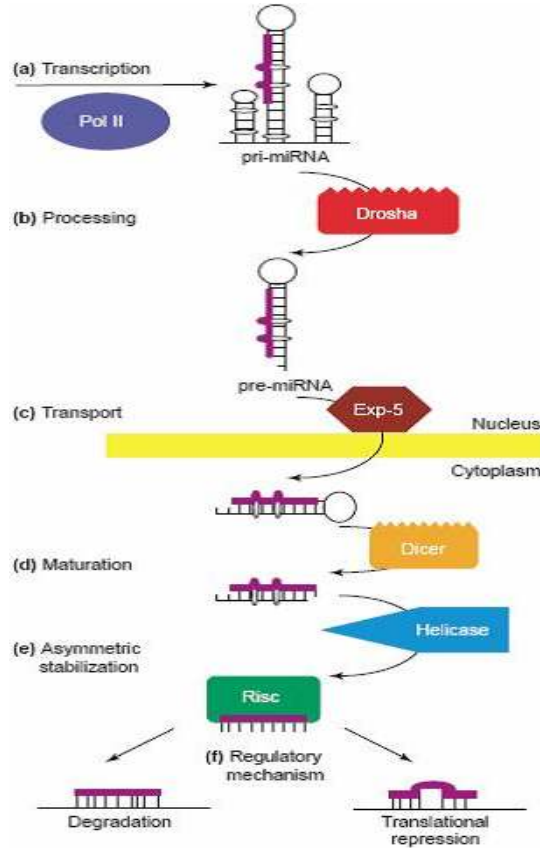
Sitoplazmaya taşınan ve halka içeren pre-miRNA, Drosha gibi endonükleaz III grubu enzim olan Dicer tarafından 17-25 nükleotitlik çift sarmallı RNA molekülüne dönüştürülür (HUTVANGER ve ark., 2001). Dicer Drosha'ya benzer şekilde pre-miRNA'nın halka kısmını tanıyan bir protein partneri ile (memelilerde TRBP ve sineklerde LOQS) kesim işlemi yapmaktadır (CHENDRIMADA ve ark., 2005; FORSTEMANN ve ark., 2005). Kesim sonrası oluşan çift sarmallı RNA molekülü miRNA (olgun miRNA) ve miRNA* (yıldız miRNA, miRNA'ya antisense) içermekte olup siRNA üretiminde oluşan "guide" ve "passenger" iplikçiklere benzemektedirler. Tam olmayan eşleşmeden dolayı her iki iplikciğin stabilitesi eşit olmadığından, 5' ucu daha az stabil olan miRNA iplikciği AGO proteinine yüklenirken diğer iplikcik ya parçalanır yada AGO2 ile assosiyasyon olarak miRNA (veya siRNA) olarak görev yapabilmektedir (SIOMI ve SIOMI, 2009). Seçilen iplikciklerden bir tanesi içerisinde argonaute (AGO) olacak şekilde bir miRNP (mikroribonükleoprotein) kompleksi olan RISC (RNA-induced silencing complex)'i oluşturur ve hedef mRNA'lara bağlanarak gen ifadesini düzenlerler (KHVOROVA ve ark., 2003; SIOMI ve SIOMI, 2009). Hayvanların aksine, bitkilerde siRNA'larda olduğu gibi miRNA'larda 3' uçlarında 2-O metilasyona uğramaktadır (YU ve ark., 2005).

Memeli ve solucanda tek bir Dicer enzimi bulunmasına rağmen *Drosophila*'da 2 tane Dicer enzimi bulunmaktadır (DCR-1 ve DCR-2) (HUTVAGNER ve ark., 2001; LEE ve ark., 2004). AGO proteinlerinde de çeşitlilik bulunmaktadır. Örneğin *Arabidopsis*'te 10 adet, *Drosophila*'da 5 adet, solucanda ise 27 adet AGO bulunmaktadır (GHILDIYAL ve MAZORE, 2009). *Drosophila*'da AGO1 ve DCR-1 miRNA yolağında görev yaparken, siRNA

yolağında AGO2 ve DCR-2 kullanılmaktadır (LEE ve ark., 2004).

Sinek, solucan ve memelilerde bazı miRNA'ların biyosentezi Drosha enzimi gerektirmemektir. Mirtron adı verilen bu pre-miRNA benzeri yapılar çekirdekte pre-mRNA kırılması esnasında intronlardan üretilmektedir (OKAMURA ve ark., 2005). İntron kırılması sonrası "lariat" olarak çekirdekte biriken pre-miRNA benzeri yapılar sitoplazmaya taşındıktan sonra konvansiyonel miRNA biyogenez yolağına girmektedirler.

Bazı miRNA'lar biyogenez sırasında veya biyogenez sonrası nükleotit değişimlerine tabi olmaktadır. Bir RNA molekülündeki bir veya birden fazla nükleotit başka nükleotitlere dönüştürülebileceği gibi, delesyon veya insersiyonlar olabilmektedir. Nükleotit değişiminde ADAR (A→I, dsRNA), ADAT (A→I, tRNA) ve APOBEC (C→U) gibi enzimler rol almaktadır (BASS, 2002). Nükleotit değişimiyle bir miRNA'nın üretilmesi azaltılabileceği gibi (KAWAHARA ve ark., 2007a) miRNA'nın biogenezi artabilir veya hiçbir değişime neden olmayabilir (KAWAHARA ve ark., 2008). miRNA sekanslarında oluşan değişikliklerin gen ifadesinde direkt etkisi bulunmaktadır. Örneğin, bir miRNA meydana gelen nükleotit değişiklikleri sonucu hedef mRNA'larla eşleşemeyeceğinden ilgili miRNA'nın baskıladığı hedef(ler) değişebilmektedir (KAWAHARA ve ark., 2007b).

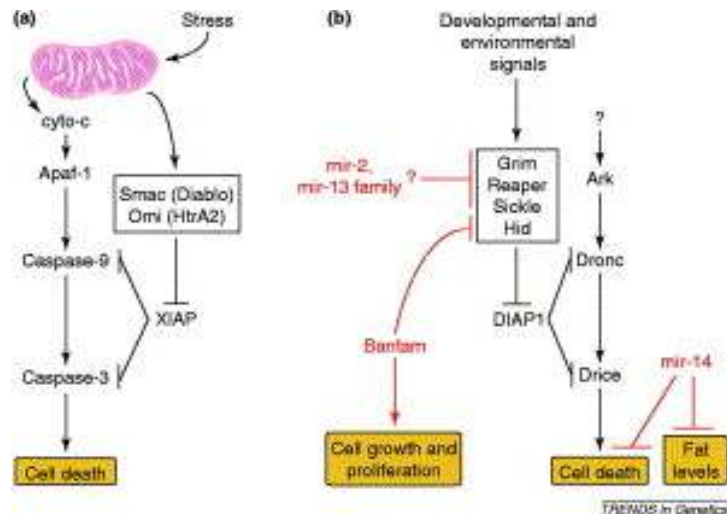

Şekil 2. MikroRNA biyogenez ve fonksiyonu için modeller. Çekirdekte Drosha, sitoplazmada Dicer enzimi öncül miRNA'yı keser ve ilgili miRNA AGO proteiniyle miRNP (mikroribonucleoprotein) kompleksini oluşturur. Çift sarmaldan birisi hedef mRNA'nın 3' UTR kısmına bağlanarak mRNA yok edilmesine veya translasyonel baskılanmasına neden olurlar (KIM ve NAM, 2006).

2.3.3 Apoptozda Rol Oynayan MikroRNA'lar

Genetik ve biyokimyasal tarama yöntemleri kullanılarak hücre ölümünü düzenleyen birçok protein tanımlanmıştır. Apoptotik hücrelerde yapılan proteomik çalışmalar, farklı şekilde ifade edilen yüzden fazla protein belirlemiştir (THIEDE ve RUDEL, 2004). Apoptoz alanında son yılların belki de en önemli gelişmelerinden biri, hücre ölümünün proteinler yanında, protein kodlamayan küçük miRNA'lar tarafından düzenlenebileceğidir (Şekil 3) (BAEHRECKE, 2002; JOVANOVIĆ ve HENGARTNER, 2006; XU ve ark., 2004). Aslında *Drosophila*'da doku gelişimini etkileyen genlerin taraması esnasında tespit edilen *bantam* lokusu (HIPFNER ve ark., 2002), apoptozu önleyen ilk miRNA örneği olarak tespit edilmiştir (BRENNECKE ve ark., 2003). *Drosophila* ve memelilerde kaspaz enzimleri tarafından gerçekleştirilen hücre ölümleri arasında büyük benzerlikler vardır. Şekil 3'te görüldüğü gibi memelilerde bulunan Apaf-1, caspase-9 ve caspase-3 proteinlerinin *Drosophila* homologları Ark, Dronc ve Drice proteinleridir (DEGTEREV ve ark., 2003). Grim, Reaper, Sickie ve Hid proteinleri, DIAP1 caspase inhibitörünü inaktif hale dönüştürerek apoptozu neden olurlar (XU ve ark., 2004). *bantam* miRNA'sı Hid ifadesini bloklayarak apoptozu önler. *Drosophila*'da apoptozun düzenlenmesinde rol oynayabileceği ileri sürülen diğer bir miRNA olan mir-14 normalde yağ metabolizmasını etkilemekte olup caspase-3 enziminin *Drosophila*'da ki homologu olan Drice enziminin ifadesini düzenlemektedir (XU ve ark., 2003).

mir-14 ve *bantam* miRNA'larının tanımlanması, miRNA'ların embryo gelişimi esnasında cereyan eden apoptotik olayların mekanizmalarını kısmen anlamamıza imkan tanımıştır. Memeli ve *Drosophila* hücre ölümleri arasındaki benzerlik ve protein kodlayan 25,000 memeli genlerinin %10'undan fazlasının potansiyel miRNA bağlanma bölgeleri içerdiği düşünüldüğünde (JOHN ve ark., 2004), memelilerde de apoptozu düzenleyen miRNA'ların olma ihtimali oldukça yüksektir. Nitekim, HeLa hücrelerinde yapılan bir çalışmada miR-1d, 7, 148, 204, 210, 216 ve 296'nın hücre ölümünü hızlandırdığı, mir-214'ün

Şekil 3. Apoptotik yolda rol oynayan proteinler ve miRNA'lar. (a) Memelilerde caspase aktivitesine bağlı olarak meydana gelen ana hücre ölüm yolu, (b) *Drosophila*'da caspase aktivitesine bağlı olarak meydana gelen ana hücre ölüm yolu. Her iki yolda da büyük benzerlikler vardır. *Bantam* miRNA'sı Hid proteinini bloklayarak apoptozu önler, *mir-14* miRNA'sının etkilediği caspase enzimlerinden birini etkilemektedir (XU ve ark., 2004).

ise hücre ölümünü yavaşlattığı gösterilmiştir (CHENG *ve ark.*, 2005). Değişik kanser hatlarında yapılan çalışmalarda Let-7, miR-1, miR-29, miR-34, miR-15/16 ve miR-101'in apoptozu indüklediği, miR-17-92, miR-21, miR-106b, miR-133, miR143, miR-145, miR-155, miR-206, miR-221/222 ve miR-330'un apoptozu önlediği bildirilmiştir (LYNAM-LENNON *ve ark.*, 2009; SUBRAMANIAN ve STEER, 2009).

Bu projenin teklif edilmesinden sonra yapılan çalışmalarda miRNA'ların immün sistemi kontrol ettiğine dair bir dizi yayınlar yapılmıştır (BALTIMORE *ve ark.*, 2008; XIAO ve RAJEWSKY, 2009). İmmün sistem fonksiyonunda miRNA ifadesinin önemini gösteren ilk çalışma 2004 yılında yayınlanmıştır (CHEN *ve ark.*, 2004). Farelerde yapılan bu çalışmada, B lenfosit farklılaşmasında rol oynayan miR-181'in timüste ifade edildiği ve ektopik olarak ifade edildiğinde CD8⁺ T hücrelerinin miktarında azalmaya yol açtığı gösterilmiştir. Yine benzer şekilde CD4⁺ ve CD8⁺ T lenfositlerine farklılaşan kök hücrelerinden izole edilen küçük RNA'ların sırasıyla %67,8 ve %71,4'ünün miRNA olduğu belirtilmiştir (NEILSON *ve ark.*, 2007). Daha sonra yapılan çalışmalar daha ziyade lösemi oluşumu üzerine odaklanmıştır (ZHAO *ve ark.*, 2009). Apoptoz, hücre siklusu ve hücre proliferasyonu ayırt edilmeksizin yapılan bu çalışmalarda akut ve kronik T ve B lenfoblastik lösemi patogenezinde rol oynayan bir dizi miRNA tespit edilmiştir. Daha çok klinik tanı ve takip için markör araştırması amaçlı yapılan bu çalışmalar sonucu akut B lenfoblastik ve akut myeloid lösemi (MI *ve ark.*, 2007) ayırımı ve akut T ve B lenfoblastik lösemi (FULCI *ve ark.*, 2009) ayırımını yapmak mümkün olmuştur. Jurkat hücrelerinde yapılan aşırı ifade çalışmalarında miR-143'ün Fas ile başlatılan apoptozu düzenlediği gösterilmiştir (AKAO *ve ark.*, 2009). MOLT-4 hücre hattında yapılan bir çalışmada ise miR-17-92 ailesinin aktivasyonunun E2F1 ifadesini azaltarak apoptozu baskıladığı rapor edilmiştir (NAGEL *ve ark.*, 2009).

Özellikle lösemi hücre hatlarında ve insan örneklerinde yapılan bir dizi çalışma olmasına rağmen spesifik olarak T lenfositlerinde apoptozu tetikleyen miRNA'ları tespit etmek amacıyla genomik seviyede yapılmış bir tarama bulunmamaktadır. T hücre apoptozunun moleküler mekanizmasına ışık tutacak bu projede 4 amaç hedeflenmiştir:

1. Jurkat hücre hattında apoptozu düzenleyen miRNA'ları tespit etmek,
2. Yeni tanımlanan miRNA'ların T hücre hatlarında nakavt ve aşırı ifadesinin apoptoz üzerine etkisini araştırmak,
3. Biyoinformatik araçlar kullanarak, tanımlanan miRNA'ların potansiyel hedef mRNA'larını belirlemek ve deneysel olarak doğrulamak,
4. Hücre hatlarında tanımlanan miRNA'ların periferal kanda dolaşan T hücrelerindeki ifade profillerini incelemektir.

3. GEREÇ VE YÖNTEM

3.1 Memeli Hücrelerinin Apoptoza Uğratılması ve Transfeksiyonu

Bu çalışmada T lenfosit kaynağı olarak Jurkat hücre hattı kullanılmıştır (SCHNEIDER *ve ark.*, 1977). Gerekli durumlarda HeLa hücreleri kullanılmıştır. Hücre kültürleri, RPMI içerisinde (RPMI 1640, 2 mM L-Glutamine ve 10%FBS) sıvı süspansiyon halinde (2×10^6 hücre/mL), 37 °C’de ve %5 CO₂ ‘li bir ortamda büyütüldü. Hücrelerde apoptozu tetiklemek için kamptotesin ilacı kullanıldı (JOHNSON *ve ark.*, 1997). En uygun doz ve zaman aralığını tespit etmek için öncelikle kamptotesin doz ve zaman cevabı belirlendi. Bakteriyel antijen olarak olarak yeni tanımlanan *Actinobacillus actinomycetemcomitans* GroEL (A. Nalbant *ve ark.*, yayımlanmamış veri) proteini kullanıldı.

Kamptotesin muamelesi sonrası apoptoz oranları immunofloresan işaretleme yöntemiyle akım sitometresi kullanılarak belirlendi. Hücreleri erken apoptotik evrede yakalamak için, apoptozun bu döneminde hücre membranında meydana gelen fosfotidilserin eksternalizasyonu, Annexin V immunofloresan işaretlemesiyle tespit edildi (BD Bioscience). Anti-Annexin V antikoru konjuge manyetik partiküller kullanılarak (MACS Miltenyi Biotec) üretici firmanın protokolüne göre apoptoza uğramış hücreler ayrıştırıldı. Bu ayrıştırma sonrası üç hücre popülasyonu elde edildi; (1) Kamptotesin muamelesine tabi olmayan negatif hücreler (JNN, Jurkat negatif negatif); (2) Kamptotesin ile muamele edilen ancak apoptoza uğramayan hücreler (JAN, Jurkat apoptoz negatif) ve kamptotesin ile muamele edildiğinde apoptoza uğrayan hücreler (JAP, Jurkat apoptoz pozitif). JAN hücreleri ikinci defa kamptotesin muamelesine tabi tutularak kamptotesin ilacına karşı direnç belirlendi. Daha sonra kamptotesin muamelesi ve manyetik partikülle seçim işlemleri tekrarlanarak 3 replika elde edildi.

Hücre transfeksiyonunda su içerisinde katyonik lipidler ve ko-lipidler kullanıldı. 6 kuyucuklu plakada kuyucuk başına 2mL normal besiyeri (1640 RPMI + 10% FBS + 1% Pen/Strep) içinde 200,000 Jurkat hücresi aktarıldı. İki ayrı ependorftan birinde 2µg miRNA 100µL saf RPMI içinde çözülürken diğerinde 2µL MetafecteneTM Pro yine 100 µL saf RPMI içinde çözüldü. Hazırlanan solüsyonlar sadece bir kez pipetle çekilip bırakıldıktan sonra birbirleriyle nazikçe karıştırıldı ve oda sıcaklığında 20 dakika bekletildi. Daha sonra bekleme süresi çok fazla geçirilmeden miRNA-Lipid karışımı hücrelerin üzerine damlatıldı. HeLa hücre transfeksiyonunda her bir kuyucuğa 2 mL RPMI içerisinde 500,000 hücre yerleştirildi ve transfeksiyon öncesi 24 saat %5 CO₂ ve 37°C’de inkübe edildi. Hücreler gen aktarımın gerçekleşebilmesi ve aktarılan genin anlatım yapabilmesi için tekrar 24-48 saat süreyle inkübe (5% CO₂ 37°C) edildi.

3.2 Toplam RNA İzolasyonu

Elde edilen 3 hücre popülasyonundan mirVANA miRNA izolasyon (Ambion) kiti kullanılarak 200 nükleotitten küçük RNA’ları da içeren toplam RNA izolasyonu yapıldı. Toplam RNA’ların miktarı ve saflığı Nanodrop ND UV-Vis Spectrofotometre ile ölçüldü. Genomik DNA kontaminasyonunu minimize etmek için toplam RNA örnekleri RNaz içermeyen DNaz I (Ambion) ile muamele edildikten sonra fenol klorofom ekstraksiyonuna tabi tutuldu. Genomik DNA içermediği agaroz jelde yürütülerek kontrol edilen RNA’ların kalitesi Bioanalyzer 2100 ile ölçüldü.

3.3 Mikrodizi Analiziyle Apoptotik miRNA İfade Profillerinin İncelenmesi

Kamptotesin muamalesi sonrası elde edilen 3 hücre popülasyonundan (JNN, JAN ve JAP) hazırlanan 3 toplam RNA replikası (3X3 toplam 9 örnek) Febit firması tarafından mikrodizi analiziyle profillenmiştir (Almanya). 0.9 µg toplam RNA mirVANA miRNA labeling kit (Ambion) ile işaretlendikten sonra miRNA hibridizasyon tamponunda genom çiplerle 42°C'de 16 saat inkübe edilmiştir. Yıkamaya müteakip streptavidin-PE kullanılarak okuma yapılmıştır.

Ham datanın spasiyal dağılımı incelendikten sonra kNN (k-nearest neighbour) background düzeltmesi yapılmıştır. Daha sonra data VSN (variance stabilizing normalization) metodu kullanılarak normalize edilmiştir. Hierarchical kümeleme, heatmap ve PCA (principal component analysis) analizlerine müteakip kat indüksiyon (fold of change) rakamları hesaplanmıştır. Student's T Test sonrası $P < 0,05$ değerlerine sahip miRNA adayları tespit edilmiştir.

3.4 Derin Sekanslama İle miRNA Profilinin Çıkartılması

Mikrodizi analizinde kullanılan 9 toplam RNA Illumina Genome Analyzer GAI ve chrysalis 36cycles v3.0 sekans kiti kullanılarak Fasteris firması tarafından sekans analizine tabi tutuldu (İsviçre). Her bir hücre popülasyonundan elde edilen 3 replika eşit miktarda karıştırılarak tek bir kanalda derin sekans analizine tabi tutulmuştur.

Sekans okumaya müteakip örnek kodlamada kullanılan adaptörler 3 aşamada elimine edildikten sonra sekanslar ilgili fraksiyon dosyasına "fastq" olarak kaydedilmiştir. Fraksiyonların kodlaması ise Jurkat Negatif Negatif (JNN); Jurkat Apoptoz Positive (JAP); Jurkat Apoptoz Negative (JAN) olacak şekilde yapılmıştır. Derin sekanslama sonucu elde edilen sekanslar arasında aynı sekanstan birden fazla sekans olduğu için her "unik" (özgül) sekans için indeksleme yapılmıştır. Bu indeksleme yapılırken bir "unik" sekansın 3 farklı örnekteki toplam klonlanma sıklığı (indeksi) belirlenmiştir. Derin sekanslama verisini *Homo sapiens* sekansları ile eşleştirmek için "nalign" programı kullanılmıştır (LASSMAN, unpublished; (<http://genome.gsc.riken.jp/osc/english/dataresource/>)).

Derin sekanslama çok büyük veri ürettiğinden, bu bilgilerle daha kolay ve hızlı işlem yapılması için data SAM (Sequence Alignment Map) formatına dönüştürülmüştür (LI ve ark., 2009). Bu dosyanın hazırlanması için sekansların genom ile eşleştirilip bir sekansın hangi kromozom üzerinde olduğu, kaçınıcı nüleotitten başladığı, hangi oriyantasyonda olduğu, sekansın eşleşme biçimi (tam eşleşme, 1 hata veya 2 mismatch vb) ve klonlanma frekansı gibi bütün bilgilerin belirlenmesi gerektiğinden, sekans datası *Homo sapiens* genomu (<http://genome.ucsc.edu/>, (Feb. 2009 (hg19, GRCh37)) ve tRNA (3' CCA eklenmiş) ile eşleştirilmiştir. Eşleşmede en fazla 2 nükleotit uyumsuzluğuna izin verilmiştir. tRNA sekansları "<http://gtadb.ucsc.edu/> [Homo sapiens (hg18 - NCBI Build 36.1 Mar 2006)]" den indirilmiştir ve koordinatları hg19'a çevrilmiştir.

miRNA ifade seviyelerini belirlemek amacıyla miRNA'nın olgun sekansı ile aynı sekans uzunluğunda ve aynı sekansa sahip olan sekanların her bir fraksiyondaki klonlanma sıklıkları hesaplanarak belirlenmiştir. Olgun miRNA sekansları "www.mirbase.org/" (Release 15)'den indirilmiştir. tRNA sekansları ile eşleşen sekansları belirlemek için genomda kodlanmayan fakat transkripsiyon sonrası olgun tRNA'lara eklenen 3'-CCA nükleotitleri

tRNA veritabanındaki olgun tRNA'lara eklendikten sonra bu olgun tRNA'lar ile tam eşleşen sekanslar ve klonlanma sıklıkları belirlenmiştir.

miRNA nükleotit değişim adayları belirlenirken öncelikle genomla 1 hatayla eşleşen sekanslar belirlenmiştir. Fakat genomda bir bölgeye bir hata ile eşleşen bir sekans genomda başka bir bölgeye aynı nükleotit pozisyonunda bir hata ile veya farklı bir nükleotit farklı bir pozisyonunda bir hata ile başka bölgelerle eşleşebilir. Bu sebeple, miRNA nükleotit değişim adayları belirlenirken genomla 1 hata ile eşleşen bir sekans eğer birden fazla bölge ile eşleşiyorsa Cross_mapping_correction programı kullanılarak hangi bölgeden gelebileceğinin olasılığı hesaplanmıştır (de HOON ve ark., 2010). Bu amaçla SAM formatındaki verilerden genomda sadece 50 ve 50'den az bölgeyle eşleşen sekanslar kullanılmıştır. Hesaplama sonucunda uyumsuzluk yüzdesi %10'nun üzerinde olan adaylar alınıp bu adayların nükleotit değişimine tabi olup olmadığı belirlenmiştir. Toplamda bir bölgeyle eşleşen bütün sekanslardan bir nükleotit uyumsuzluğuyla eşleşen sekanstaki uyumsuzluk belli bir pozisyonda ve belli bir nükleotitte dönüşümü fazla ise bu sekans nükleotit değişimi ("editing") adayı kabul edilmiştir.

3.5 Kantitatif PCR İle miRNA İfadelerinin Kontrol Edilmesi

Kamptotesin muamelesi sonrası elde edilen 3 grup hücreden miRVANA miRNA izolasyon kiti (Ambion) kullanılarak üretici firmanın prosedürüne göre 200nt'ten küçük RNA'lar izole edilmiştir. Daha sonra RT² miRNA qPCR Assays kiti (SABioscience) kullanılarak küçük RNA'lar cDNA'ya dönüştürüldü. 200ng küçük RNA, 1µL miRNA RT Primer ve ERC karışımı, 2µL 5XmiRNA RT buffer, 1µL miRNA reverse transkriptaz enzim karışımı ve 100mM DDT ile hazırlanan reaksiyon dH₂O ile 10µL'ye tamamlandıktan sonra 37°C'de 2s inkübasyona bırakıldı. RNA'ların parçalanması ve reverse transkriptazın inaktivasyonu için örnekler 95°C'de 5 dk kaynatıldı. cDNA reaksiyonuna 90µL dH₂O eklenerek kullanıma kadar -20°C'de saklandı.

Kantitatif PCR reaksiyonu 0.2µL cDNA, 10µL SYBR green qPCR karışımı, 0.5µM 5' küçük RNA primeri, 1µM 3' standart reverse primeri (TAGGTTTTTTTTTTTTTTTTTTTTTTTTTTT) ve dH₂O ile 10µL'ye tamamlandı. PCR başlangıç denaturasyonu 94°C 10dk yapıldı. Daha sonra 40 tekrar süresince denaturasyon için 95°C 15sn, primerlerin bağlanması 60°C 40sn, zincirin uzaması 72°C 30sn koşullarında L480 Roche Lightcycler kullanılarak qPCR tamamlandı. Gerçek zamanlı qPCR'da elde edilen verilerin analizi için $\Delta \Delta C_t$ metodu kullanıldı. Bu metotta ilgilenilen küçük RNA'nın eşik değeri (threshold cycle, Ct) ile ifadesi arasındaki ters orantı bulunmaktadır. Bu nedenle, küçük RNA ifadesi $L=2^{-Ct}$ olarak tanımlanmaktadır. Küçük RNA ifadesi (gene of interest, GOI) hücrede ifadesi değişmeyen bir genin (housekeeping, HKG) ifadesine bölünerek aşağıdaki şekilde normalize edilmektedir;

$$\frac{2^{-Ct(GOI)}}{2^{-Ct(HKG)}} = 2^{-[Ct(GOI) - Ct(HKG)]} = 2^{-\Delta Ct}$$

Küçük RNA miktarındaki değişimi normalize edilmiş ilgilenilen genin normalize edilmiş kontrol örneğindeki aynı gene bölünmesi ile elde edilir.

$$\frac{2^{-\Delta Ct(\text{deney})}}{2^{-\Delta Ct(\text{kontrol})}}$$

3.6 Küçük RNA'ların Klonlanması

Küçük RNA klonlanması 2 amaçla yapılmıştır. miRNA sekanslarının küçük olması nedeniyle öncelikle çoğaltılan ürünlerin doğruluğunu teyit etmek amacıyla klonlama yapılmıştır. Derin sekanslama sonrası miRNA nükleotit değişimleriyle apoptoz arasında bağlantı kurabilmek için bazı miRNA'larda meydana geldiği düşünülen değişimleri deneysel olarak göstermek amacıyla klonlama yapılmıştır. Her iki amaç içinde qPCR ile çoğaltılan ürünler klonlanmıştır. qPCR analizi yukarıda ifade edildiği gibi yapılmıştır. Nükleotit değişimlerini belirlemek için kullanılan 5' ileri qPCR primerlerinin nükleotit değişim bölgelerini içermemesi sağlanmıştır.

qPCR ürünleri etanol presisipasyonu sonrası agaroz jelden pürifiye edildi (Invitrogen). 3U T4 DNA ligase (Promega), 1X T4 DNA ligase buffer (Promega), 50ng pGEM T easy vektor (Promega) ve 4,5ng DNA fragmanı ile kurulan 10µL reaksiyon oda sıcaklığında 2 saat inkübe edildi. Buz üzerinde eriyen 50µL *Escherichia coli* DH5α kompetent bakteri üzerine 5µL ligasyon reaksiyonundan bırakıldı ve 30dk buz üstünde inkübe edildi. 42°C 45sn, buz üstünde 2dk inkübe edildikten sonra üzerine 500µL SOC besi ortamı eklendi. Mavi beyaz koloni seçimi sonucunda fragman içeren beyaz kolonilerden Plazmit izolasyon kiti (Fermentas) ile plazmit izolasyonu yapıldı. Ligasyonu *EcoRI* restriksiyon kesimiyle doğrulanan klonlar İYTE Biyoteknoloji Merkezi'nde sekans analizine tabi tutuldu.

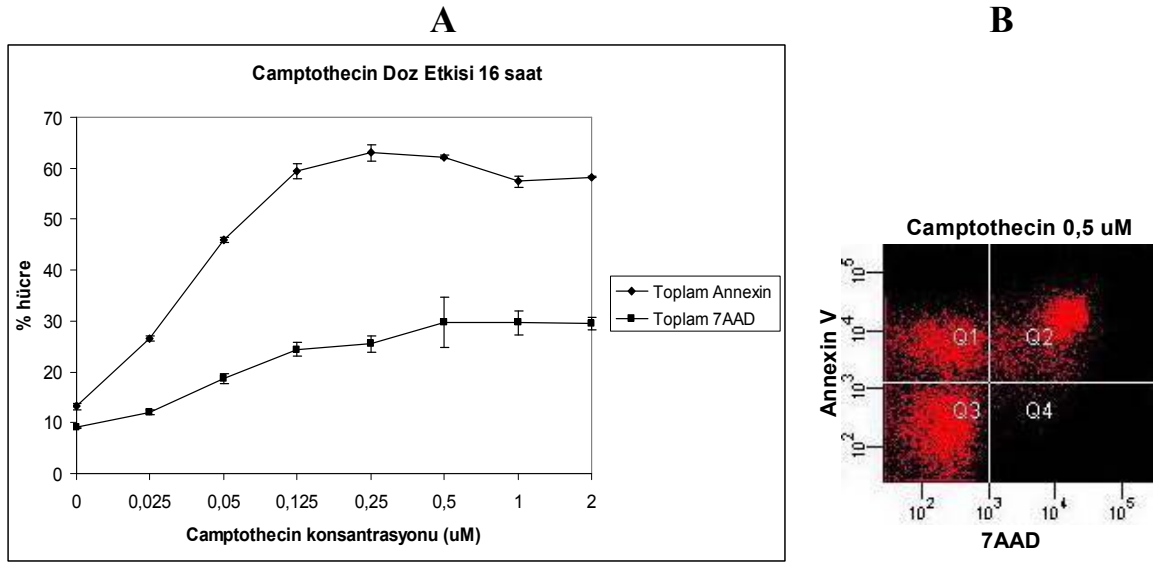
3.7 Biyoinformatik Analizlerle miRNA Hedeflerinin Belirlenmesi

Mikroarray ve derin sekans verilerinin analizi sonrası aday miRNA sekanslarının potansiyel hedef genlerini belirlemek için TargetScan programı kullanılmıştır (www.targetscan.org, LEWIS ve ark., 2005). Program yürütüldükten sonra en düşük serbest enerjiye (MFE, minimum free energy) sahip adaylar belirlenmiştir.

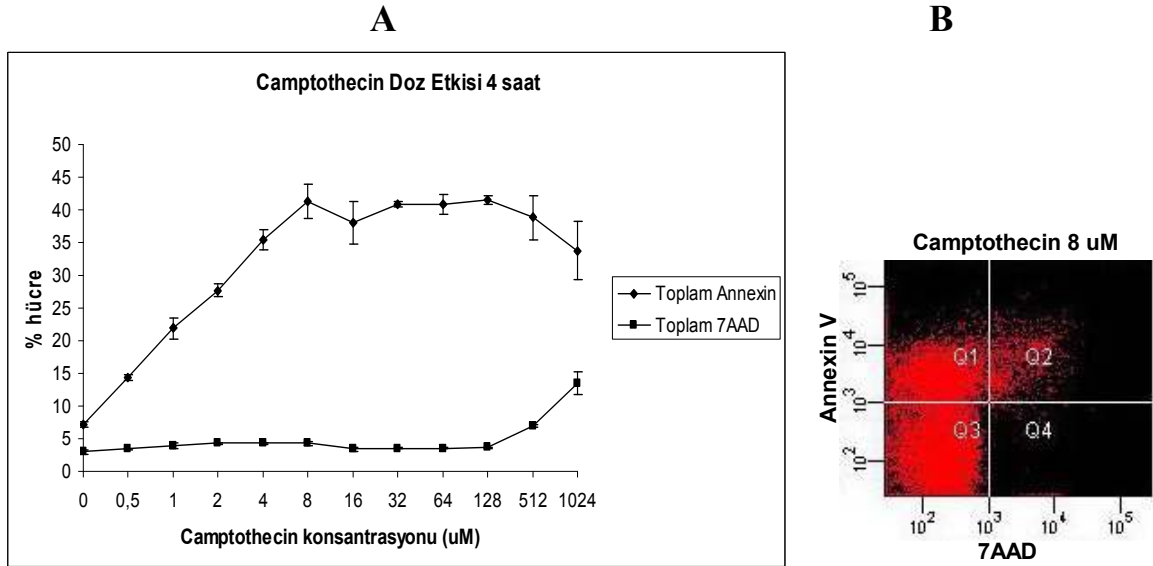
4. BULGULAR

4.1 Kamptotesin Doz ve Zaman Optimizasyonu:

Proje kapsamında Jurkat T lenfositlerinde apoptozun *erken safhasında* rol oynayan miRNA'ların tanımlanması amaçlandığından, apoptozu indüklemeye kullanılacak optimum kamptotesin konsantrasyon ve zaman aralığı tespit edilmesi gerekmektedir. Literatürdeki bilgiler doğrultusunda öncelikli olarak düşük dozlarda (0,025-2 µM arası) ve uzun zamanlı (16 saatlik) hücre kültürü denenmiştir. Annexin V (erken apoptotik hücreleri tespit etmek için) ve 7AAD (geç apoptotik hücreleri tespit etmek için) ile immunofloresan boyama yapılarak hücrelerin apoptoz oranı ve hangi apoptotik evrede oldukları akım sitometresi ile tespit edilmiştir.

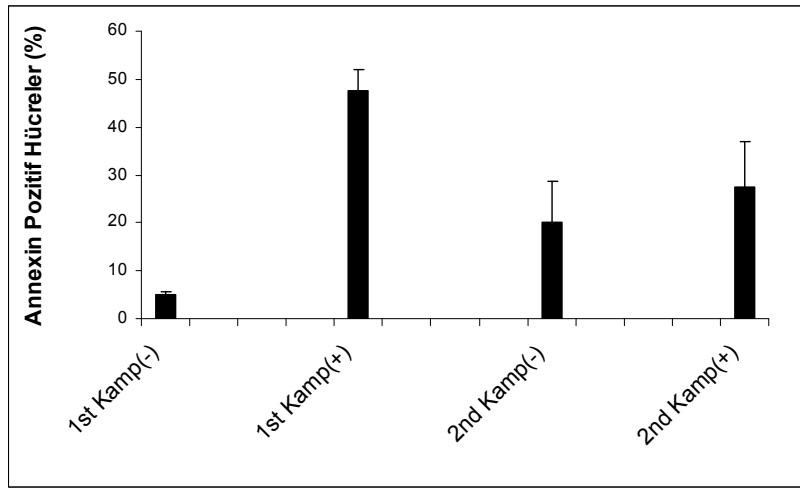
Şekil 4. Jurkat T lenfosit hücre hattında 16 saat kamptotesin doz optimizasyonu. Jurkat hücreleri 16 saat süreyle 0.025-2 µM kamptotesin ile muamele edilmiştir. Annexin V (erken apoptotik) ve 7AAD (geç apoptotik) ile immunofloresan işaretleme yapılarak akım sitometresi ile apoptoz oranları belirlenmiştir. *Panel A*, apoptoz oranları; *Panel B*, 0.5 µM kamptotesin kullanıldığında elde edilen akım sitometresi dot blot analizi. Q1, sadece annexin pozitif hücreler (erken apoptotik); Q2, hem annexin hem 7AAD pozitif hücreler; Q3, ölmeyen hücreler (Annexin ve 7AAD negatif); Q4, sadece 7AAD pozitif hücreler (geç apoptotik).

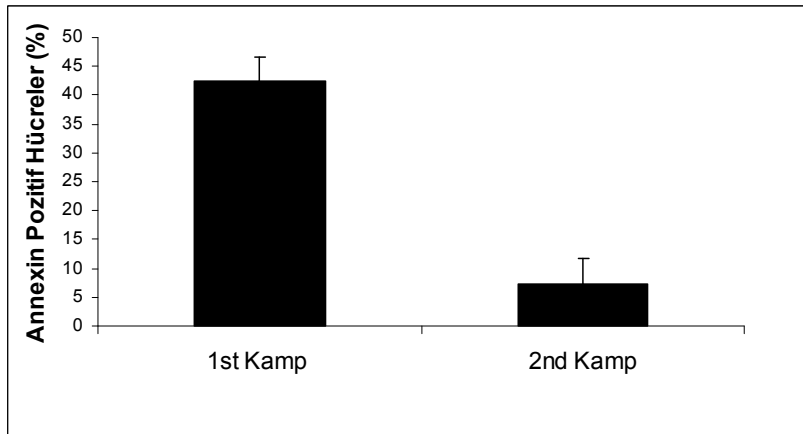
Şekil 5. Jurkat T lenfosit hücre hattında 4 saat kamptotesin doz optimizasyonu. Jurkat hücreleri 4 saat süreyle 0. 5-1024 µM kamptotesin ile muamele edilmiştir. Annexin V (erken apoptotik) ve 7AAD (geç apoptotik) ile immunofloresan işaretleme yapılarak akım sitometresi ile apoptoz oranları belirlenmiştir. *Panel A*, apoptoz oranları; *Panel B*, 8 µM kamptotesin kullanıldığında elde edilen akım sitometresi dot blot analizi. Q1, sadece annexin pozitif hücreler (erken apoptotik); Q2, hem annexin hem 7AAD pozitif hücreler; Q3, sağlıklı hücreler (Annexin ve 7AAD negatif); Q4, sadece 7AAD pozitif hücreler (geç apoptotik).

0,5 μ M kamptotesin ile 16 saatlik inkübasyon sonunda en yüksek apoptoz oranı %62'ye ulaşmıştır (Şekil 4A). Kamptotesin daha yüksek konsantrasyonlarda kullanıldığında apoptoz oranının değişmediği gözlemlenmiştir. 16 saatlik inkübasyon hücrelerin apoptozun geç dönemine ulaşmasına neden olduğundan (Şekil 4B, 7AAD pozitif), hücreleri erken apoptotik evrede yakalamak için kamptotesin ile muamele zamanı kısaltılarak kullanılan doz arttırılmıştır. 0,5-1024 μ M kamptotesin kullanılarak 4 saatlik kültür yapılmıştır. 8 μ M kamptotesin ile en yüksek apoptoz oranı olan %41'e ulaşılmıştır (Şekil 5, Panel A). Şekil 5'de yer alan akım sitometrisi analizinde de görüldüğü gibi optimizasyon sonucu hücreler erken apoptotik evrede yakalanmıştır (Şekil 5, Panel B, Q1+Q2). Dolayısıyla, kamptotesin ile jurkat hücre kültüründe apoptoz indüksiyonu için optimum doz ve zaman aralığı 8 μ M ve 4 saat olarak belirlenmiştir.

A

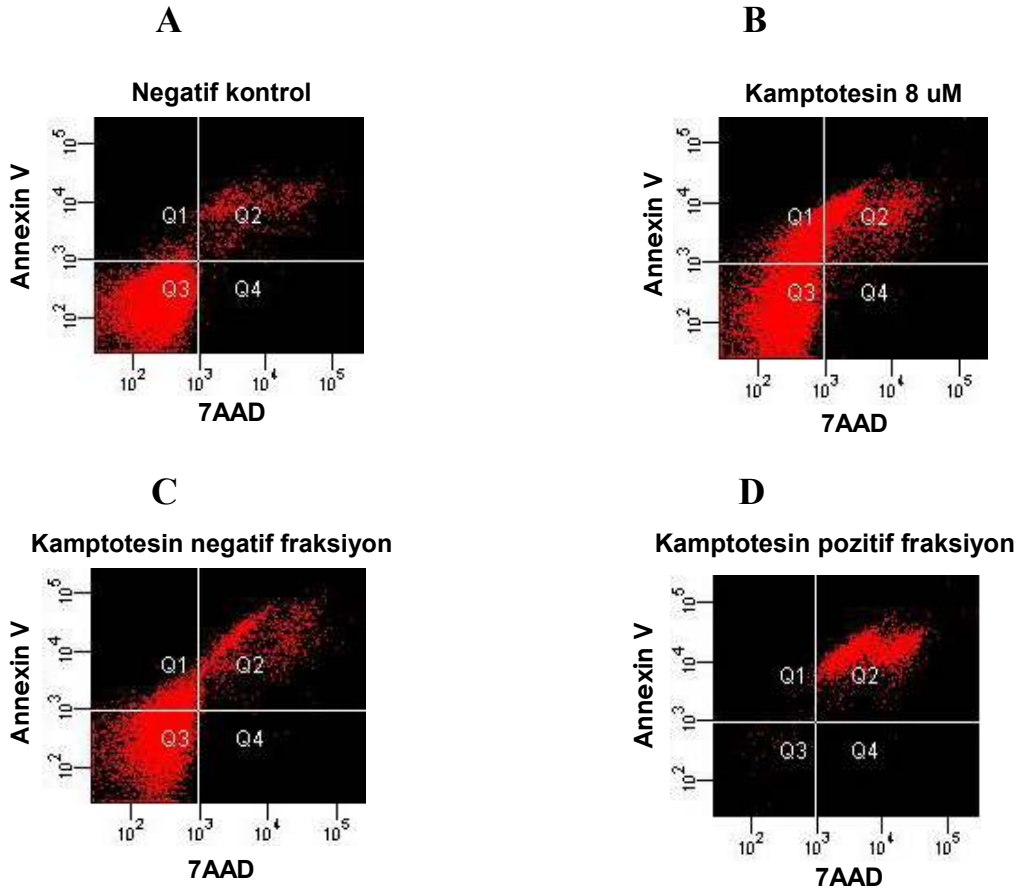

B

Şekil 6. Jurkat T hücrelerinde kamptotesin ilacına direnç analizi. A, 10 milyon hücre 8 μ M kamptotesin ile 4 saat muamele edilmiştir. 1st Kamp(-), muamele öncesi apoptoz oranı; 1st Kamp(+), muamele sonrası apoptoz oranı. Kamptotesin ile muamele edilen hücreler manyetik boncuklar ile seçildikten sonra annexin V negatif (non-apoptotik) hücrelerin yarısı 4 saat kamptotesinsiz inkübe edilirken (2nd Kamp(-)) diğer yarısı kamptotesin muamelesine tabii tutulmuştur (2nd Kamp(+)). Tüm hücrelerdeki apoptoz oranı Annexin V immunofloresan işaretleme yöntemiyle akım sitometresinde belirlenmiştir. $P < 0.0001$ (1st Kamp(-) ile 1st Kamp(+)); $P > 0.05$ (2nd Kamp(-) ile 2nd Kamp(+)). B, 1. ve 2. kamptotesin öncesi apoptoz oranları muamele sonrası oranlardan çıkarılarak elde edilen mutlak apoptoz oranları grafiğe yansıtılmıştır (1st Kamp= 1st Kamp(+)- 1st Kamp(-) ve 2nd Kamp= 2nd Kamp(+)- 2nd Kamp(-)). $P < 0.0001$.

Projenin kapsamında olmamasına rağmen, kamptotesin muamelesi sonrası ölmeyen hücrelerin durumu sorgulanmıştır. Jurkat T hücreleri bir lösemi kanser hattı olduğundan, bu hücrelerin kamptotesin ilacına dirençli olma ihtimalleri düşünülmüştür. Bu sebeple birinci kamptotesin muamelesi sonrası Variomacs manyetik parçacıkları ile ayrıştırılan ve ölmedikleri belirlenen negatif hücre topluluğu (Şekil 4B, Q3) 4 saat süreyle tekrar 8 μ M kamptotesine maruz bırakılmıştır. Şekil 5’de görüldüğü gibi, ikinci muameleye rağmen bu hücrelerin ölmedikleri ve dolayısıyla kamptotesin ilacına dirençli oldukları değerlendirilmiştir. Deneysel dizaynımız göz önüne alındığında, apoptoz pozitif fraksiyondaki mikroRNA ifade farklılıkları apoptotik mekanizmada rol oynayan mikroRNA’ları, apoptoz negatif fraksiyonlardaki mikroRNA ifade farklılıkları apoptoza dirençte rol oynayan mikroRNA’ları belirlememize yardımcı olacaktır. Bu nedenle kamptotesin muamelesi sonrası hücrelerin apoptoz negatif (JAN) ve apoptoz pozitif (JAP) olarak ayrıştırıldıktan sonra toplam RNA izolasyonuna ve mikroarray analizine karar verilmiştir.

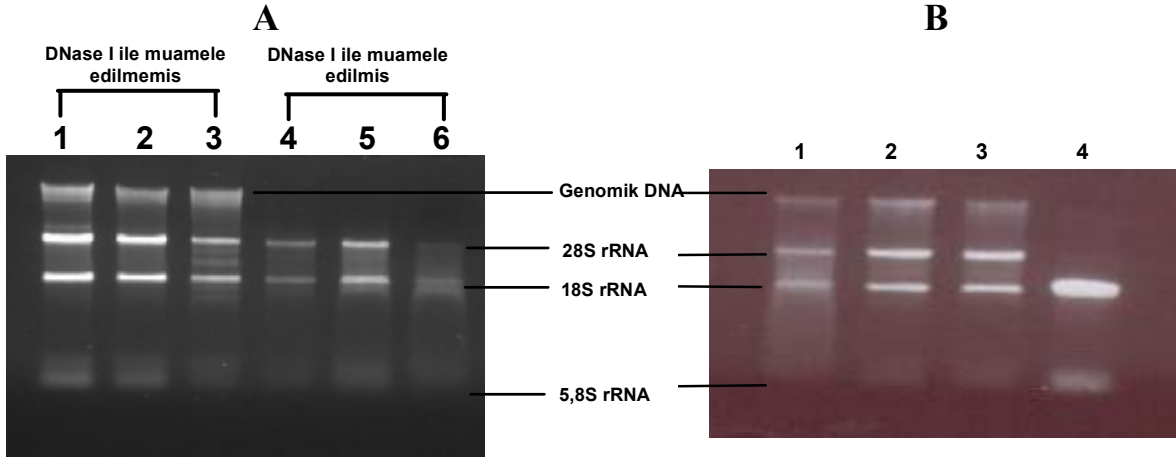

Şekil 7. Kamptotesin ile muamele edilen Jurkat T hücrelerin apoptoz oranları. 8 μ M kamptotesin ile 4 saat inkübe edilen hücreler Annexin V ile immunofloresan işaretleme yapılarak muamele öncesi (A) ve sonrası (B) apoptoz oranları belirlenmiştir. Kamptotesin ile muamele edilen hücreler (B) manyetik partikülle konjuge edilmiş Annexin boncukları kullanılarak apoptoza uğramayan negatif fraksiyon (C) ve apoptotik hücreleri içeren pozitif fraksiyon (D) olmak üzere iki gruba ayrılarak apoptotik hücreler açısından zenginleştirilmiştir. Q1, Annexin-pozitif preapoptotik hücreler; Q2, Annexin ve 7AAD-pozitif hücreler; Q3, canlı hücreler; Q4, 7AAD-pozitif geç apoptotik hücreler.

4.2 Apoptotik Hücrelerin Ayrımı ve Toplam RNA İzolasyonu

Akım sitometrisi analizi ile elde edilen verilerin gösterdiği gibi hücrelerin sadece % 40'ı (Şekil 5, Panel B, Q1+Q2) erken apoptoz evresinde bulunmaktadır. Oysaki mikroarray analizi için daha saf bir populasyon elde etmek gerekmektedir. Bunu başarmak amacıyla, 8 μ M kamptotesin (4 saat) ile apoptoza uğratılan hücreler VarioMacs manyetik hücre ayırma sistemi ve Annexin V microbead kit kullanılarak ayrıştırılmıştır. Kamptotesin muamelesi yapılmayan hücreler JNN (Şekil 7A, Jurkat negatif negatif) olarak adlandırılmıştır. Kamptotesin muamelesi sonrası manyetik kolondan geçirilen hücrelerden Annexin negatif (apoptotik olmayan canlı hücreler) hücreler JAN (Şekil 7C, Jurkat apoptoz negatif) ve Annexin pozitif (erken apoptotik evrede hücreler) hücreler JAP (Şekil 4D, Jurkat apoptoz pozitif) olarak adlandırılmıştır. Ayrıştırma sonrası her üç fraksiyondaki hücrelerin saflığı Annexin V ve 7AAD ile immunofloresan boyama yapılarak akım sitometrisinde ölçülmüştür. Şekil 7'de görüldüğü gibi ayırma sonrasında % 89 saflıkta apoptotik populasyon elde edilmiştir (Şekil 7 Panel B ile Panel D karşılaştırması). Bu işlem 3 defa tekrarlanarak 3 biyolojik replika hazırlanmıştır.

mirVANA toplam RNA izolasyon kiti (Ambion) kullanılarak 9 numuneden toplam RNA izolasyonu yapılmıştır. Bu kit ile izole edilen toplam RNA, mikroRNA'lar dahil boyutları 200 nt'den küçük tüm RNA'ları içerdiğinden miRNA array analizi için direkt kullanılabilir. Toplam RNA örnekleri %1'lik agaroz jelde yürütüldüğünde görsel olarak RNA kaliteleri uygun görünmesine rağmen genomik DNA kontaminasyonu olduğu

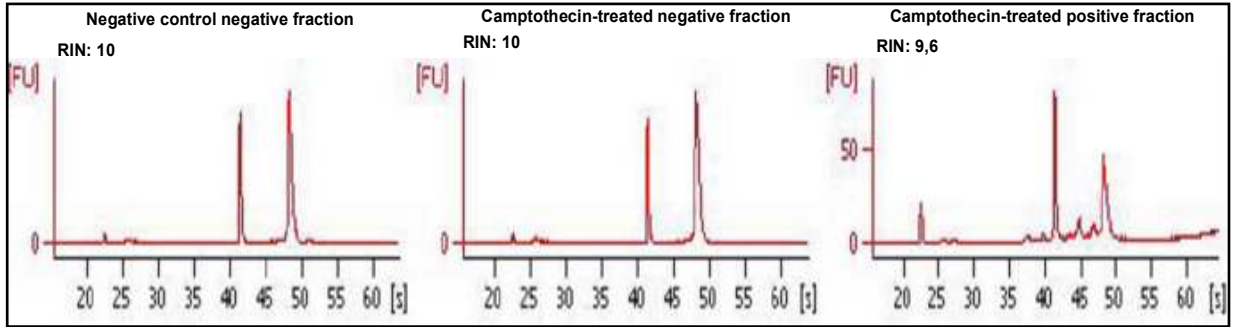

Şekil 8. Kamptotesin ile muamele edilmiş ve ayrıştırılmış Jurkat hücrelerinden toplam RNA izolasyonu. Jurkat hücreleri 4 saat süreyle 8 μ M kamptotesin ile muamele edilmiştir. Annexin V microbead kit kullanılarak hücreler annexin pozitif ve annexin negatif fraksiyonlara ayrıştırılmıştır. Ayrıştırılan fraksiyonlardan miRVANA kiti kullanılarak toplam RNA izole edilmiş ve %1'lik agaroz jelde yürütülmüştür. Panel A, Sıralar 1 ve 4, kamptotesin ile muamele edilmemiş hücreler; Sıralar 2 ve 5, kamptotesin ile muamele edilmiş Jurkat hücrelerinin Annexin negatif fraksiyonları; Sıralar 3 ve 6, kamptotesin ile muamele edilmiş Jurkat hücrelerinin annexin pozitif fraksiyonları Panel B, Sıralar 1-3, Panel A'daki 1-3 ile aynıdır; Sıra 4, *Drosophila* embryo toplam RNA'sı. *Drosophila*'da 18 ve 28S rRNA'ların boyutları birbirine çok yakın olduğundan agaroz jelde tek bant olarak görünmektedirler.

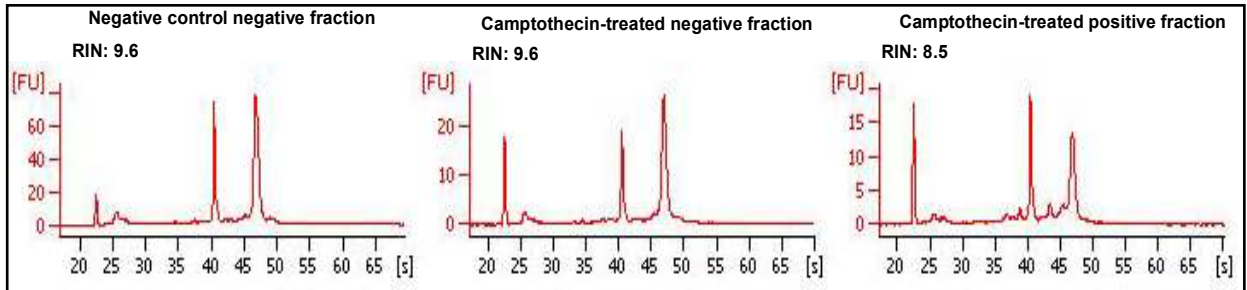
Numune Adı	260/280	260/230	RIN
JNN1	1,89	1,73	9,4
JNN2	1,85	1,77	9,8
JNN3	1,79	1,8	8
JAN1	1,91	1,96	10
JAN2	1,81	1,97	9,8
JAN3	1,87	2,16	8,6
JAP1	1,92	1,82	10
JAP2	1,88	1,82	N/A
JAP3	1,78	1,84	8,8

Tablo 1. Biyolojik replikaların kalite kontrol analizi. Şekil 4’te açıklandığı gibi hazırlanan 3 grup hücreden toplam RNA izolasyonu yapılmıştır. Her bir numuneden 1 µl nanodrop spektrofotometre ile analiz edilerek 230, 260 ve 280 nm dalgaboyunda abzorans değerleri okunmuştur. Ayrıca 1 µl örnek bioanalizer ile incelenmiştir. Bioanalizer elektroferogramları Şekil 6’da sunulmuştur. JNN, kamptotesin ile muamele edilmemiş negatif kontrol; JAN, kamptotesin ile muamele edilmiş örneklerin ayrıştırma sonrası negatif fraksiyonu; JAP, kamptotesin ile muamele edilmiş örneklerin ayrıştırma sonrası apoptotik fraksiyonu. 1, 2 ve 3, replika sayısı. RIN, RNA integrity number. N/A, değer tespit edilemedi.

A

B

Şekil 9. Jurkat hücrelerinden izole edilen toplam RNA’ların bioanalizer ile kalite kontrol analizi. Tablo 1’de açıklandığı gibi hazırlanan biyolojik replikalar “RNA Nano Kit” kullanılarak Bioanalizer aletinde kalite kontrolüne tabi tutulmuştur. A, DNase muamelesi öncesi kalite kontrol analizi; B, DNase muamelesi sonrası array analizine gönderilen numunelerin kalite kontrol analizi. 22, 42 ve 49 saniye elusyon değerlerine denk gelen pikler sırasıyla tRNA, 18S rRNA ve 28S rRNA piklerini göstermektedir. FU, Floresan ünitesi.

tespit edilmiştir (Şekil 8A, Sıralar 1-3). Hücre hattına spesifik olduğunu daha önce tespit ettiğimiz genomik DNA kontaminasyonunu ortadan kaldırmak için Turbo DNase (Ambion) muamelesi yapılmış ve agaroz jelde tekrar yürütülmüştür (Şekil 8A, Sıralar 4-6). Genomik DNA kontaminasyonun teknik veya deneysel bir hatadan kaynaklanıp kaynaklanmadığını tespit etmek için, aynı numune seti ile beraber *Drosophila* embryosundan da toplam RNA izole edildiğinde, bu numunede böyle bir kontaminasyon gözlenmemiştir (Şekil 8, Panel B, Sıra 4).

Genomik DNA kontaminasyonu minimuma indirilen numunelerin array analizinde kullanılabilmesi için RNA kalite kontrolünü geçmesi gerekmektedir. Birinci aşama kalite kontrolünde Nanodrop spektrofotometre ile A260/230 ve A260/280 oranları tespit edilmiştir (Tablo 1). Bu aşamada kalite kontrolünü geçen numuneler Bioanalyzer aletinde yürütülerek ikinci aşama kalite kontrolüne tabi tutulmuştur. Şekil 9'da görüldüğü gibi, tüm numunelerin RNA Integrity Number (RIN) numaraları 0-10 skalasında minimum kriter kabul edilen 7 ve üzerindedir.

4.3 Mikroarray ile miRNA Profilinın Çıkartılması

Genomik DNA kontaminasyonu minimuma indirilen ve RNA kalite kontrolünü geçen 3 replika mikroarray analizine tabi tutulmuştur (Febit, Almanya). Herbir çip Sanger miRBase versiyon 12.0'da belirtilen miRNA problemlerini içermiştir. Scatter plot analizi, replikalar arası Pearson korrelasyon değerlerinin 0.871 ile 0.989 arasında değiştiğini dolayısıyla replikaların güvenilirliğinin oldukça yüksek olduğunu göstermiştir. kNN ve varyans normalizasyon sonrası miRNA'lar var/yok kriterine göre filtre edilmiş ve t-test'inden geçen ($P < 0,05$) ve ifade edilen miRNA'lar tespit edilmiştir.

JNN-JAP karşılaştırması	
JAP'ta artan miRNA'lar	35 adet
JAP'ta azalan miRNA'lar	59 adet
JNN-JAN karşılaştırması	
JAN'da artan miRNA'lar	4 adet
JAN'da azalan miRNA'lar	27 adet
JAN-JAP karşılaştırması	
JAP'da artan miRNA'lar	60 adet
JAP'da azalan miRNA'lar	66 adet

Tablo 2. Kamptotesin ile muamele edilen Jurkat T hücre fraksiyonlarında farklı ifade edilen miRNA'ların Özeti. 8 μ M kamptotesin ile 4 saat muamele edilen hücreler Annexin V konjuge manyetik partiküller ile ayrıştırılmıştır. İzole edilen toplam RNA ile mikroarray analizi yapılmıştır (Febit, Almanya). Normalizasyon sonrası fraksiyonlar arasında 1.8 kattan fazla ($P < 0,05$) farklı ifade edilen miRNA'lar belirlenmiştir. JNN, kamptotesin ile muamele edilmemiş kontrol hücreler; JAN, kamptotesin ile muamele edilen ancak apoptoza uğramayan (Annexin negatif) hücreler; JAP, kamptotesin ile muamele edilmiş apoptotik (Annexin pozitif) hücreler. Farklı ifade edilen mikroRNA'ların isimleri ifade farklılıkları (FC) bir sonraki sayfalarda belirtilmiştir.

JAN-JAP KARŞILAŞTIRMASI			
JAP'da Azalanlar			
miRNA	mean JAN	mean JAP	FC JAP/JAN
hsa-miR-363	66,17460317	8,380952381	0,126649077
hsa-miR-185	141,3968254	18,95238095	0,134036821
hsa-miR-210	128,6031746	17,33333333	0,134781535
hsa-miR-361-5p	72,25396827	10	0,138400703
hsa-miR-720	67,38095238	10	0,148409894
hsa-miR-130a	59,46031746	10	0,168179391
hsa-miR-128	97,76190479	16,47619048	0,168533853
hsa-miR-106b	529,984127	89,61904763	0,169097607
hsa-miR-18b	93,53968254	16	0,171050399
hsa-miR-25	190,3650794	32,98412698	0,17326774
hsa-miR-425	116,8888889	20,36507937	0,174225964
hsa-miR-29c	55,92063492	10	0,178824865
hsa-miR-15a	100,4444444	18,25396825	0,181731985
hsa-miR-7	141,4603175	25,80952381	0,182450628
hsa-miR-22	54,23809524	10	0,184372256
hsa-miR-23b	51,65079365	9,634920635	0,186539644
hsa-miR-18a	260,7777778	48,73015873	0,18686469
hsa-miR-19b	446,9523809	86,15873017	0,192769373
hsa-miR-182	308,8571429	60,15873017	0,194778497
hsa-miR-107	814,4444444	172,4126984	0,211693627
hsa-miR-130b	1319,36508	282,8253968	0,214364774
hsa-miR-378	236,7619048	51,7142857	0,21842317
hsa-miR-103	1261,047619	309,1111111	0,245122473
hsa-miR-191	2035,142857	529,1587303	0,260010607
hsa-miR-93	1312,444445	346,3174603	0,263872091
hsa-miR-16	7689,904762	2064,253968	0,26843687
hsa-miR-20b	1778,603174	502,5873017	0,282574162
hsa-miR-26a	683,5238095	198,0952381	0,289814686
hsa-miR-181a	924,9206351	276,5555556	0,299004634
hsa-miR-20a	3060,190476	930,6031746	0,304099755
hsa-miR-92a	736,8571429	224,1269841	0,304166128
hsa-miR-582-5p	155,1428572	48,80952381	0,31461019
hsa-miR-422a	74,84126984	23,74603175	0,31728526
hsa-miR-15b	579,015873	184,0634921	0,317890235
hsa-miR-324-5p	20,57142857	6,761904762	0,328703704
hsa-miR-200c	30,36507937	10	0,329325666
hsa-miR-17	3802,984127	1271,492064	0,334340618
hsa-miR-222	29,31746032	10	0,341093665
hsa-miR-320d	1051,460318	385,0476191	0,366202711
hsa-miR-886-5p	63,23809524	23,49206349	0,371485944
hsa-miR-98	100,063492	37,6984127	0,376744924
hsa-miR-221	90,36507937	34,71428571	0,384155981
hsa-miR-106a	4751,904762	1847,936508	0,388883322
hsa-miR-181b	1437,904762	602,0952381	0,418730958
hsa-let-7f	2254,476191	1016,952381	0,451081446
hsa-miR-532-5p	22,04761905	10	0,453563715
hsa-miR-1227	18,0952381	8,380952381	0,463157895
hsa-miR-195	21,28571428	10	0,469798658

hsa-let-7d	5574,222222	2690,634921	0,482692439
hsa-let-7b	1885,301587	919,8730158	0,487918231
hsa-miR-425*	53,22222222	26,19047619	0,49209663
hsa-miR-342-3p	770,5079365	379,9047619	0,493057558
hsa-miR-1280	18,1984127	9,095238095	0,499781945
hsa-let-7i	956,793651	478,2857143	0,499883871
hsa-miR-30d	163,015873	81,8888889	0,502336904
hsa-miR-19a	19,34920635	10	0,516817063
hsa-miR-320b	1941,809524	1009,793651	0,520027139
hsa-miR-1274b	19,15873016	10	0,521955261
hsa-let-7e	268,9206349	140,9365079	0,524082163
hsa-miR-140-3p	18,87301587	10	0,529857023
JAP'da Artanlar			
miRNA	mean JAN	mean JAP	FC JAP/JAN
hsa-miR-572	23,98412699	43,23809524	1,802779616
hsa-miR-298	193,9365079	353,9047619	1,824848584
hsa-miR-1207-5p	2360,126984	4337,238095	1,837713871
hsa-miR-483-5p	1388,063492	2583,365079	1,8611289
hsa-miR-575	16,3968254	30,79365079	1,87802517
hsa-miR-671-5p	221,5555556	417,6190476	1,884940536
hsa-miR-198	508,2857143	989,3333335	1,946411842
hsa-miR-551b*	236,5714286	465,1746032	1,966317767
hsa-miR-150*	341,3333334	673,0476191	1,971819196
hsa-miR-675	97,1904762	192,7936508	1,983668136
hsa-miR-638	3583,587301	7139,873016	1,992381493
hsa-miR-135a*	893,7777779	1793,460317	2,006606521
hsa-miR-1915	1334,349207	2684,857143	2,01210982
hsa-miR-223	150,2698413	303,2857143	2,018274004
hsa-miR-1268	669,7777778	1387,365079	2,071381173
hsa-miR-133b	27,96825397	59,55555556	2,129398411
hsa-miR-885-3p	150,4603174	321,6507936	2,137778247
hsa-miR-1225-3p	42,65079365	91,20634922	2,138444362
hsa-miR-1237	56,04761905	119,8571429	2,13848768
hsa-miR-608	11,86507937	25,3968254	2,140468227
hsa-miR-191*	132,1904762	283,2063492	2,142411143
hsa-miR-370	179,7777778	388,7936508	2,162634646
hsa-miR-1913	50,50793651	112,6825397	2,230986801
hsa-miR-1202	23,96825397	56,63492063	2,362913907
hsa-miR-1292	118	279,7142857	2,370460049
hsa-miR-486-5p	14,9047619	35,50793651	2,382321619
hsa-miR-767-3p	11,82539683	29,04761905	2,456375839
hsa-miR-1238	50,93650794	125,1825397	2,457619196
hsa-miR-409-3p	205,984127	509,5238095	2,473607151
hsa-miR-939	153,3650793	380,3650794	2,480128338
hsa-miR-1224-5p	261,4920635	658,4761905	2,518149812
hsa-miR-296-3p	592,2222222	1499,142857	2,531385688
hsa-miR-658	459,6825397	1172,15873	2,549930939
hsa-miR-921	242,6666667	640,9523808	2,641287284
hsa-miR-1228	49,47619048	131,3492063	2,654796278
hsa-miR-1249	86,44444444	230,1428571	2,66232097

hsa-miR-296-5p	102,8571428	278,6031746	2,708641976
hsa-miR-625*	147,5238095	402,0317461	2,725199054
hsa-miR-361-3p	181,7777778	497,5873016	2,737338456
hsa-miR-1182	423,3650794	1162,603175	2,74610078
hsa-miR-665	226,0952381	626,0952381	2,769165965
hsa-miR-518b	66,06349207	186,9365079	2,829649207
hsa-miR-1908	1313,777778	3721,396825	2,832592306
hsa-miR-550	85,98412698	245,2063492	2,851762968
hsa-miR-1226*	33,93650794	97,00000001	2,858278766
hsa-miR-611	26,11111111	74,96825396	2,87112462
hsa-miR-129*	10,42857143	30,14285714	2,890410958
hsa-miR-634	42,57142857	124,5714286	2,926174497
hsa-miR-1469	1142,31746	3344,031746	2,927410166
hsa-miR-25*	43,23809524	128,6349206	2,975036711
hsa-miR-659	273,6507937	815,7460319	2,980974478
hsa-miR-92b*	736,2222222	2242,31746	3,045707386
hsa-miR-1228*	1135,777778	3652,825397	3,21614445
hsa-miR-371-5p	35	114,1587301	3,261678004
hsa-miR-936	344,6666667	1199,238095	3,479414203
hsa-miR-933	10	35,50793651	3,550793651
hsa-miR-654-5p	10	36,42857143	3,642857143
hsa-miR-663	814,5714284	3075,52381	3,775634281
hsa-miR-133a	22,23809524	86,7936508	3,902926481
hsa-miR-1236	17,68253968	70,66666666	3,996409335
hsa-miR-30c-1*	14,82539683	59,6984127	4,026766595
hsa-miR-557	15,03174603	61,17460316	4,069693769
hsa-miR-202	11,93650794	48,73015873	4,082446809
hsa-miR-940	80,28571428	396	4,932384342
hsa-miR-498	8,587301586	43,76190476	5,0961183
hsa-miR-1909	33,84126984	188,8571428	5,580675421
JNN-JAN KARŞILAŞTIRMASI			
JAN'da Azalanlar			
miRNA	mean JNN	mean JAN	FC JAN/JNN
hsa-miR-363*	33,25714286	11,6952381	0,351660939
hsa-miR-498	24,51428572	8,933333334	0,364413364
hsa-miR-1202	68,71428572	27,04761905	0,393624394
hsa-miR-371-5p	74,05714286	40,32380952	0,544495885
JAN'da Artanlar			
miRNA	mean JNN	mean JAN	FC JAN/JNN
hsa-miR-298	125	228,1142857	1,824914286
hsa-miR-575	10	18,36190476	1,836190476
hsa-miR-1225-3p	26,51428572	49,16190476	1,854166666
hsa-miR-634	26,02857143	48,55238095	1,865349433
hsa-miR-130a	38,94285715	72,81904763	1,86989484
hsa-miR-181a	584,7428572	1100,419048	1,881885403
hsa-miR-15b	354,5714286	708,9142857	1,999355358
hsa-miR-1280	10	20,22857143	2,022857143
hsa-miR-140-3p	10	20,76190476	2,076190476
hsa-miR-1274b	10	21,2	2,12
hsa-miR-196b	64,4	138,7047619	2,153800651

hsa-miR-98	51,6	119,5809524	2,317460318
hsa-miR-1913	24,65714286	58,7047619	2,380842024
hsa-miR-195	10	24,22857143	2,422857143
hsa-miR-532-5p	10	24,57142857	2,457142857
hsa-miR-1234	5,514285715	13,79047619	2,500863558
hsa-miR-361-5p	31,88571429	85,61904761	2,685185185
hsa-miR-1307	10	27,82857143	2,782857143
hsa-miR-324-3p	13,75714286	40,19047619	2,921426098
hsa-miR-222	10	33,6952381	3,36952381
hsa-miR-200c	10	34,4	3,44
hsa-miR-582-5p	49,45714286	185,7142857	3,755054882
hsa-miR-363	20,51428572	81,46666665	3,971216341
hsa-miR-1227	4,742857143	20,09523809	4,236947791
hsa-miR-128	22,85714286	116,4380953	5,094166668
hsa-miR-22	10	65,56190477	6,556190477
hsa-miR-23b	8,6	62,53333333	7,271317829
JNN-JAP KARŞILAŞTIRMASI			
JAP'da Azalanlar			
miRNA	mean JNN	mean JAP	FC JAP/JNN
hsa-miR-18b	87,65714285	10,64761905	0,121468927
hsa-miR-7	129,0857143	16,76190476	0,129850967
hsa-miR-18a	256,1142857	34,05714286	0,13297635
hsa-miR-210	83,05714286	11,56190476	0,13920422
hsa-miR-185	88,68571429	12,4	0,139819588
hsa-miR-19b	404,9714286	65,4857143	0,161704529
hsa-miR-106b	417,0857143	68,6857143	0,164680093
hsa-miR-130b	990,5714288	204,9333333	0,206883953
hsa-miR-20b	1715,428572	362,8380952	0,211514546
hsa-miR-15a	56,82857143	12,26666667	0,215853863
hsa-miR-107	597,2571429	139,7714286	0,234022197
hsa-miR-16	7010,742857	1642,057143	0,234220136
hsa-miR-20a	2993,085715	708,8761903	0,236837918
hsa-miR-103	924,4571429	225,0857143	0,243478798
hsa-miR-25	84,34285715	21,48571429	0,254742547
hsa-miR-720	38,45714286	10	0,260029718
hsa-miR-93	929,4857142	250,2285714	0,269211853
hsa-miR-106a	5154,4	1421,447619	0,275773634
hsa-miR-26a	520,9142857	151,4857143	0,290807372
hsa-miR-182	149,6	45,14285713	0,301757066
hsa-miR-886-5p	48,6	14,87619048	0,306094454
hsa-miR-17	3169,257143	975,7714285	0,307886481
hsa-miR-191	1178,914286	402,5904762	0,341492576
hsa-miR-425	37,4	13,39047619	0,358034123
hsa-miR-378	103,9428571	38,55238095	0,370899762
hsa-miR-29c	26,17142857	10	0,38209607
hsa-miR-320d	668,9142857	292,6476191	0,437496441
hsa-miR-92a	362,5714286	166,8571429	0,460204886
hsa-miR-425*	36,42857143	17,40952381	0,477908497
hsa-miR-130a	20,14285715	10	0,496453901
hsa-let-7f	1542,342857	772,3047618	0,500734813
hsa-let-7e	206,8571429	104,6095238	0,505709024

hsa-miR-181a	373,7714286	200,7809524	0,537175763
hsa-let-7i	644,8	348,8	0,540942928
hsa-miR-320c	1264,228572	688,8380953	0,544868318
JAP'ta Artanlar			
miRNA	mean JNN	mean JAP	FC JAP/JNN
hsa-miR-877	385,6571429	700,3428571	1,815972737
hsa-miR-129*	10	18,89523809	1,889523809
hsa-miR-1224-5p	249,8285714	484,2666667	1,938395853
hsa-miR-498	13,08571429	25,44761905	1,944687045
hsa-miR-638	3278	6391,961905	1,949957872
hsa-miR-1908	1518,628571	2967,961905	1,954369857
hsa-miR-767-3p	10	19,63809524	1,963809524
hsa-miR-572	12,34285715	25,14285714	2,037037037
hsa-miR-423-5p	223,0857143	456,7619047	2,047472677
hsa-miR-296-3p	568,7428572	1167,314286	2,052446498
hsa-miR-671-5p	159,3714286	327,7714285	2,056651129
hsa-miR-575	10	20,64761905	2,064761905
hsa-miR-658	434,1142857	907,7333335	2,091000834
hsa-miR-675	67,4	141,5238095	2,099759785
hsa-miR-371-5p	34,62857143	73,92380952	2,134763476
hsa-miR-1228*	1326,685714	2847,733333	2,146501845
hsa-miR-1915	1010,171428	2176,495238	2,154580081
hsa-miR-518b	63,31428572	138,1523809	2,182009627
hsa-miR-1308	2708,4	5911,92381	2,182810445
hsa-miR-150*	218,9714286	494,4	2,25782881
hsa-miR-659	267,8857143	609,9809524	2,27701934
hsa-miR-486-5p	10,14285715	23,18095238	2,285446009
hsa-miR-665	198,3428572	458,2857143	2,310573322
hsa-miR-933	10	23,18095238	2,318095238
hsa-miR-1182	383,8285714	904,4190475	2,35630986
hsa-miR-654-5p	10	23,6	2,36
hsa-miR-550	76,45714288	182,2095238	2,383158943
hsa-miR-939	117,6	282,6285714	2,403304179
hsa-miR-625*	126,9142857	307,6571428	2,424133273
hsa-miR-936	383,8285714	942,2476192	2,454865764
hsa-miR-92b*	725,7142858	1819,542857	2,507244094
hsa-miR-1238	33,77142857	84,92380951	2,51466441
hsa-miR-1249	65,34285714	172,2857143	2,636641889
hsa-miR-921	182,4571429	484,1904762	2,653721683
hsa-miR-361-3p	133,6571429	369,7904762	2,76670942
hsa-miR-133b	15,77142857	44,03809523	2,792270531
hsa-miR-453	136,7714286	393,3714286	2,876122833
hsa-miR-1469	929,1428572	2673,6	2,877490775
hsa-miR-1226*	21,01428571	60,93333333	2,899614775
hsa-miR-1227	2,571428572	7,580952381	2,948148148
hsa-miR-1236	15,42857143	46,83809523	3,035802469
hsa-miR-1225-5p	90,62857144	303,3523809	3,347204707
hsa-miR-202	10	34,05714286	3,405714286
hsa-miR-1228	26,88571429	92,8952381	3,455189515
hsa-miR-940	85,4	304,7619047	3,568640571

hsa-miR-296-5p	57,85714286	211,4666667	3,654979424
hsa-miR-30c-1*	10,37142857	38,51428571	3,713498623
hsa-miR-557	10,6	40,19047619	3,791554358
hsa-miR-611	13,42857143	53,8095238	4,007092198
hsa-miR-298	63,77142857	257,2761905	4,034348865
hsa-miR-1225-3p	12,54285714	55,80952381	4,449506455
hsa-miR-25*	20,91428572	94,6857143	4,527322405
hsa-miR-324-3p	5,828571431	26,96190476	4,625816992
hsa-miR-196b	28,91428572	137,4095238	4,752305666
hsa-miR-133a	10,97142857	53,69523809	4,894097223
hsa-miR-663	448,5714286	2460,533333	5,485265392
hsa-miR-1913	13,02857143	74,66666667	5,730994153
hsa-miR-1909	23,02857143	140,1142857	6,084367245
hsa-miR-634	12,91428571	85,52380951	6,622418878

Tablo 3. Kamptotesin ile muamele edilen Jurkat T hücre fraksiyonlarında farklı ifade edilen miRNA'ların Ayrıntılı Listesi. 8 µM kamptotesin ile 4 saat muamele edilen hücreler Annexin V konjuge manyetik partiküller ile ayrıştırıldıktan sonra toplam RNA izolasyonu yapılmıştır. İzole edilen toplam RNA ile mikroarray analizi yapılmıştır (Febit, Almanya). Normalizasyon sonrası fraksiyonlar arasında 1.8 kattan fazla (P< 0.05) farklı ifade edilen miRNA'lar belirlenmiştir. Mean, üç biyolojik replikanın ortalama floresan ünitesi; JNN, kamptotesin ile muamele edilmemiş kontrol hücreler; JAN, kamptotesin ile muamele edilen ancak apoptoza uğramayan (Annexin negatif) hücreler; JAP, kamptotesin ile muamele edilmiş apoptotik (Annexin pozitif) hücreler. FC, İki fraksiyon baz alındığında ilgili miRNA ifade oranı.

	miRNA İfade Oranı		
	qPCR	Array	Array Yeni Analiz
	JAN/JNN	JAN/JNN	FC JAN/JNN
mir7	0,17	0,18	0,81
mir25	0,19	0,17	1,50
mir93	0,20	0,26	1,07
mir196b	0,08	1,59	2,15
mir611	0,23	2,87	1,18
mir370	0,24	2,16	0,71
mir363	0,16	0,13	3,97
mir582-5p	0,22	0,31	3,76
	JAP/JNN	JAP/JNN	FC JAP/JNN
mir7	0,38	0,13	0,13
mir25	0,29	0,25	0,25
mir93	0,30	0,27	0,27
mir196b	0,99	4,75	4,75
mir611	0,49	4,01	4,01
mir370	2,71	1,54	1,54
mir363	0,30	0,72	0,72
mir582-5p	3,89	1,14	1,14

Tablo 4. Kamptotesin ile indüklenen apoptozda rol oynayan miRNA'ların qPCR ile doğrulanması. Kamptotesin muamelesi Tablo 1'de belirtildiği gibi yapıldıktan sonra fraksiyonlara ayrılan hücrelerden 200 nt'ten küçük RNA'lar izole edilmiştir. Hazırlanan cDNA'den qPCR analizi yapılmıştır. U6 küçükRNA'sı endojen kontrol olarak kullanılarak fraksiyonlar arası miRNA ifade farklılıkları belirlenmiştir. JNN, kamptotesin ile muamele edilmemiş kontrol hücreler; JAN, kamptotesin ile muamele edilen ancak apoptoza uğramayan (Annexin negatif) hücreler; JAP, kamptotesin ile muamele edilmiş apoptotik (Annexin pozitif) hücreler. qPCR, qPCR datası; Array, mikroarray datasının ilk analiz sonucu; Array update, mikroarray datasının yeniden analiz sonucu.

Her üç fraksiyonda ifade edildiği tespit edilen miRNA'lar 3 karşılaştırmaya tabii tutulmuştur (1) JNN-JAP; (2) JNN-JAN ve (3) JAN-JAP. JNN-JAP karşılaştırması sonrası apoptotik JAP hücrelerinde 35 miRNA'nın ifadesinde artış 59 miRNA'nın ifadesinde azalma tespit edilmiştir. Kamptotesine dirençte rol oynayan miRNA'ları tespit etmemizi sağlayan JNN-JAN karşılaştırması JAN hücrelerinde 27 adet miRNA'nın ifadesinin baskılandığını göstermiştir. JAN-JAP karşılaştırması yapıldığında, JAP hücrelerinde 60 adet miRNA'nın miktarında artış 66 miRNA'nın ifadesinde azalma gözlemlenmiştir. Bu karşılaştırmalar sonucu farklı ifade edildiği belirlenen miRNA'ların sayısı Tablo 2'de, ilgili miRNA'ların detaylı değerleri Tablo 3'de sunulmuştur.

4.4 Mikroarray Sonuçlarının qPCR ile Doğrulanması

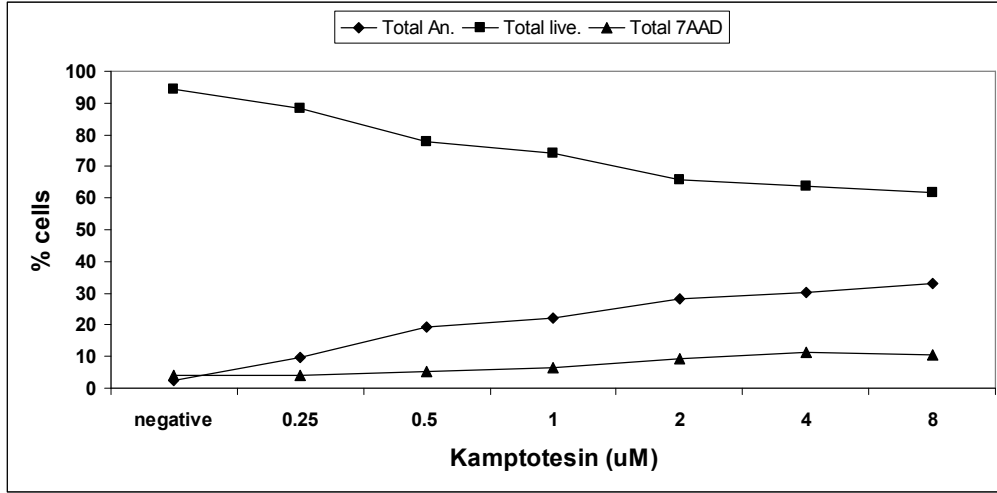
Array sonuçlarının bağımsız ikinci bir metot olan qPCR ile doğrulanması için öncelikli olarak ifade farklılığı yüksek ve *P* değerleri 0.05'ten küçük 7 adet miRNA aday olarak seçilmiştir. miRNA ifadelerini qPCR ile tespit etmek için cDNA hazırlanmasında toplam RNA yerine küçük RNA (200 nt'ten küçük, miRNA tarafından zenginleştirilmiş) kullanılması önerildiğinden, kamptotesin ile muamele sonrası 3 fraksiyona ayrıştırılan hücrelerden küçük RNA'lar elde edilmiştir. Poliakrilamid jelde görüntülemek için gerekli 200 ng küçük RNA'yı elde etmek çok pahalıya mal olduğundan toplam RNA kalitesi, küçük RNA nanodrop spektrofotometre değerleri ve qPCR'ın çalışması bu RNA'ların kalitesi için referans olarak alınmıştır. Hazırlanan RNA'lardan cDNA yapılarak miRNA ifadeleri qPCR ile belirlenmiştir (Tablo 4). Ancak qPCR sonuçları ile array sonuçları arasında bir tutarsızlık olduğu gözlemlenmiştir.

Bu uyumsuzluğu araştırmak için iki yol izlenmiştir. Öncelikli olarak, mikroarray datasına göre anlamlı olan miRNA'ların kamptotesin dozuna bağlı olarak ifadelerinde değişiklik olup olmadığı test edilmiştir. Şayet bu miRNA'lar kamptotesinle indüklenen apoptozda rol oynuyorsa, kamptotesin dozuna paralel bir şekilde ifadelerinde farklılıklar oluşmalıdır. Bu amaçla öncelikle olarak Jurkat hücreleri 0.25-8 μ M kamptotesin ile muamele edilmiştir. Bu hücrelerin apoptoz oranı Annexin V immunofloresan işaretleme yöntemiyle belirlenmiştir (Şekil 10A). Parasal kaynaklarımızın az olması nedeniyle, JAN (muamele sonrası ölmeyen hücreler) ve JAP (muamele sonrası apoptoza uğrayan hücreler) fraksiyonları ayrılmadan, 0.5, 2 ve 8 μ M kamptotesin ile muamele edilen örneklerden miRVANA kiti kullanılarak 200 nt'ten küçük RNA'lar izole edilmiştir. miRNA RT cDNA kiti (SabiöSciences) kullanılarak cDNA hazırlanmış ve qPCR yapılmıştır. JAN ve JAP fraksiyonları ayrılmadığı halde, kamptotesin ile muamele edilen örneklerde (JAN ve JAP fraksiyonunu içerir) bu miRNA'ların miktarlarında doza bağlı olarak azalma olduğu tespit edilmiştir (Şekil 10B ve C). Ancak, bir sonraki kısımda anlatılacak derin sekanslama sonuçları incelendiğinde, derin sekanslamada klonlanma sıklığı %0,01'den yüksek olan miRNA'ların genel itibarı ile mikroarray ve qPCR ile daha uyumlu olduğu belirlenmiştir (Şekil 10C, miR-18a ve 106b).

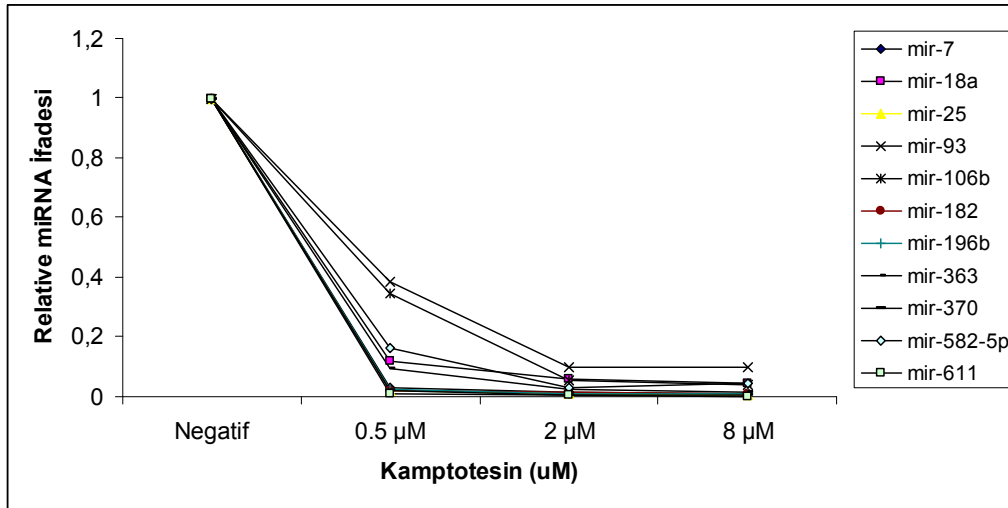
4.5 Derin Sekans Analiziyle miRNA Profilinin Çıkarılması

qPCR ile mikroarray analizi arasındaki uyumsuzluğu araştırmak için alternatif bir yol olarak adı geçen 3 fraksiyondaki küçük RNA'ların derin sekans analizleri çıkartılmıştır (Fasteris, İsviçre). Sekans analizinin kalite kontrol değerlendirmesi Tablo 5'te sunulmuştur. Adaptör içermeyen klonların oranı %12 ile 36,6 arasında değişmektedir. Adaptör içeren klonlardan %91,3-97,9 gibi oldukça yüksek bir oranı 15-26 bp uzunluğunda fragman

A

B

C

	Negatif	0.5 μM	2 μM	8 μM	Array JAP/JNN	Sekans JAP/JNN
Hsa-mir-7	1	0,032	0,016	0,010	0,130	1,152
Hsa-mir-18a	1	0,117	0,058	0,043	0,133	0,109
Hsa-mir-25	1	0,022	0,010	0,007	0,255	1,023
Hsa-mir-93	1	0,384	0,100	0,101	0,269	0,700
Hsa-mir-106b	1	0,344	0,056	0,042	0,165	0,166
Hsa-mir-182	1	0,021	0,015	0,010	0,302	0,608
Hsa-mir-196b	1	0,022	0,010	0,010	4,752	0,331
Hsa-mir-363	1	0,094	0,024	0,016	0,715	NA
Hsa-mir-370	1	0,019	0,003	0,004	1,541	NA
Hsa-mir-582-5p	1	0,164	0,028	0,043	1,145	NA
Hsa-mir-611	1	0,010	0,003	0,002	4,007	NA

Şekil 10. Kamptotesin dozuna bağlı miRNA İfadesi. *Panel A*, Jurkat hücreleri 0,25-8 μM kamptotesin ile muamele edildikten sonra Annexin V immunofloresan işaretleme ile apoptoz oranları belirlenmiştir. *Panel B*, Negatif, 0,25, 2 ve 8 μM kamptotesin ile muamele edilen hücrelerden küçük RNA'lar izole edildikten sonra cDNA hazırlanmıştır. Her bir numuneden 3 replika yapılarak Ct değerlerine göre rölatif miRNA miktarı hesaplanmıştır. *Panel C*, Relatif miRNA miktarları sayısal olarak verilmiştir. Negatif, 0,25, 2 ve 8 qPCR sonuçları; Array JAP/JNN, mikroarray oranı; Sekans JAP/JNN, derin sekanslama oranları. NA, bu metotla tanımlanamayan miRNA'lar.

JNN			
Fragman Boyutu	Okuma	% Okuma	% Fragman
0-15 bp	207821	7,6	8,6
15-26 bp	2192899	80,4	91,3
Adaptörsüz	327933	12	
JAN			
Fragman Boyutu	Okuma	% Okuma	% Fragman
0-14 bp	65652	2,4	3,1
15-26 bp	2065887	76,7	96,9
Adaptörsüz	561318	20,8	
JAP			
Fragman Boyutu	Okuma	% Okuma	% Fragman
0-14 bp	40563	1,4	2,2
15-26 bp	1875582	62	97,9
Adaptörsüz	1108038	36,6	

Tablo 5. Derin sekanslama kalite kontrol analizi. Kamptotesin ile muamele edilmemiş (JNN), 8 µM kamptotesin ile muamele edilmiş hücrelerin apoptoza uğramayan negatif (JAN) ve apoptoza uğrayan pozitif (JAP) fraksiyonlarından elde edilen toplam RNA'lar İsviçre'nin FASTERIS firması tarafından İllumina teknolojisi kullanılarak derin sekanslamaya tabii tutulmuştur. Okunan toplam sekans sayısı (Okuma), değişik uzunluktaki klonların toplam sekanstaki (%Okuma) ve insert içeren klonlar içerisindeki (%Fragman) oranları hesaplanmıştır.

miRNA Adı	Derin Sekanslama						Mikroarray		
	Grup 1								
	% JAN	% JAP	% JNN	JAN/JAP	JAN/JNN	JAP/JNN	JAN/JAP	JAN/JNN	JAP/JNN
	JAN>JNN>JAP, JAN yaşam ve apoptozla ilgili								
hsa-let-7a	1.48409	0.26163	0.91017	5.67252	1.63057	0.28745	1.63	1.23	0.77
hsa-let-7b	0.56561	0.04120	0.14757	13.72811	3.83285	0.27920	2.05	1.2	0.59
hsa-let-7c	0.00116	0.00016	0.00064	7.30286	1.81064	0.24794	1.76	1.4	0.83
hsa-let-7d	0.02246	0.00806	0.06881	2.78662	0.32639	0.11713	2.07	1.22	0.65
hsa-let-7f	4.14254	1.85982	2.94230	2.22738	1.40793	0.63210	2.21	1.14	0.5
hsa-miR-16	0.04173	0.02015	0.02839	2.07075	1.46965	0.70972	3.73	1	0.23
hsa-miR-17	2.15586	0.50910	5.17450	4.23465	0.41663	0.09839	2.99	0.97	0.31
hsa-miR-19a	0.03195	0.01257	0.20189	2.54214	0.15824	0.06225	1.93	0.65	0.57
hsa-miR-19b	0.02532	0.01299	0.24680	1.94867	0.10257	0.05264	5.19	0.84	0.16
hsa-miR-26a	0.11641	0.01066	0.08148	10.92250	1.42867	0.13080	3.45	0.96	0.29
hsa-miR-29a	0.00605	0.00138	0.00941	4.38874	0.64298	0.14651	NC	NC	NC
hsa-miR-92a	0.44053	0.10260	0.24761	4.29350	1.77917	0.41439	3.29	1.59	0.46
hsa-miR-98	0.00484	0.00058	0.00321	8.29871	1.50887	0.18182	2.65	2.32	1.06
hsa-miR-106a	0.06791	0.04115	0.30658	1.65044	0.22151	0.13422	2.57	0.86	0.28
hsa-miR-196a	0.06249	0.04465	0.09940	1.39964	0.62871	0.44919	NC	NC	NC
hsa-miR-210	0.01868	0.00361	0.05475	5.18181	0.34126	0.06586	7.41	1.03	0.14
hsa-miR-223	0.03761	0.00742	0.01893	5.06636	1.98710	0.39221	0.5	0.69	1.4
hsa-miR-15b	0.00465	0.00270	0.00716	1.71832	0.64859	0.37745	3.15	2	0.64
hsa-miR-128	0.36918	0.00027	0.00503	*****	73.45617	0.05275	5.93	5.09	0.9
hsa-miR-153	0.00106	0.00027	0.00438	4.01657	0.24289	0.06047	NC	NC	NC
hsa-miR-125a-5p	0.01878	0.00069	0.00957	27.24529	1.96237	0.07203	NC	NC	NC
hsa-miR-150	0.04618	0.01140	0.02203	4.05054	2.09630	0.51754	NC	NC	NC
hsa-miR-185	0.02648	0.01161	0.04614	2.28006	0.57382	0.25167	7.46	1	0.14
hsa-miR-320a	0.01922	0.00323	0.09212	5.94106	0.20860	0.03511	1.76	1.14	0.62

hsa-miR-106b	0.11336	0.03123	0.18842	3.62973	0.60166	0.16576	5.91	0.96	0.16
hsa-miR-29c	0.01520	0.00111	0.00674	13.64939	2.25612	0.16529	5.59	1.34	0.38
hsa-miR-18b	0.01244	0.00117	0.00492	10.66384	2.52899	0.23716	5.84	0.72	0.12
hsa-miR-20b	0.39842	0.10579	0.68507	3.76628	0.58157	0.15442	3.54	0.84	0.21
hsa-miR-484	0.00145	0.00042	0.00770	3.42322	0.18861	0.05510	1.42	1.12	0.75
hsa-miR-1268	0.04453	0.00095	0.00160	46.65717	27.76316	0.59505	0.48	0.72	1.54
hsa-miR-1308	0.00939	0.00048	0.00267	19.67715	3.51264	0.17851	0.61	1.19	2.18
hsa-miR-720	0.06607	0.00090	0.02058	73.29710	3.20977	0.04379	6.74	1.1	0.26
hsa-miR-374b	0.05262	0.00536	0.01743	9.82452	3.01866	0.30726	NC	NC	NC
hsa-miR-744	0.00576	0.00058	0.00369	9.87546	1.56135	0.15810	0.85	1.13	1.48
hsa-miR-1301	0.00063	0.00021	0.00588	2.96679	0.10699	0.03606	NC	NC	NC
hsa-miR-542-5p	0.00024	0.00011	0.00294	2.28214	0.08230	0.03606	NC	NC	NC
	Grup 2								
	% JAN	% JAP	% JNN	JAN/JAP	JAN/JNN	JAP/JNN	JAN/JAP	JAN/JNN	JAP/JNN
	JAP=JNN, JAN yaşam, kaptotesin bağımsız								
hsa-miR-15a	0.05562	0.00604	0.00994	9.20064	5.59254	0.60784	5.5	1.05	0.22
hsa-miR-21	0.35016	0.07026	0.07491	4.98386	4.67458	0.93794	NC	NC	NC
hsa-miR-24	0.00610	0.05218	0.06796	0.11689	0.08975	0.76780	NC	NC	NC
hsa-miR-25	0.43017	0.02418	0.02363	17.79071	18.20268	1.02316	5.77	1.5	0.26
hsa-miR-28-3p	0.03645	0.00573	0.00829	6.36465	4.39811	0.69102	NC	NC	NC
hsa-miR-33a	0.00712	0.00117	0.00080	6.09955	8.87214	1.45456	NC	NC	NC
hsa-miR-101	0.06356	0.00848	0.01401	7.49114	4.53697	0.60564	NC	NC	NC
hsa-miR-30d	0.01486	0.03240	0.02550	0.45867	0.58267	1.27035	1.99	1.35	0.7
hsa-miR-7	0.42030	0.00191	0.00166	*****	*****	1.15170	5.48	0.81	0.13
hsa-miR-221	0.04690	0.00371	0.00251	12.63656	18.66501	1.47706	2.6	1.44	0.69
hsa-miR-9	0.22165	0.06862	0.08352	3.23027	2.65395	0.82159	NC	NC	NC
hsa-miR-362-5p	0.01002	0.00159	0.00214	6.29872	4.68503	0.74381	NC	NC	NC
hsa-miR-345	0.00082	0.00435	0.00492	0.18925	0.16729	0.88395	NC	NC	NC
hsa-miR-181d	0.01104	0.00196	0.00176	5.62518	6.25494	1.11195	NC	NC	NC
hsa-miR-766	0.00015	0.01893	0.02700	0.00767	0.00538	0.70109	NC	NC	NC
hsa-miR-542-3p	0.00344	0.00658	0.00706	0.52268	0.48695	0.93164	NC	NC	NC
	Grup 3								
	% JAN	% JAP	% JNN	JAN/JAP	JAN/JNN	JAP/JNN	JAN/JAP	JAN/JNN	JAP/JNN
	JAN=JNN, apoptozla ilgili								
hsa-let-7e	0.01384	0.00339	0.01807	4.07933	0.76604	0.18779	1.91	0.99	0.5
hsa-miR-18a	0.14270	0.01670	0.15393	8.54319	0.92702	0.10851	5.35	0.72	0.13
hsa-miR-93	0.94031	0.48900	0.69903	1.92292	1.34517	0.69955	3.79	1.07	0.27
hsa-miR-148a	0.34614	0.08097	0.43747	4.27495	0.79124	0.18509	NC	NC	NC
hsa-miR-181a	0.23312	0.66192	0.34727	0.35218	0.67129	1.90607	3.34	1.88	0.54
hsa-miR-27b	0.02861	0.00779	0.02818	3.67006	1.01526	0.27663	NC	NC	NC
hsa-miR-132	0.00368	0.00180	0.00342	2.04051	1.07507	0.52686	NC	NC	NC
hsa-miR-152	0.00547	0.00260	0.00551	2.10516	0.99322	0.47180	NC	NC	NC
hsa-miR-301a	0.01031	0.00276	0.01139	3.73921	0.90532	0.24212	NC	NC	NC
hsa-miR-92b	0.01549	0.00589	0.01433	2.63166	1.08098	0.41076	NC	NC	NC
hsa-miR-942	0.00373	0.00095	0.00262	3.90500	1.42265	0.36431	NC	NC	NC
hsa-miR-652	0.01007	0.00514	0.00941	1.95747	1.06992	0.54659	NC	NC	NC
	Grup 4								
	% JAN	% JAP	% JNN	JAN/JAP	JAN/JNN	JAP/JNN	JAN/JAP	JAN/JNN	JAP/JNN
	JNN>JAP>JAN, JAN yaşam ve apoptozla ilgili								
hsa-miR-32	0.00048	0.00085	0.00471	0.57054	0.10288	0.18032	NC	NC	NC

hsa-miR-96	0.00039	0.00085	0.00513	0.45643	0.07544	0.16529	NC	NC	NC
hsa-miR-29b	0.00378	0.00939	0.70999	0.40228	0.00532	0.01322	NC	NC	NC
hsa-miR-197	0.00048	0.00111	0.00471	0.43469	0.10288	0.23667	NC	NC	NC
hsa-miR-30c	0.00324	0.02344	0.12682	0.13837	0.02557	0.18480	NC	NC	NC
hsa-let-7g	0.04255	0.28469	2.80612	0.14945	0.01516	0.10146	1.6	1.54	0.98
hsa-miR-140-5p	0.00198	0.00917	0.20200	0.21634	0.00982	0.04541	NC	NC	NC
hsa-miR-142-5p	0.00208	0.02010	0.31198	0.10357	0.00667	0.06442	NC	NC	NC
hsa-miR-142-3p	0.09918	0.57676	2.07666	0.17196	0.04776	0.27773	NC	NC	NC
hsa-miR-126	0.00436	0.01076	0.02042	0.40472	0.21330	0.52703	NC	NC	NC
hsa-miR-146a	0.00058	0.00170	0.01219	0.34232	0.04765	0.13919	NC	NC	NC
hsa-miR-186	0.01113	0.09667	0.50174	0.11517	0.02219	0.19266	NC	NC	NC
hsa-miR-194	0.00165	0.00281	0.00845	0.58561	0.19482	0.33267	NC	NC	NC
hsa-miR-200c	0.01530	0.02657	0.07624	0.57577	0.20062	0.34843	NC	NC	NC
hsa-miR-361-5p	0.00218	0.00695	0.25354	0.31358	0.00859	0.02740	NC	NC	NC
hsa-miR-301b	0.00000	0.00058	0.00299	0.00000	0.00000	0.19481	NC	NC	NC
hsa-miR-627	0.00015	0.00032	0.00315	0.45643	0.04603	0.10086	NC	NC	NC
	Grup 5								
	% JAN	% JAP	% JNN	JAN/JAP	JAN/JNN	JAP/JNN	JAN/JAP	JAN/JNN	JAP/JNN
	JAN=JAP, ilaç metabolizması								
hsa-miR-20a	0.49683	0.49627	4.76397	1.00113	0.10429	0.10417	3.29	0.79	0.24
hsa-miR-26b	0.00116	0.00095	0.02625	1.21714	0.04425	0.03636	NC	NC	NC
hsa-miR-27a	0.00339	0.00339	0.01551	0.99844	0.21853	0.21887	NC	NC	NC
hsa-miR-103	0.24532	0.19593	0.09913	1.25206	2.47474	1.97653	4.08	1.03	0.24
hsa-miR-192	0.00983	0.01018	0.01823	0.96516	0.53894	0.55840	NC	NC	NC
hsa-miR-183	0.04569	0.06177	0.11608	0.73969	0.39365	0.53219	NC	NC	NC
hsa-miR-222	0.00068	0.00048	0.00471	1.42000	0.14403	0.10143	NC	NC	NC
hsa-let-7i	0.00290	0.00228	0.00524	1.27375	0.55428	0.43515	2	1.07	0.54
hsa-miR-30b	0.00058	0.00042	0.00358	1.36929	0.16215	0.11842	NC	NC	NC
hsa-miR-140-3p	0.00218	0.00212	0.00722	1.02696	0.30177	0.29385	NC	NC	NC
hsa-miR-191	0.12092	0.10748	1.64957	1.12497	0.07330	0.06516	3.85	1.28	0.34
hsa-miR-99b	0.00750	0.00737	0.01235	1.01793	0.60747	0.59676	NC	NC	NC
hsa-miR-130b	0.01626	0.01941	0.37341	0.83803	0.04355	0.05197	4.67	1.04	0.21
hsa-miR-424	0.00048	0.00037	0.02738	1.30408	0.01768	0.01356	NC	NC	NC
hsa-miR-503	0.00121	0.00143	0.00551	0.84524	0.21974	0.25997	NC	NC	NC
hsa-miR-532-5p	0.00760	0.00992	0.01684	0.76641	0.45122	0.58875	NC	NC	NC
hsa-miR-769-5p	0.00092	0.00095	0.00353	0.96357	0.26062	0.27048	NC	NC	NC
hsa-miR-625	0.00077	0.00058	0.00294	1.32779	0.26337	0.19835	NC	NC	NC
hsa-miR-590-3p	0.00174	0.00143	0.00583	1.21714	0.29900	0.24566	NC	NC	NC

Tablo 6. JNN, JAN ve JAP fraksiyonlarında miRNA ifade miktarları. Derin sekanslama sonrası miRBase’de bulunan insan miRNA’larının JNN, JAN ve JAP fraksiyonlarındaki sayıları belirlenmiştir. Bu sayılar her bir fraksiyondaki toplam klon sayısına bölünerek her bir miRNA’nın klonlanma sıklığı (%JNN, %JAN ve %JAP) hesaplanmıştır. Bu değerlerin birbirine oranları hesaplanarak, JAN/JAP, JAN/JNN ve JAP/JNN oranları hesaplanmıştır. Her fraksiyondaki klonlanma sıklıkları benzerlik gösteren miRNA’lar aynı grup altında toplanmıştır. Mikroarray sonucu tablonun sağ tarafındaki kolonlara eklenmiş ve yön itibarı yada trend olarak derin sekanslama ile uyum içerisinde olanlar gri renk ile işaretlenmiştir. NC, ifadesi düşük olduğu için mikroarray analizinde filtre edilenler.

içermesi, RNA kalitesinin iyi ve derin sekanslama sırasında cDNA hazırlanma sürecinin oldukça başarılı olduğu anlamına gelmektedir (Tablo 5). Bilinen miRNA'ların klonlanma sıklığını belirlemek için, Fortran yazılım programı kullanılarak bir program yazılmıştır. Bu program ile, miRbase'de bulunan insan miRNA'larının sekansı ile %100 eşleşme gösteren klonların sayısı her bir fraksiyonda (JNN, JAN ve JAP) ayrı ayrı belirlenmiştir. Daha sonra, bu sayı toplam klon sayısına bölünerek ilgili miRNA'ların her bir fraksiyondaki *klonlanma sıklıkları* (klonlanma sıklığı=ifade miktarı) hesaplanmıştır. Klonlama sıklığı düşük olan miRNA'lar hesaplamaya katılmamıştır (~yaklaşık %0.01'den küçük). Fraksiyonlar arasındaki oranlar belirlendikten sonra, klonlanma sıklıklarına göre aynı pattern sergileyen miRNA'lar kümelerine ayrılmış ve mikroarray sonuçlarıyla karşılaştırılmalı olarak Tablo 6'da sunulmuştur.

Mikroarray ve derin sekanslama sonuçları yan yana karşılaştırılarak, mikroarray ile qPCR arasındaki uyumsuzluğa cevap aranmıştır (Tablo 6). Şekil 7C'de sunulan qPCR, mikroarray ve derin sekanslama sonuçlarına bakıldığında, ilk bakışta her üç metot arasında hala tam bir uyumun olmadığı görülmektedir. Mikroarray ve derin sekans verilerini detaylı incelediğimizde, derin sekanslamada klonlama sıklığı %0,01'den küçük olan miRNA'lar, muhtemelen yüksek background nedeniyle mikroarray analizinde yanıltıcı değerler verebilmektedir. Aynı şekilde, mikroarray analizinde floresan yoğunluğu 500'den küçük miRNA'larda derin sekanslama (ve qPCR) sonuçları ile uyumsuz görünmektedirler. Ancak, derin sekanslamada klonlanma sıklığı %0.01'in, mikroarray analizinde floresan yoğunluğu 500'ün üzerinde olan miRNA'ların bazılarında uyumsuzluk gözlemlenmiş bulunmaktayız (örneğin, miR-181a, miR-let-7g, miR-7). Bu uyumsuzluğun birçok sebebi olabilir. Örneğin, bu miRNA'lar mikroarray analizinde diğer miRNA sekansları ile hibridize oluyor olabilir (cross-hybridization). Ayrıca, bazı miRNA'ların nükleotit değişimi (editing) işlemine tabii olduğu bilinmektedir. Derin sekanslamada tam eşleşme yapan sekansları değerlendirmeye aldığımızdan, nükleotit değişimlerini kaçırıyor olabiliriz.

4.6 miRNA Nükleotit Değişimlerinin Belirlenmesi

Analiz edilen RNA sekanslarının çok kısa olması nedeniyle mikroarray ve qPCR analizi sırasında oluşabilecek hataların giderilememektedir. Derin sekanslama ile birlikte hücre içerisinde boyutu veya sekansı sadece 1 (veya birkaç) nükleotit değişen bir dizi RNA sekansı olduğu görülmüştür. Bu değişiklikler miRNA'ların özellikle 5' yada 3' üssüne yakın olursa, qPCR ve mikroarray analizinde önemli sorun teşkil edecektir. Ayrıca, genomun başka bölgesinden gelebilecek RNA kırıntılarında hataya neden olabilecektir. Zira sekans boyutlarının kısa olması nedeniyle qPCR için ikinci bir primer yada prob dizayn etme şansı bulunmamaktadır. Örneğin, aşağıda verilen 8 miRNA benzeri sekansı incelediğimizde,

1. AAT ATG GGC AGG CCT GCA
2. **T**AT ATG GGC AGG CCT GCA
3. AAT ATG GGC AGG CCT **GCC**
4. AAT ATG GGC AGG CCT GC
5. AT ATG GGC AGG CCT GCA
6. AAT ATG GGC AGG CCT GCA G
7. AT ATG GGC AGG CCT GCA G
8. AAT ATG GGC **GGG** CCT GCA

AAT ATG GGC AGG CCT GCA sekansı 5' primeri olarak kullanıldığında, sadece 1, 2, 5, 6 ve 7 nolu sekanslar qPCR ile çoğaltılabilirken, mikroarray analizinde muhtemelen ilk 7

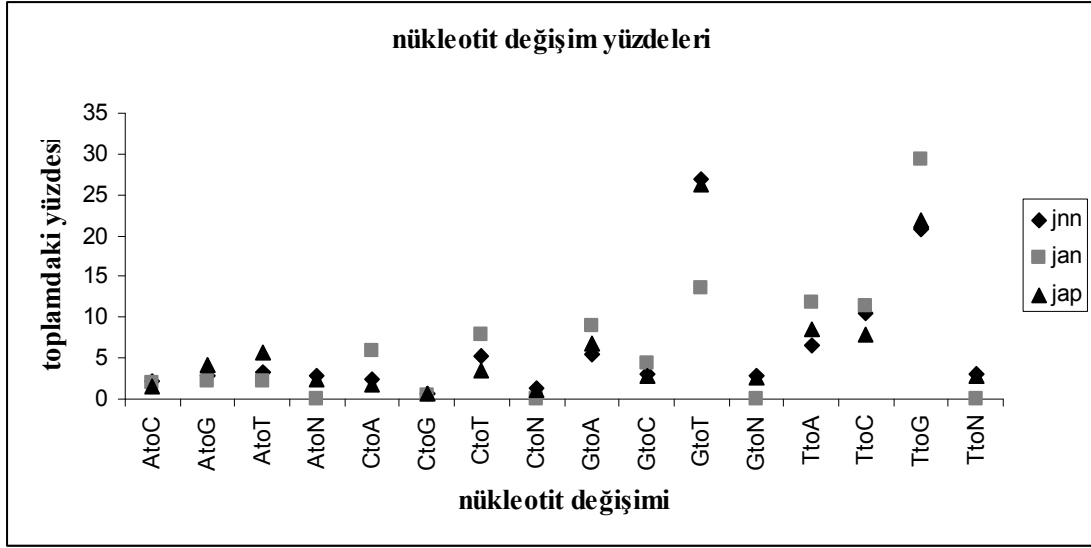
sekansın tamamı pozitif sinyal verebilmektedir. Buna karşın, derin sekans analizinde sekansla tam eşleşen klonlar değerlendirilmeye alındığından sadece 1 nolu sekans analize dahil edilmektedir. Bu nedenle mikroarray, qPCR ve derin sekanslama metotları arasında kısmi uyumsuzluk olmasının doğal olduğu değerlendirilmektedir.

Son yıllarda yapılan çalışmalar miRNA'larda nükleotit değişim olaylarının (özellikle A→G) sanıldan daha sık görüldüğüne işaret ettiğinden, 5' ve 3' üsse yakın değişim olaylarının bu uyumsuzluğa dahada fazla katkı bulunmaktadır. RNA popülasyonundaki bu zenginliği algılamak için, öncelikle mirBASE'de mevcut tüm miRNA sekanslarına sadece 1 nükleotit farkla eşleşen (delesyon ve eklemeler hariç) klonlar tespit edilmiştir. Bu klonlar en az 3 nedenle oluşabilir (1) miRNA nükleotit değişimleri; (2) genomun başka bölgesinden gelen küçük RNA'lar veya mRNA kırıntıları ve (3) sekans hataları. Nükleotit farklılıklarının sekanslamadan kaynaklanan teknik bir hata olmadığından emin olmak için, öncelikli olarak nükleotit değişikliklerinin türü tespit edilmiştir (Şekil 11). Zira sekans hatasının her 3 fraksiyona (JNN, JAN ve JAP) eşit yanması ve fraksiyonlar arası fark görülmemesi beklenmektedir. Bu analize göre, her üç fraksiyonda G→T ve T→G değişimlerinde anlamlı bir farklılık görülmektedir (Şekil 11). JAN fraksiyonunda G→T diğer iki fraksiyona göre oldukça az iken, aynı fraksiyonda T→G değişimleri anlamlı bir şekilde artış göstermektedir.

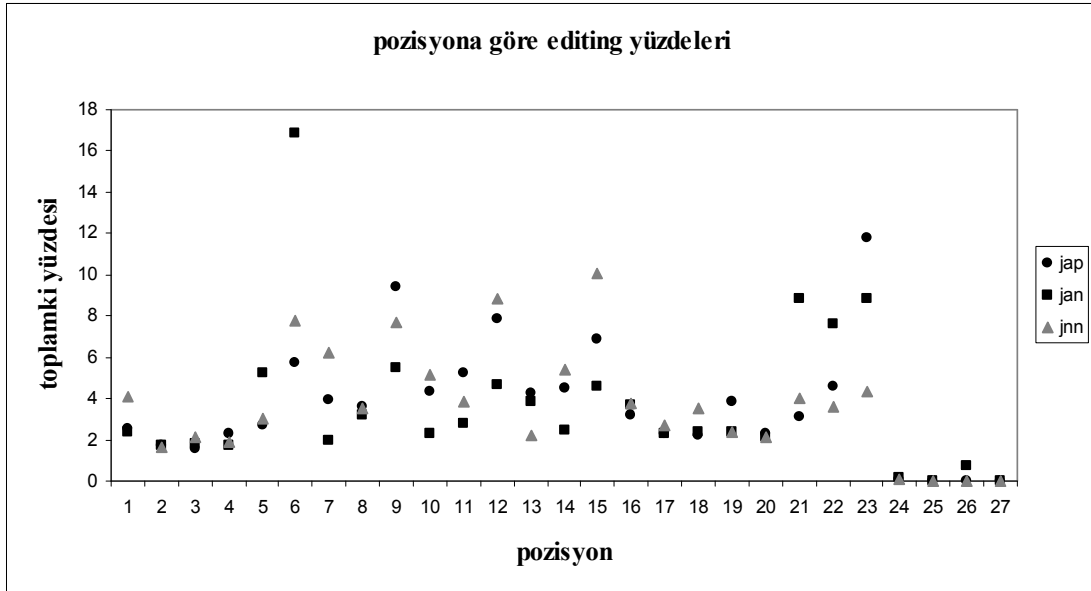
Ergin miRNA'lar ile aynı boyuta sahip ancak 1 nükleotit sekans farkı gösteren bu klonların biyolojik bir anlamı varsa, miRNA üzerinde belli pozisyonlarda yoğunlaşması beklenmektedir. Bu hipotezden yola çıkarak tespit edilen nükleotit değişimlerinin miRNA üzerindeki dağılımına bakıldığında (Şekil 12), bu değişimlerin belli pozisyonlarda yoğunlaştığını görmekteyiz. Özellikle 6. nükleotit pozisyonunda fraksiyonlar arası farklılık oldukça anlamlıdır. Bunun yanında, 15, 21, 22 ve 23. pozisyonlarda da popülasyonlar arası farklılık görülmektedir. miRNA'ların 5' üssü 5-8. nükleotitlerinin hedef mRNA ile eşleşmede temel önemi düşünüldüğünde, 6. pozisyonda meydana gelen potansiyel nükleotit değişikliklerinin hedef mRNA yelpazesini değiştirebileceğini düşünmekteyiz.

Bir hücre içerisindeki (mi)RNA popülasyonunda bu derece çeşitlilik olması bir yandan mikroarray ile olan uyumsuzluğu kısmen açıklamamıza yardımcı olurken, diğer yandan potansiyel nükleotit değişimlerinin apoptozu düzenleyebileceği ihtimalini düşündürmüştür. Bu nedenle, genomda kaç yere eşleştikleri dikkate alınmaksızın, ergin mikroRNA'larla aynı boyuta sahip ancak dizi olarak sadece bir nükleotit farklılığına sahip sekansların 3 popülasyondaki klonlanma sıklığı hesaplanmıştır (Tablo 7). İlginç bir şekilde, nükleotit değişiklikleri tüm miRNA'larda görülmemekte; ve kimi pozisyonlara spesifik olarak gerçekleşmektedir. Örneğin, kamptotesin ile muamele edilen ancak apoptotik olmayan JAN hücrelerinde hsa-miR-1308 miRNA'sında toplam 1169 nükleotit değişikliği gözlemlenmiş olup bunun 1138 adeti (%97,3) 5. pozisyonda G→T değişikliğidir. miRNA editing olaylarının varlığı bilinmekle birlikte ne kadar yoğun bir şekilde olduğu ve apoptozu düzenleyip düzenlemediği bilinmemektedir.

DeneySEL olarak gösterilmeyen nükleotit değişikliklerin gerçek olup olmadığını bilmek mümkün olmamaktadır. Bu nedenle, apoptozla ilintisi bilinmemekle birlikte, literatürde editing olayına tabii olduğunun gösterilmesi ve bizim listemizde (Tablo 7) sadece apoptotik örneklerde bulunması nedeniyle miR-142-3p miRNA'sında meydana gelen nükleotit değişikliğine öncelik verdik. Biyoinformatik analizlerimiz, bu miRNA'nın birden fazla pozisyonunda değişiklikler meydana gelebileceğini göstermektedir. Ancak bizim qPCR dizaynımızda sadece 3' uca yakın değişiklikleri belirleyebildiğimizden, bu miRNA'da

Şekil 11. Kamptotesin ile muamele edilen Jurkat hücrelerinde mikroRNA sekanslarında görülen nükleotit değişiklikleri. Derin sekanslama ile JNN, JAN ve JAP fraksiyonlarında bulunan miRNA klon sayıları belirlenmiştir. Ergin miRNA ile aynı uzunlukta olan ve sadece bir nükleotit farkla eşleşen sekanslardaki nükleotit değişiminin (örneğin A→T) toplam değişim içerisindeki (toplam 16 ihtimal) yüzdeleri hesaplanmıştır. İnsersiyon, delesyon, miRNA boyutundan kısa ve uzun boyuta sahip klonlar analize dahil edilmemiştir. (“AtoC”, genomda ‘A’ iken, sekanslama sonucunda ‘C’ olarak klonlanan, “AtoN”, genomda ‘A’ iken sekanslama sonucu nucleotit ‘N’ olarak klonlanmış ...vb). JNN, kamptotesin ile muamele edilmemiş negatif hücreler; JAN, kamptotesin ile muamele edilen non-apoptotik hücreler; JAP, apoptotik hücreler.

Şekil 12. Kamptotesin ile muamele edilen Jurkat hücrelerinde mikroRNA sekanslarında görülen nükleotit değişikliklerinin pozisyonları. Şekil 11’de belirlenen nükleotit farklılıklarının 27 nükleotitlik tipik bir miRNA üzerinde dağılımları hesaplanmıştır. 27 pozisyondan her birinde bulunan toplam sayıya göre yüzdeler hesaplanarak grafiğe dökülmüştür. JNN, kamptotesin ile muamele edilmemiş negatif hücreler; JAN, kamptotesin ile muamele edilen non-apoptotik hücreler; JAP, apoptotik hücreler.

miRNA (JAN)	SEKANS	PSNT	FREQ	MM	%MM
hsa-let-7f	TGAGGTAGTAGATTGTATAGTT	6; T->G	1898	6745	28,1
hsa-miR-1308	GCATGGGTGGTTCAGTGG	5; G->T	1138	1169	97,3
hsa-miR-30e*	CTTTCAGTCGGATGTTTACAGC	22; C->T	800	859	93,1
hsa-miR-17	CAAAGTGCTTACAGTGCAGGTAG	6; T->G	678	3942	17,2
hsa-miR-181b	AACATTCATTGCTGTCGGTGGGT	23; T->A	659	794	83,0
hsa-let-7a	TGAGGTAGTAGGTTGTATAGTT	6; T->G	632	2468	25,6
hsa-let-7e	TGAGGTAGGAGGTTGTATAGTT	12; G->A	598	843	70,9
hsa-let-7f	TGAGGTAGTAGATTGTATAGTT	9; T->G	598	6745	8,9
hsa-miR-20a	TAAAGTGCTTATAGTGCAGGTAG	23; G->A	486	1526	31,8
hsa-miR-17	CAAAGTGCTTACAGTGCAGGTAG	21; T->G	441	3942	11,2
hsa-miR-93	CAAAGTGCTGTTTCGTGCAGGTAG	23; G->A	366	2207	16,6
hsa-let-7f	TGAGGTAGTAGATTGTATAGTT	6; T->C	358	6745	5,3
hsa-let-7f	TGAGGTAGTAGATTGTATAGTT	16; T->G	340	6745	5,0
hsa-miR-93	CAAAGTGCTGTTTCGTGCAGGTAG	6; T->G	337	2207	15,3
hsa-miR-181a	AACATTCAACGCTGTCGGTGAGT	23; T->A	333	773	43,1
hsa-miR-128	TCACAGTGAACCGGTCTCTTT	21; T->A	263	936	28,1
hsa-miR-1826	ATTGATCATCGACACTTCGAACGCAAT	26; A->C	256	256	100,0
hsa-let-7f	TGAGGTAGTAGATTGTATAGTT	21; T->G	243	6745	3,6
hsa-let-7f	TGAGGTAGTAGATTGTATAGTT	6; T->A	242	6745	3,6
hsa-miR-17	CAAAGTGCTTACAGTGCAGGTAG	15; T->G	240	3942	6,1
hsa-miR-1290	TGGATTTTTGGATCAGGGA	13; T->G	229	230	99,6
hsa-miR-17	CAAAGTGCTTACAGTGCAGGTAG	21; T->C	222	3942	5,6
hsa-let-7f	TGAGGTAGTAGATTGTATAGTT	15; G->T	212	6745	3,1
hsa-let-7f	TGAGGTAGTAGATTGTATAGTT	9; T->C	205	6745	3,0
hsa-miR-93	CAAAGTGCTGTTTCGTGCAGGTAG	21; T->G	201	2207	9,1
hsa-let-7b	TGAGGTAGTAGGTTGTGTGGTT	6; T->G	189	1167	16,2
hsa-let-7b	TGAGGTAGTAGGTTGTGTGGTT	22; T->A	182	1167	15,6
hsa-miR-20b	CAAAGTGCTCATAGTGCAGGTAG	23; G->A	169	938	18,0
hsa-miR-20a	TAAAGTGCTTATAGTGCAGGTAG	6; T->G	168	1526	11,0
hsa-miR-92a	TATTGCACTTGTCCCGGCTGT	22; T->A	162	966	16,8
hsa-let-7f	TGAGGTAGTAGATTGTATAGTT	9; T->A	161	6745	2,4
hsa-let-7f	TGAGGTAGTAGATTGTATAGTT	20; G->T	137	6745	2,0
hsa-let-7a	TGAGGTAGTAGGTTGTATAGTT	13; T->G	134	2468	5,4
hsa-let-7f	TGAGGTAGTAGATTGTATAGTT	8; G->T	130	6745	1,9
hsa-let-7a	TGAGGTAGTAGGTTGTATAGTT	6; T->C	129	2468	5,2
hsa-miR-20b	CAAAGTGCTCATAGTGCAGGTAG	6; T->G	127	938	13,5
hsa-miR-17	CAAAGTGCTTACAGTGCAGGTAG	21; T->A	126	3942	3,2
hsa-let-7f	TGAGGTAGTAGATTGTATAGTT	21; T->C	125	6745	1,9
hsa-miR-17	CAAAGTGCTTACAGTGCAGGTAG	6; T->C	119	3942	3,0
hsa-miR-93	CAAAGTGCTGTTTCGTGCAGGTAG	23; G->T	118	2207	5,3
hsa-miR-184	TGGACGGAGAACTGATAAGGGT	22; T->C	118	119	99,2
hsa-let-7a	TGAGGTAGTAGGTTGTATAGTT	16; T->G	114	2468	4,6
hsa-let-7f	TGAGGTAGTAGATTGTATAGTT	16; T->C	114	6745	1,7
hsa-miR-17	CAAAGTGCTTACAGTGCAGGTAG	15; T->C	114	3942	2,9
hsa-miR-148a	TCAGTGCCTACAGAACTTTGT	5; T->G	114	606	18,8
hsa-miR-17	CAAAGTGCTTACAGTGCAGGTAG	17; C->T	113	3942	2,9
hsa-miR-17	CAAAGTGCTTACAGTGCAGGTAG	23; G->A	113	3942	2,9

hsa-miR-17	CAAAGTGCTTACAGTGCAGGTAG	19; G->T	112	3942	2,8
hsa-miR-17	CAAAGTGCTTACAGTGCAGGTAG	8; C->A	107	3942	2,7
hsa-miR-25	CATTGCACTTGTCTCGGTCTGA	18; T->G	105	774	13,6
miRNA (JAP)	SEKANS	PSNT	FREQ	MM	%MM
hsa-miR-142-3p	TGTAGTGTTTCCTACTTTATGGA	23; A-->T	675	2093	32,3
hsa-let-7e	TGAGGTAGGAGGTTGTATAGTT	12; G-->A	583	638	91,4
hsa-let-7f	TGAGGTAGTAGATTGTATAGTT	9; T-->G	583	3330	17,5
hsa-let-7f	TGAGGTAGTAGATTGTATAGTT	15; G-->T	421	3330	12,6
hsa-miR-1290	TGGATTTTTGGATCAGGGA	13; T-->G	418	419	99,8
hsa-miR-181a	AACATTCAACGCTGTCGGTGAGT	19; T-->G	367	2012	18,2
hsa-miR-142-3p	TGTAGTGTTTCCTACTTTATGGA	23; A-->G	325	2093	15,5
hsa-miR-181a	AACATTCAACGCTGTCGGTGAGT	23; T-->A	280	2012	13,9
hsa-miR-181a	AACATTCAACGCTGTCGGTGAGT	23; T-->G	270	2012	13,4
hsa-let-7f	TGAGGTAGTAGATTGTATAGTT	6; T-->G	229	3330	6,9
hsa-miR-425	AATGACACGATCACTCCCGTTGA	9; G-->T	227	856	26,5
hsa-let-7f	TGAGGTAGTAGATTGTATAGTT	8; G-->T	210	3330	6,3
hsa-miR-142-3p	TGTAGTGTTTCCTACTTTATGGA	1; T-->A	200	2093	9,6
hsa-miR-181b	AACATTCACTTGCTGTCGGTGGGT	23; T-->G	174	499	34,9
hsa-let-7f	TGAGGTAGTAGATTGTATAGTT	11; G-->T	151	3330	4,5
hsa-miR-181b	AACATTCACTTGCTGTCGGTGGGT	23; T-->A	137	499	27,5
hsa-miR-30e*	CTTTCAGTCGGATGTTTACAGC	22; C-->T	132	162	81,5
hsa-miR-181a	AACATTCAACGCTGTCGGTGAGT	11; G-->T	118	2012	5,9
hsa-miR-17	CAAAGTGCTTACAGTGCAGGTAG	7; G-->T	113	923	12,2
hsa-let-7f	TGAGGTAGTAGATTGTATAGTT	9; T-->C	110	3330	3,3
hsa-miR-181a	AACATTCAACGCTGTCGGTGAGT	20; G-->T	107	2012	5,3
hsa-let-7f	TGAGGTAGTAGATTGTATAGTT	9; T-->A	105	3330	3,2
hsa-let-7g	TGAGGTAGTAGTTTGTACAGTT	15; G-->T	100	706	14,2
hsa-miR-142-3p	TGTAGTGTTTCCTACTTTATGGA	7; G-->T	100	2093	4,8
miRNA (JNN)	SEKANS	PSNT	FREQ	MM	%MM
hsa-let-7g	TGAGGTAGTAGTTTGTACAGTT	25; G-->T	2014	9921	20,3
hsa-let-7g	TGAGGTAGTAGTTTGTACAGTT	9; T-->G	1547	9921	15,6
hsa-let-7e	TGAGGTAGGAGGTTGTATAGTT	22; G-->A	1450	1759	82,4
hsa-let-7f	TGAGGTAGTAGATTGTATAGTT	9; T-->G	1450	8441	17,2
hsa-let-7f	TGAGGTAGTAGATTGTATAGTT	25; G-->T	1319	8441	15,6
hsa-miR-17	CAAAGTGCTTACAGTGCAGGTAG	7; G-->T	1206	13450	9,0
hsa-miR-20a	TAAAGTGCTTATAGTGCAGGTAG	7; G-->T	1124	12674	8,9
hsa-miR-17	CAAAGTGCTTACAGTGCAGGTAG	25; T-->G	1089	13450	8,1
hsa-miR-20a	TAAAGTGCTTATAGTGCAGGTAG	25; T-->G	1088	12674	8,6
hsa-miR-20a	TAAAGTGCTTATAGTGCAGGTAG	6; T-->G	1064	12674	8,4
hsa-miR-20a	TAAAGTGCTTATAGTGCAGGTAG	24; G-->T	1063	12674	8,4
hsa-miR-17	CAAAGTGCTTACAGTGCAGGTAG	24; G-->T	997	13450	7,4
hsa-miR-17	CAAAGTGCTTACAGTGCAGGTAG	6; T-->G	928	13450	6,9
hsa-let-7a	TGAGGTAGTAGTTTGTATAGTT	28; T-->C	759	3157	24,0
hsa-let-7g	TGAGGTAGTAGTTTGTACAGTT	22; T-->G	759	9921	7,7
hsa-miR-142-3p	TGTAGTGTTTCCTACTTTATGGA	23; A-->T	710	6093	11,7
hsa-miR-17	CAAAGTGCTTACAGTGCAGGTAG	22; C-->T	690	13450	5,1

hsa-miR-20a	TAAAGTGCTTATAGTGCAGGTAG	1; T-->C	690	12674	5,4
hsa-miR-20b	CAAAGTGCTCATAGTGCAGGTAG	10; C-->T	690	2720	25,4
hsa-miR-142-3p	TGTAGTGTTCCTACTTTATGGA	7; G-->T	649	6093	10,7
hsa-miR-17	CAAAGTGCTTACAGTGCAGGTAG	26; G-->T	559	13450	4,2
hsa-let-7f	TGAGGTAGTAGATTGTATAGTT	8; G-->T	524	8441	6,2
hsa-miR-17	CAAAGTGCTTACAGTGCAGGTAG	1; C-->T	515	13450	3,8
hsa-miR-20a	TAAAGTGCTTATAGTGCAGGTAG	22; T-->C	515	12674	4,1
hsa-miR-106a	AAAAGTGCTTACAGTGCAGGTAG	1; A-->T	515	1347	38,2
hsa-let-7f	TGAGGTAGTAGATTGTATAGTT	6; T-->G	480	8441	5,7
hsa-let-7g	TGAGGTAGTAGTTTGTACAGTT	6; T-->G	467	9921	4,7
hsa-miR-17	CAAAGTGCTTACAGTGCAGGTAG	21; T-->G	465	13450	3,5
hsa-miR-20a	TAAAGTGCTTATAGTGCAGGTAG	26; G-->T	455	12674	3,6
hsa-miR-20a	TAAAGTGCTTATAGTGCAGGTAG	21; T-->G	442	12674	3,5
hsa-miR-191	CAACGGAATCCCAAAGCAGCTG	27; G-->T	412	3589	11,5
hsa-let-7g	TGAGGTAGTAGTTTGTACAGTT	21; G-->T	411	9921	4,1
hsa-miR-142-3p	TGTAGTGTTCCTACTTTATGGA	1; T-->A	410	6093	6,7
hsa-miR-142-3p	TGTAGTGTTCCTACTTTATGGA	6; T-->G	404	6093	6,6
hsa-let-7g	TGAGGTAGTAGTTTGTACAGTT	8; G-->T	396	9921	4,0
hsa-miR-191	CAACGGAATCCCAAAGCAGCTG	6; G-->T	395	3589	11,0
hsa-miR-17	CAAAGTGCTTACAGTGCAGGTAG	10; T-->G	389	13450	2,9
hsa-let-7a	TGAGGTAGTAGGTTGTATAGTT	22; G-->T	377	3157	11,9
hsa-let-7f	TGAGGTAGTAGATTGTATAGTT	22; A-->T	377	8441	4,5
hsa-let-7g	TGAGGTAGTAGTTTGTACAGTT	28; C-->T	377	9921	3,8
hsa-miR-181a	AACATTCAACGCTGTCGGTGAGT	23; T-->A	374	1645	22,7
hsa-let-7f	TGAGGTAGTAGATTGTATAGTT	28; T-->C	365	8441	4,3
hsa-let-7g	TGAGGTAGTAGTTTGTACAGTT	22; T-->A	365	9921	3,7
hsa-miR-29b	TAGCACCATTTGAAATCAGTGTT	22; G-->T	333	1348	24,7
hsa-miR-17	CAAAGTGCTTACAGTGCAGGTAG	25; T-->C	328	13450	2,4
hsa-miR-20a	TAAAGTGCTTATAGTGCAGGTAG	25; T-->C	313	12674	2,5
hsa-let-7f	TGAGGTAGTAGATTGTATAGTT	26; T-->G	296	8441	3,5
hsa-let-7a	TGAGGTAGTAGGTTGTATAGTT	25; G-->T	292	3157	9,2
hsa-miR-181a	AACATTCAACGCTGTCGGTGAGT	29; T-->G	290	1645	17,6
hsa-let-7g	TGAGGTAGTAGTTTGTACAGTT	22; T-->C	275	9921	2,8
hsa-let-7f	TGAGGTAGTAGATTGTATAGTT	21; G-->T	264	8441	3,1
hsa-miR-17	CAAAGTGCTTACAGTGCAGGTAG	9; T-->G	254	13450	1,9
hsa-miR-20a	TAAAGTGCTTATAGTGCAGGTAG	5; G-->T	251	12674	2,0
hsa-miR-142-3p	TGTAGTGTTCCTACTTTATGGA	8; T-->G	249	6093	4,1
hsa-miR-17	CAAAGTGCTTACAGTGCAGGTAG	21; T-->C	242	13450	1,8
hsa-miR-363	AATTGCACGGTATCCATCTGTA	10; G-->T	242	1603	15,1
hsa-miR-17	CAAAGTGCTTACAGTGCAGGTAG	10; T-->C	238	13450	1,8
hsa-miR-20b	CAAAGTGCTCATAGTGCAGGTAG	22; T-->C	238	2720	8,8
hsa-miR-17	CAAAGTGCTTACAGTGCAGGTAG	25; T-->A	236	13450	1,8
hsa-miR-17	CAAAGTGCTTACAGTGCAGGTAG	6; T-->C	235	13450	1,7
hsa-miR-191	CAACGGAATCCCAAAGCAGCTG	23; G-->T	231	3589	6,4
hsa-miR-17	CAAAGTGCTTACAGTGCAGGTAG	5; G-->T	230	13450	1,7
hsa-miR-142-3p	TGTAGTGTTCCTACTTTATGGA	23; A-->G	227	6093	3,7
hsa-miR-30e*	CTTTCAGTCGGATGTTTACAGC	22; C-->T	222	291	76,3
hsa-let-7f	TGAGGTAGTAGATTGTATAGTT	9; T-->C	220	8441	2,6

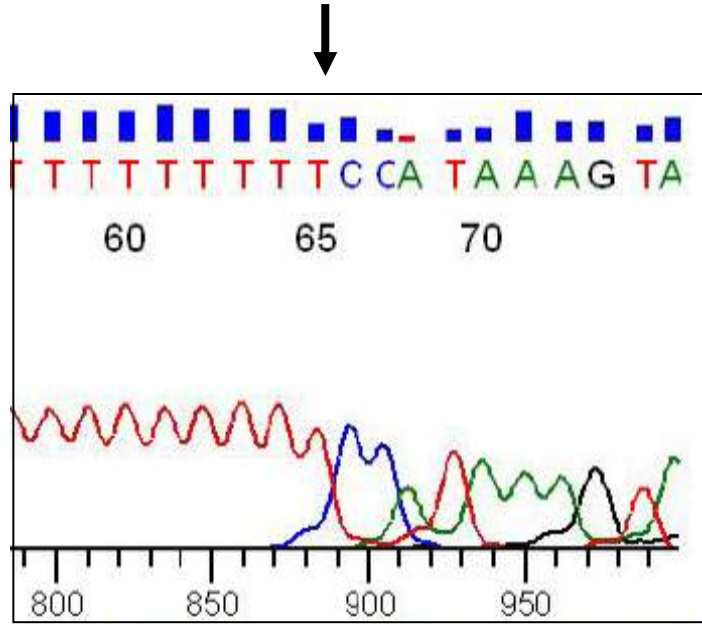
hsa-let-7g	TGAGGTAGTAGTTTGTACAGTT	26; T-->G	217	9921	2, 2
hsa-miR-181b	AACATTCATTGCTGTCGGTGGGT	23; T-->A	216	526	41, 1
hsa-miR-363	AATTGCACGGTATCCATCTGTA	21; T-->G	214	1603	13, 3
hsa-let-7f	TGAGGTAGTAGATTGTATAGTT	9; T-->A	211	8441	2, 5
hsa-miR-20a	TAAAGTGCTTATAGTGCAGGTAG	6; T-->C	210	12674	1, 7
hsa-miR-20a	TAAAGTGCTTATAGTGCAGGTAG	10; T-->G	210	12674	1, 7
hsa-miR-20a	TAAAGTGCTTATAGTGCAGGTAG	21; T-->C	209	12674	1, 6
hsa-miR-191	CAACGGAATCCCAAAGCAGCTG	23; G-->A	207	3589	5, 8
hsa-miR-20b	CAAAGTGCTCATAGTGCAGGTAG	7; G-->T	204	2720	7, 5
hsa-miR-20a	TAAAGTGCTTATAGTGCAGGTAG	24; G-->A	201	12674	1, 6
hsa-miR-181a	AACATTCACGCTGTCGGTGAGT	23; T-->G	201	1645	12, 2
hsa-miR-17	CAAAGTGCTTACAGTGCAGGTAG	23; G-->T	199	13450	1, 5
hsa-miR-93	CAAAGTGCTGTTTCGTGCAGGTAG	10; G-->T	199	1939	10, 3
hsa-let-7g	TGAGGTAGTAGTTTGTACAGTT	9; T-->C	199	9921	2, 0
hsa-miR-191	CAACGGAATCCCAAAGCAGCTG	9; T-->G	194	3589	5, 4
hsa-miR-363	AATTGCACGGTATCCATCTGTA	9; G-->T	193	1603	12, 0
hsa-miR-20a	TAAAGTGCTTATAGTGCAGGTAG	25; T-->A	190	12674	1, 5
hsa-miR-17	CAAAGTGCTTACAGTGCAGGTAG	24; G-->A	188	13450	1, 4
hsa-let-7g	TGAGGTAGTAGTTTGTACAGTT	9; T-->A	184	9921	1, 9
hsa-miR-142-3p	TGTAGTGTTTCCTACTTTATGGA	3; T-->A	178	6093	2, 9
hsa-miR-17	CAAAGTGCTTACAGTGCAGGTAG	7; G-->A	170	13450	1, 3
hsa-miR-20b	CAAAGTGCTCATAGTGCAGGTAG	25; T-->G	166	2720	6, 1
hsa-miR-93	CAAAGTGCTGTTTCGTGCAGGTAG	6; T-->G	165	1939	8, 5
hsa-miR-181b	AACATTCATTGCTGTCGGTGGGT	23; T-->G	164	526	31, 2
hsa-miR-20b	CAAAGTGCTCATAGTGCAGGTAG	6; T-->G	154	2720	5, 7
hsa-let-7a	TGAGGTAGTAGTTTGTATAGTT	23; T-->G	151	3157	4, 8
hsa-miR-142-3p	TGTAGTGTTTCCTACTTTATGGA	8; T-->C	148	6093	2, 4
hsa-miR-20a	TAAAGTGCTTATAGTGCAGGTAG	6; T-->A	146	12674	1, 2
hsa-miR-20a	TAAAGTGCTTATAGTGCAGGTAG	7; G-->A	145	12674	1, 1
hsa-miR-182	TTTGGCAATGGTAGAACTCACACT	10; G-->T	142	902	15, 7
hsa-miR-20a	TAAAGTGCTTATAGTGCAGGTAG	29; G-->T	140	12674	1, 1
hsa-let-7f	TGAGGTAGTAGATTGTATAGTT	6; T-->C	139	8441	1, 6
hsa-miR-17	CAAAGTGCTTACAGTGCAGGTAG	20; G-->T	139	13450	1, 0
hsa-let-7a	TGAGGTAGTAGTTTGTATAGTT	6; T-->G	138	3157	4, 4
hsa-miR-17	CAAAGTGCTTACAGTGCAGGTAG	29; G-->T	136	13450	1, 0
hsa-miR-142-3p	TGTAGTGTTTCCTACTTTATGGA	5; G-->T	136	6093	2, 2
hsa-miR-186	CAAAGAATTCTCCTTTTGGGCT	28; G-->T	132	1033	12, 8
hsa-miR-17	CAAAGTGCTTACAGTGCAGGTAG	21; T-->A	131	13450	1, 0
hsa-miR-20a	TAAAGTGCTTATAGTGCAGGTAG	10; T-->C	130	12674	1, 0
hsa-miR-93	CAAAGTGCTGTTTCGTGCAGGTAG	24; G-->T	130	1939	6, 7
hsa-miR-20b	CAAAGTGCTCATAGTGCAGGTAG	1; C-->T	130	2720	4, 8
hsa-miR-17	CAAAGTGCTTACAGTGCAGGTAG	6; T-->A	128	13450	1, 0
hsa-miR-363	AATTGCACGGTATCCATCTGTA	21; T-->C	128	1603	8, 0
hsa-miR-17	CAAAGTGCTTACAGTGCAGGTAG	7; G-->C	127	13450	0, 9
hsa-miR-20a	TAAAGTGCTTATAGTGCAGGTAG	21; T-->A	127	12674	1, 0
hsa-miR-142-3p	TGTAGTGTTTCCTACTTTATGGA	22; G-->T	126	6093	2, 1
hsa-miR-186	CAAAGAATTCTCCTTTTGGGCT	22; T-->A	126	1033	12, 2
hsa-miR-1308	GCATGGGTGGTTCAGTGG	5; G-->T	126	136	92, 6

hsa-miR-92a	TATTGCACTTGTCCCGGCTGT	21; G-->T	125	918	13,6
hsa-miR-93	CAAAGTGCTGTTTCGTGCAGGTAG	7; G-->T	124	1939	6,4
hsa-miR-20a	TAAAGTGCTTATAGTGCAGGTAG	20; G-->T	122	12674	1,0
hsa-miR-20a	TAAAGTGCTTATAGTGCAGGTAG	22; T-->G	121	12674	1,0
hsa-miR-20a	TAAAGTGCTTATAGTGCAGGTAG	9; T-->G	119	12674	0,9
hsa-miR-17	CAAAGTGCTTACAGTGCAGGTAG	8; C-->A	118	13450	0,9
hsa-miR-20a	TAAAGTGCTTATAGTGCAGGTAG	7; G-->C	117	12674	0,9
hsa-miR-142-3p	TGTAGTGTTCCTACTTTATGGA	2; G-->T	115	6093	1,9
hsa-miR-142-3p	TGTAGTGTTCCTACTTTATGGA	10; T-->G	115	6093	1,9
hsa-miR-130b	CAGTGCAATGATGAAAGGGCAT	22; T-->A	114	1051	10,8
hsa-miR-20a	TAAAGTGCTTATAGTGCAGGTAG	23; G-->T	113	12674	0,9
hsa-miR-20b	CAAAGTGCTCATAGTGCAGGTAG	24; G-->T	113	2720	4,2
hsa-miR-191	CAACGGAATCCCAAAAGCAGCTG	21; C-->A	111	3589	3,1
hsa-miR-130b	CAGTGCAATGATGAAAGGGCAT	28; G-->T	109	1051	10,4
hsa-miR-130b	CAGTGCAATGATGAAAGGGCAT	10; G-->T	106	1051	10,1
hsa-let-7g	TGAGGTAGTAGTTTGTACAGTT	5; G-->T	105	9921	1,1
hsa-let-7g	TGAGGTAGTAGTTTGTACAGTT	6; T-->C	105	9921	1,1
hsa-let-7g	TGAGGTAGTAGTTTGTACAGTT	21; T-->G	105	9921	1,1
hsa-miR-17	CAAAGTGCTTACAGTGCAGGTAG	9; T-->C	104	13450	0,8
hsa-miR-93	CAAAGTGCTGTTTCGTGCAGGTAG	25; T-->G	104	1939	5,4
hsa-miR-361-5p	TTATCAGAATCTCCAGGGGTAC	22; C-->T	104	732	14,2
hsa-let-7a	TGAGGTAGTAGTTTGTATAGTT	8; G-->T	102	3157	3,2
hsa-let-7f	TGAGGTAGTAGATTGTATAGTT	21; T-->G	102	8441	1,2
hsa-miR-92a	TATTGCACTTGTCCCGGCTGT	27; G-->T	102	918	11,1

Tablo 7. Ergin miRNA sekansıyla bir nükleotit fark gösteren sekansların klonlanma sıklıkları. Derin sekanslama sonucu JNN, JAN ve JAP fraksiyonlarında belirlenen ergin miRNA'lar ile aynı boyutta olan ancak tek nükleotit fark gösteren klonlar ergin miRNA'lara BLAST yapılarak nükleotit farklılıklarının pozisyonu, türü ve klonlanma sıklığı belirlenmiştir. PSNT; miRNA üzerinde nükleotit farkının gözlemlendiği pozisyon ve değişikliğin türü; FREQ; ilgili sekansın klonlanma sayısı; MM, ilgili miRNA'da pozisyon ve tür bakımından görülen tek nükleotit değişimlerinin toplamı; %MM, ilgili pozisyon ve türde görülen değişikliğin toplam değişiklikler içerisindeki oranı. JNN, kamptotesin ile muamele edilmemiş negatif hücreler; JAN, kamptotesin ile muamele edilen non-apoptotik hücreler; JAP, apoptotik hücreler.

görülen toplam 2093 değişikliğin %30'unu temsil eden ve 23. pozisyonda görülen A→T değişikliğini deneysel olarak belirlemek istedik. Editing olmayan miRNA sayılarında hesaba katıldığında bu klonun görülme sıklığı %6,25 (1/16)'e düşmektedir. Şekil 10'da görüldüğü gibi, sekans analizine gönderilen 14 klondan hiçbirinde nükleotit değişimine rastlayamadık (Komplementer sekans okunduğundan A yerine T nükleotidi, poly(A) kuyruğunun bir parçası olarak görülmektedir).

Ergin miRNA sekanslarında görülen nükleotit değişikliklerini hesaplamada en temel sorun, ergin miRNA ile aynı boyuta sahip ancak bir nükleotit farklılık gösteren dizilerin genomda birden fazla yere eşleşmeleridir. Dolayısıyla, bu tür klonlar miRNA nükleotit değişim ürünleri olabilecekleri gibi, genomun farklı lokuslarından gelen küçük RNA veya mRNA kırıntıları olabilirler. Tek bir nükleotit farklılığı ile genomda birden fazla yere eşleşen sekansların nereden geldiğini hesaplamak için Nexalign genomik blastlama programı kendimize uyarlanmıştır (WIYAJA ve ark., 2009). Öncelikli olarak nükleotit değişimi

Şekil 13. Apoptotik Jurkat fraksiyonunda (JAP) edit edilmiş hsa-miR-142-3p miRNA'sının analizi. 8 µM kamptotesin ile 4 saat muamele edilen Jurkat hücreleri manyetik partiküller ile apoptotik (Annexin V pozitif) ve non-apoptotik (Annexin V negatif) fraksiyonlara ayrıştırılmıştır. Apoptotik fraksiyonlardan 200 nükleotitten küçük RNA'lar izole edilerek RT miRNA cDNA kiti ile cDNA'ya dönüştürülmüştür. RT miRNA qPCR assay (Forward primer, EC4_hsamir_1423p: 5'-GGGATTCCCGAGTGTAGTGTTCCTACTT-3' ve reverse primer EC4_3linkPri : 5'-GGGATTCCCGAGTAGTTTTTTTTTTTTTTTTTTT-3') ile çoğaltılan PCR ürünleri pGEM T easy vektörüne klonlanarak sekans analizine tabii tutulmuştur. Edit olmamış hsa-miR-142-3p miRNA'sının sekansı 5' TGTAGTGTTCCTACTTTATGGA'dır. 23. pozisyonda A→T değişiminin belirlenmesi planlanmıştır. Forward primerde olgun miRNA ile eşleşen kısmın altı çizilmiştir. Komplementer sekansı görülen sekans dizisinde 23. pozisyon ok işareti ile belirtilmiştir.

SEQUENCE	E PS	ERROR	JNN	JAN	JAP	MIRNAME
CAAAGTTCTTACAGTGCAGGTAG	6	M6TG	1206	72	113	hsa-mir-17
TAAAGTTCTTATAGTGCAGGTAG	6	M6TG	1124	17	83	hsa-mir-20a
CAAAGTGCTTACAGGGCAGGTAG	14	M14GT	1089	240	73	hsa-mir-17
TAAAGTGCTTATAGGGCAGGTAG	14	M14GT	1088	58	72	hsa-mir-20a
TAAAGGGCTTATAGTGCAGGTAG	5	M5GT	1064	168	76	hsa-mir-20a
TAAAGTGCTTATATTGCAGGTAG	13	M13TG	1063	5	74	hsa-mir-20a
CAAAGTGCTTACATTGCAGGTAG	13	M13TG	997	61	77	hsa-mir-17
CAAAGGGCTTACAGTGCAGGTAG	5	M5GT	928	678	63	hsa-mir-17
CAAAGTGCTTACAGTTCAGGTAG	15	M15TG	559	72	54	hsa-mir-17
CAAAGTGCTTACAGTGCAGGGAG	20	M20GT	465	441	31	hsa-mir-17
TAAAGTGCTTATAGTTCAGGTAG	15	M15TG	455	11	41	hsa-mir-20a
TAAAGTGCTTATAGTGCAGGGAG	20	M20GT	442	94	36	hsa-mir-20a
CAAAGTGCTGCAGTGCAGGTAG	9	M9GT	389	82	20	hsa-mir-17
CAAAGTGCTTACAGCGCAGGTAG	14	M14CT	328	114	23	hsa-mir-17
TAAAGTGCTTATAGCGCAGGTAG	14	M14CT	313	21	17	hsa-mir-20a
CAAAGTGCTTACAGTGCAGGTAG	8	M8GT	254	30	20	hsa-mir-17
TAAATTGCTTATAGTGCAGGTAG	4	M4TG	251	12	34	hsa-mir-20a
CAAAGTGCTTACAGTGCAGGCAG	20	M20CT	242	222	9	hsa-mir-17
CAAAGTGCTTACAGAGCAGGTAG	14	M14AT	236	70	12	hsa-mir-17

CAAAGCGCTTACAGTGCAGGTAG	5	M5CT	235	119	20	hsa-mir-17
CAAATTGCTTACAGTGCAGGTAG	4	M4TG	230	9	25	hsa-mir-17
TAAAGCGCTTATAGTGCAGGTAG	5	M5CT	210	26	19	hsa-mir-20a
TAAAGTGCTGATAGTGCAGGTAG	9	M9GT	210	6	17	hsa-mir-20a
TAAAGTGCTTATAGTGCAGGCAG	20	M20CT	209	55	12	hsa-mir-20a
CAAAGTTCTCATAGTGCAGGTAG	6	M6TG	204	12	24	hsa-mir-20b
TAAAGTGCTTATAATGCAGGTAG	13	M13AG	201	13	17	hsa-mir-20a
TAAAGTGCTTATAGAGCAGGTAG	14	M14AT	190	17	17	hsa-mir-20a
CAAAGTACTTACAGTGCAGGTAG	6	M6AG	170	47	14	hsa-mir-17
CAAAGTGCTCATAGGGCAGGTAG	14	M14GT	166	36	19	hsa-mir-20b
CAAAGGGCTCATAGTGCAGGTAG	5	M5GT	154	127	17	hsa-mir-20b
TAAAGAGCTTATAGTGCAGGTAG	5	M5AT	146	21	16	hsa-mir-20a
TAAAGTACTTATAGTGCAGGTAG	6	M6AG	145	13	8	hsa-mir-20a
TTTGGCAATTGTAGAACTCACACT	9	M9TG	142	9	86	hsa-mir-182
TAAAGTGCTTATAGTGCATGTAG	18	M18TG	140	34	16	hsa-mir-20a
CAAAGTGCTTACAGTGCAGTTAG	19	M19TG	139	38	12	hsa-mir-17
CAAAGTGCTTACAGTGCAGGAAG	20	M20AT	131	126	14	hsa-mir-17
CAAAGAGCTTACAGTGCAGGTAG	5	M5AT	128	84	12	hsa-mir-17
TAAAGTGCTTATAGTGCAGGAAG	20	M20AT	127	32	11	hsa-mir-20a
CAAAGTCCTTACAGTGCAGGTAG	6	M6CG	127	23	10	hsa-mir-17
TAAAGTGCTTATAGTGCAGTTAG	19	M19TG	122	14	12	hsa-mir-20a
TAAAGTGCTTAGAGTGCAGGTAG	11	M11GT	121	0	6	hsa-mir-20a
TAAAGTGCATATAGTGCAGGTAG	8	M8GT	119	6	13	hsa-mir-20a
CAAAGTGATTACAGTGCAGGTAG	7	M7AC	118	107	11	hsa-mir-17
TAAAGTCCTTATAGTGCAGGTAG	6	M6CG	117	1	6	hsa-mir-20a
CAAAGTGCTCATATTGCAGGTAG	13	M13TG	113	13	20	hsa-mir-20b
CAGTGCAATGATGAAAGTGCAT	17	M17TG	109	2	2	hsa-mir-130b
CAGTGCAATTATGAAAGGGCAT	9	M9TG	106	2	4	hsa-mir-130b
CAAAGTGCTTACAGTGCAGGTAG	8	M8CT	104	28	6	hsa-mir-17

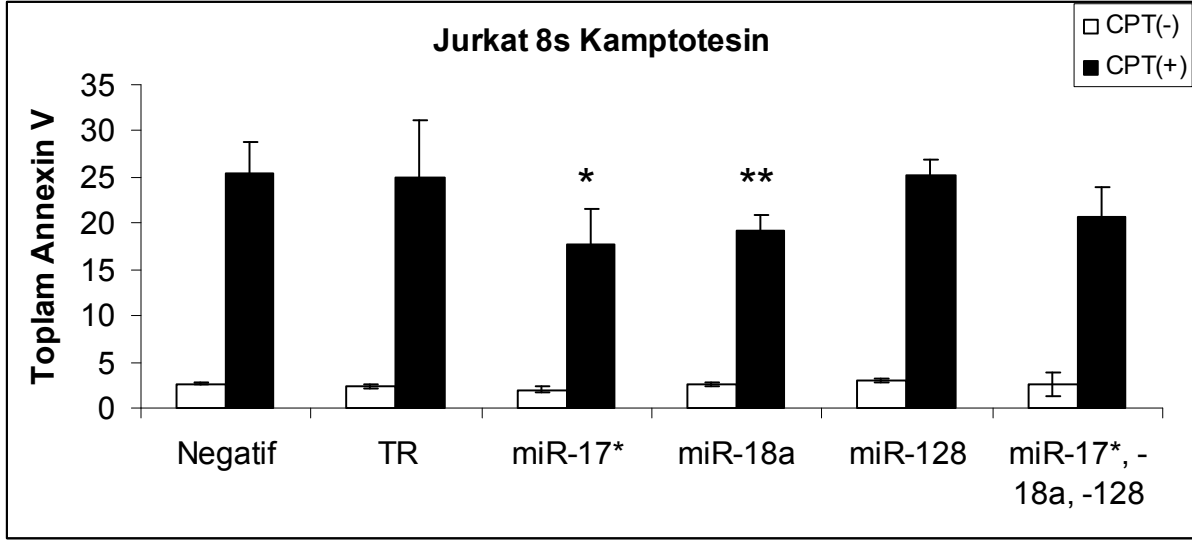
Tablo 8. Ergin miRNA sekansıyla bir nükleotit fark gösteren ve genomda tek yere eşleşen sekansların klonlanma sıklıkları. Derin sekanslama sonucu JNN, JAN ve JAP fraksiyonlarında belirlenen ergin miRNA'lar ile aynı boyutta olan ancak tek nükleotit fark gösteren klonlar ergin miRNA'lara BLAST yapılarak nükleotit farklılıklarının pozisyonu, türü ve klonlanma sıklığı belirlenmiştir. Daha sonra bu klonlar insan genomuna BLAST yapılarak, genomda tek yere eşleşenler filtrelenmiştir. E_PS; nükleotit değişikliğinin pozisyonu; ERROR; nükleotit değişikliğinin türü (örneğin M8CT, 8. pozisyonda normalde T olan editing sonrası C). JNN, kamptotesin ile muamele edilmemiş negatif hücreler; JAN, kamptotesin ile muamele edilen non-apoptotik hücreler; JAP, apoptotik hücreler.

gösteren adayları tüm genome blastlanarak kaç yere eşleştikleri belirlenmiştir. Klonlanma sıklığı 100'den fazla olan ancak genomda sadece tek yere eşleşen adaylar Tablo 8'de sunulmuştur. Biyoinformatik analizler genomda sadece tek lokustan geldikleri için, miR-17, 20a, 20b, 182 ve 130b'in değişik pozisyonlarında nükleotit değişimleri belirgin bir şekilde ortaya çıkmaktadır.

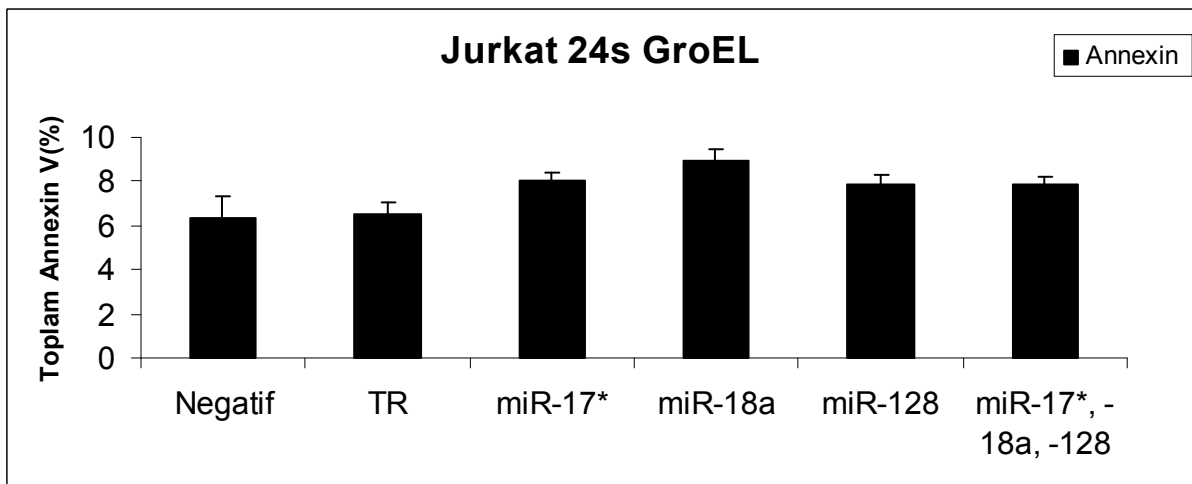
MikroRNA Adi	JAN/JNN		
	qPCR	Array	Derin Sekans
miR-142-5p	0,17	NA	0,01
miR-186	0,26	NA	0,02
miR-30c	0,19	NA	0,02
miR-766	0,28	ND	0,00
miR-24	0,21	ND	0,08
miR-7	0,14	0,81	221,45
miR-1268	0,32	0,72	33,63
miR-106b*	0,20	ND	30,27
miR-221	0,21	1,44	14,97
miR-17	0,21	0,97	0,36
miR-17*	0,19	ND	450,84
miR-92a-1*	0,24	NA	0,54
miR-26a	0,21	0,96	1,26
miR-18a	0,21	0,72	0,79
miR-720	0,30	1,10	3,89
miR-128	0,27	5,09	88,98
miR-425	0,25	1,74	0,21
	JAP/JNN		
miR-142-5p	0,27	NA	0,08
miR-186	0,33	NA	0,17
miR-30c	0,25	NA	0,16
miR-766	0,43	NA	0,61
miR-24	0,26	ND	0,73
miR-7	0,22	0,13	1,01
miR-1268	0,45	1,54	0,72
miR-106b*	0,20	ND	0,72
miR-221	0,23	0,68	1,18
miR-17	0,27	0,31	0,08
miR-17*	0,19	ND	3,32
miR-92a-1*	0,21	NA	0,01
miR-26a	0,21	0,29	0,12
miR-18a	0,25	0,13	0,09
miR-720	1,52	0,26	0,05
miR-128	0,22	0,90	0,06
miR-425	0,18	0,36	4,44
	JAPI/JAN		
miR-142-5p	1,58	NA	9,66
miR-186	1,27	NA	8,68
miR-30c	1,31	NA	7,23
miR-766	1,52	ND	130,37
miR-24	1,25	ND	8,55
miR-7	1,57	0,18	0,00
miR-1268	1,40	2,07	0,02
miR-106b*	1,03	ND	0,02
miR-221	1,08	0,38	0,08
miR-17	1,31	0,33	0,24
miR-17*	0,96	ND	0,01
miR-92a-1*	0,86	NA	0,02

miR-26a	1,01	0,29	0,09
miR-18a	1,20	0,19	0,12
miR-720	5,09	0,15	0,01
miR-128	0,80	0,17	0,00
miR-425	0,71	0,17	21,56

Tablo 9. Kamptotesinle muamele edilen Jurkat hücrelerinde miRNA ifadesi. Kamptotesinle muamele edilmemiş (JNN), edilmiş non-apoptotik (JAN) ve apoptotik (JAP) hücrelerden küçük RNA izolasyonu sonrası cDNA hazırlanmıştır. PolydT ve miRNA primeriyle qPCR analizi yapılmıştır. U6 küçük RNA'sı normalizasyon için kullanılmıştır. ND, çok az klonlar

Şekil 14. miR-17*, 18a ve 128 ile transfekte edilen Jurkat hücrelerinde kamptotesine cevaben oluşan apoptoz oranları. 6 kuyucuklu plakalarda Transfectamin TM (Invitrogen) ile miRNA aktarımı yapıldıktan sonra Jurkat hücreleri 48 saat inkübasyona bırakılmıştır. 48 saat inkübasyon sonrası hücreler yıkandıktan sonra 5 µM kamptotesin ile 8 saat muamele edilmiş ve Annexin-PE immunoboyaması yapılmıştır. Negatif, sadece hücre; TR, sadece transfeksiyon ajanı alan hücreler. Student's T Test TR ile karşılaştırılarak yapılmıştır (* P=0,08; ** P=0,09).

Şekil 15. miR-17*, 18a ve 128 ile transfekte edilen Jurkat hücrelerinde GroEL proteinine cevaben oluşan apoptoz oranları. 6 kuyucuklu plakalarda Transfectamin TM (Invitrogen) ile miRNA aktarımı yapıldıktan sonra Jurkat hücreleri 48 saat inkübasyona bırakılmıştır. 48 saat inkübasyon sonrası hücreler yıkandıktan sonra Negatif ve TR hücreler dahil hepsi 20 µg/mL *Actinobacillus actinomycetemcomitans* GroEL antijeni ile muamele edilmiş ve Annexin-PE immunoboyaması yapılmıştır. Negatif, sadece hücre; TR, sadece transfeksiyon ajanı alan hücreler.

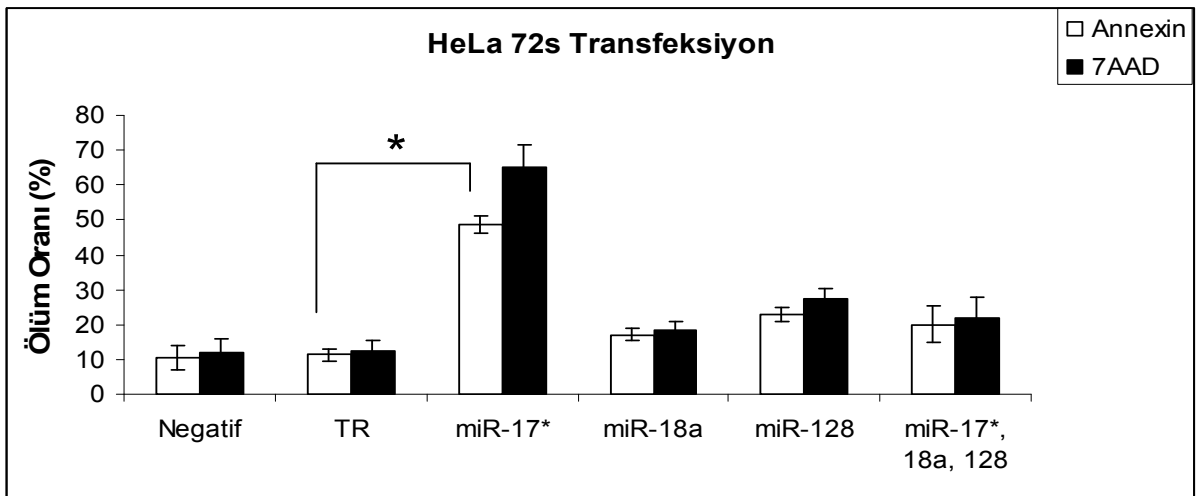
4.7 Mikroarray ve Derin Sekanlama Sonuçlarının qPCR ile Doğrulanması

Derin sekanslamada klonlama sıklığı % 0,02'den az ve mikroarray analizinde floresan miktarı 500 altında olan miRNA'lar elimine edildiğinde her iki metotla belirlenen miRNA'lar daha uyumlu olduğundan, bu kriterler baz alınarak toplam 17 miRNA belirlenmiş ve daha önce ifade edildiği gibi qPCR analizine tabi tutulmuştur (Tablo 9). Kısmen uyum sağlanan bu analiz sonucunda anti-apoptotik miRNA'lar olarak belirlenen hsa-miR-17*, -18a ve -128'in aşırı ifadesine karar verilmiştir.

4.8 miRNA Aşırı İfadesinin Kamptotesinle İndüklenen Apoptoza Etkisi

Belirlenen miRNA'ların tek başına apoptozu düzenlemekte yeterli olup olmadığını test etmek için hsa-miR-17*, -18a ve -128 (Ambion) öncelikle Jurkat hücrelerine aktarılmıştır. Transfeksiyon yapılmayan ve sadece transfeksiyon ajanı (TR) aktarılan hücreler karşılaştırma amaçlı negatif olarak kullanılmıştır. 48 saat transfeksiyon sonrası 8 saatlik kamptotesin muamelesi yapıldığında, kamptotesin yaklaşık %20-25 apoptoza neden olmuştur (Şekil 14, CPT(-) ve CPT(4) karşılaştırması). Bireysel miRNA ile transfekte edilen hücrelerdeki kamptotesin oranı negatif hücrelerdeki kamptotesinle indüklenen apoptoz oranıyla karşılaştırıldığında (Şekil 14, Negatif ve TR) hsa-miR-17* ve 18a'nın çok azda olsa anlamlı bir anti-apoptotik etki gösterdiği tespit edilmiştir. Adı geçen üç miRNA'nın antijenlerle indüklenen apoptozda rol oynayıp oynamadıklarını araştırmak için benzer bir deney *Actinobacillus actinomycetemcomitans* GroEL antijeni ile tekrarlanmıştır. Ancak GroEL proteinince indüklenen apoptoz oranlarında çok büyük farklar gözlenmemiştir (Şekil 15).

Jurkat hücrelerinde transfeksiyon oranlarının düşük olduğu rapor edildiğinden, bu hücrelere aynı zamanda GFP geni aktararak transfeksiyon verimliliği ölçülmüştür. Kalitatif analizler Jurkat hücrelerinde transfeksiyon oranının %5-10 arasında değiştiğini göstermiştir. Diğer T lenfosit hücre kaynaklarını transfekte etmekte zor olduğundan, transfeksiyonu kolay HeLa hücreleri alternatif hücreler olarak kullanılmıştır. Adı geçen miRNA'lar HeLa

Şekil 16. miR-17*, 18a ve 128 ile transfekte edilen HeLa hücrelerinde apoptoz oranları. 6 kuyucuklu plakalarda Transfectamin TM (Invitrogen) ile miRNA aktarımı yapıldıktan sonra HeLa hücreleri 72 saat inkübasyona bırakılmıştır. 72 saat inkübasyon sonrası Annexin-PE ve 7AAD immunoboyaması yapılmıştır. Negatif, sadece hücre; TR, sadece transfeksiyon ajanı alan hücreler.

hücrelerine aktarıldıktan 72 saat sonra apoptoz oranları ölçüldüğünde, miR-17* ile transfekte edilen hücrelerdeki apoptoz oranında sadece transfeksiyon ajanı aktarılan hücrelere göre anlamlı bir artış gözlenmiştir (Şekil 16, %11,37'ye karşı %48,6, $P < 0,0001$).

4.9 Biyoinformatik Analizlerle Aday miRNA Hedeflerinin Belirlenmesi

miRNA'ların boyutlarının kısa olması nedeniyle, potansiyel olarak yüzlerce hedef mRNA'ya bağlanabilme potansiyeline sahiptirler. Elde edilen ifade profillerini doğrulamanın indirekt yollarından bir tanesi de ifadelerinde farklılık tespit edilen miRNA'ların potansiyel hedef genlerini belirlemektir. Bu amaçla farklı ifade edilen miR-7, 17, 18a, 128, 186 ve 425 TargetScan programında analiz edilmiştir (LEWIS ve ark., 2005). miR-128 için elde edilen sonuçlar Tablo 10'da sunulmuştur. Bu analize göre PDE3A ve BAG2 apoptozla bağlantısı gösterilen genler olup miR-128'in potansiyel hedefleri arasındadır. Benzer şekilde ATM ve MAP3K1 genleri miR-18a'nın potansiyel genleri arasındadır. RAF1 ve SH3GLB1 ise miR-7'nin potansiyel hedeflerinden apoptozla bağlantısı olan genlerdir.

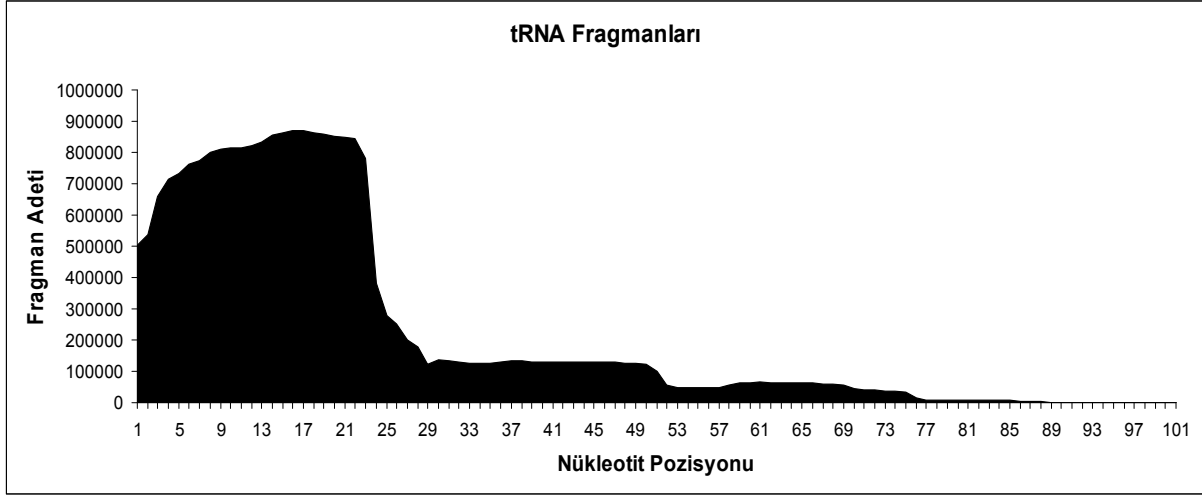
4.10 Diğer Küçük RNA Profillerinin Belirlenmesi

Protein sentezlenmesinde anahtar göreve sahip olan tRNA'lar moleküler detayları bilinmeyen mekanizmalarda kesilmekte ve küçük RNA üretiminde kullanılmaktadır (LEE ve ark., 2009). Sitokrom *c* ile etkileştikleri gösterilen ergin tRNA'lar ribonükleaz enzimleriyle parçalandıklarında apoptoz indüklendiğinden (MEI ve ark., 2010), tRNA'lardan üretilen bu fragmanların apoptozu düzenlemekte rol oynayıp oynamadıkları araştırılmıştır. Şayet tRNA fragmanları apoptozda rol oynuyorlarsa, kamptotesin muamelesi sonrası apoptozu uğrayan (JAP) ve uğramayan (JAN) hücrelerde farklı ifade edilmelidirler. Öncelikli olarak tRNA fragmanlarının tRNA'nın neresinden kökenlendiğini belirlemek için, fragmanlar köken aldıkları tRNA üzerindeki nükleotit pozisyonuna göre tek bir tRNA üzerinde grafiklenmiştir Şekil 17'de görüldüğü gibi, fragmanların baskın bir şekilde tRNA'ların 5' ucundan kökenlendiğini belirlemiş bulunmaktayız. Fragmanların 3' kesim noktasını belirlemek için köken aldıkları tRNA ile eşleştirilerek 5' uca mesafesi belirlenmiştir. Bu analize göre tRNA'lar ağırlıklı olarak 23. nükleotitten sonra kesilmektedirler (Şekil 18).

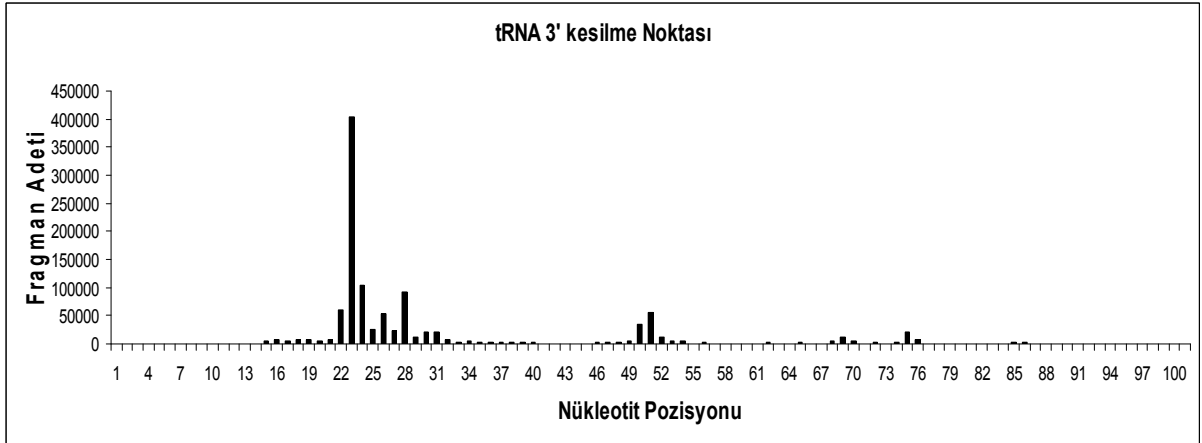
tRNA'lar yapısal nükleik asitler olup protein sentezi için temel işleve sahip olduklarından tüm tRNA'ların parçalanarak fragman üretiminde kullanılması hücre için ölümcül olacaktır. Dolayısıyla şayet üretilen fragmanlar ölüm sürecinin bir parçası olarak üretiliyorsa, baskın bir şekilde kamptotesin ile muamele edilen ve apoptozun indüklendiği JAP hücrelerinde bulunmalıdırlar. Bu noktayı açıklığa kavuşturmak için kamptotesin muamelesi sonrası elde edilen üç hücre grubunda ki tRNA fragman türleri ve her bir fragmanın klonlanma sıklığı hesaplanmıştır (Tablo 11). Elde edilen veriler 2 önemli bulguya işaret etmektedir. Birinci önemli bulgu fragmanlar tüm tRNA'lardan değil seçici bir şekilde bazı tRNA'lardan üretilmektedir. Örneğin Ser_chr2_minus_130749494_130749563 tRNA'sından her üç hücre popülasyonunda fragman üretilmezken, JNN, JAN ve JAP hücrelerinde Ser_chr6_minus_26420803_26420884 tRNA'sından üretilen fragmanlar toplam küçük RNA'ların %0,03915, %0,12198 ve %0,08447'sini oluşturmaktadır. İkinci önemli nokta ise fragmanlar sadece apoptotik hücrelerde (JAP) değil, tRNA fragmanının türüne göre kamptotesinle muamele edilmeyen kontrol hücrelerde (JNN) ve kamptotesinle muamele edilen ancak apoptozu uğramayan hücrelerde de (JAN) üretilmesidir.

Hedef mRNA	mRNA Açık Adı	miRNA	MFE
C1orf144	chromosome 1 open reading frame 144	hsa-miR-128	-0.95
PRKY	protein kinase, Y-linked	hsa-miR-128	-0.95
FAM126A	family with sequence similarity 126, member A	hsa-miR-128	-0.90
RPS6KA5	ribosomal protein S6 kinase, 90kDa, polypeptide 5	hsa-miR-128	-0.87
PRKX	protein kinase, X-linked	hsa-miR-128	-0.86
LOC402665	hCG1651476	hsa-miR-128	-0.78
RCOR3	REST corepressor 3	hsa-miR-128	-0.75
TMTC2	transmembrane and tetratricopeptide repeat containing 2	hsa-miR-128	-0.75
GPAM	glycerol-3-phosphate acyltransferase, mitochondrial	hsa-miR-128	-0.73
IRF4	interferon regulatory factor 4	hsa-miR-128	-0.72
SRGAP2	SLIT-ROBO Rho GTPase activating protein 2	hsa-miR-128	-0.71
SEC22A	SEC22 vesicle trafficking protein homolog A (<i>S. cerevisiae</i>)	hsa-miR-128	-0.70
PAIP2	poly(A) binding protein interacting protein 2	hsa-miR-128	-0.70
PDE3A	phosphodiesterase 3A, cGMP-inhibited	hsa-miR-128	-0.68
AFF4	AF4/FMR2 family, member 4	hsa-miR-128	-0.68
CCDC4	coiled-coil domain containing 4	hsa-miR-128	-0.67
SS18	synovial sarcoma translocation, chromosome 18	hsa-miR-128	-0.67
SFXN2	sideroflexin 2	hsa-miR-128	-0.66
FAM105B	family with sequence similarity 105, member B	hsa-miR-128	-0.65
BAG2	BCL2-associated athanogene 2	hsa-miR-128	-0.64

Tablo 10. TargetScan programıyla miR-128'in hedef genlerinin belirlenmesi. mirBASE'den elde edilen miR-128 sekansı TargetScan programında yürütüldükten sonra potansiyel genler en düşük serbest enerjiye (MFE, minimum free energy) göre sıralanmıştır.

Şekil 17. tRNA fragmanlarının köken aldığı sekanslar. Derin sekanslama analizi sonrası JNN, JAN ve JAP hücrelerinde belirlenen tüm tRNA fragmanları köken aldıkları tRNA ile eşleştirildikten sonra ilgili tRNA üzerindeki pozisyonlar belirlenmiştir. Tüm fragmanlar tek bir tRNA üzerinde grafiğe dönüştürülmüştür. X koordinatında 1, tRNA'nın 5' ucunu göstermektedir.

Şekil 18. tRNA fragmanlarının 3' kesim noktası. Derin sekanslama analizi sonrası JNN, JAN ve JAP hücrelerinde belirlenen tüm tRNA fragmanları köken aldıkları tRNA ile eşleştirildikten sonra ilgili tRNA üzerindeki pozisyonlar belirlenmiştir. İlligi fragmanların 5' uçtan olan uzunluğu belirlendikten sonra herbir nükleotit pozisyonunda sonlanan fragmanların sayısı hesaplanmıştır.

tRNA Adi	tRNA Sekansi ve Klonlanan Sekans	JNN	JAN	JAP
Val_chrf1_minus_16879088_16879160	GTTTCTGTGGTGTAGTGGTATCAATGTTCCCTCACACGAGAAAAGTCCCTGATTCGAGACTGGGTGGAAACGCCA	5	6	1
Val_chrf1_minus_147561290_147561360	GCACTGGTGGTTCAGTGGTAGAAATGTCGCTCACACGCGGACACCCGGGTTCAATTCCTGGTCAAGGCAACCA	0.02662	0.01607	0.08002
Val_chrf1_minus_147565179_147565251	GTTCCGTTAGTGTAGTGGTATCAAGTTCGCTCACACGCGAAAAGTCCCGGTTCAAACTGGGCGGAAAACACCA	0.0038	0.39741	0.06098
Val_chrf1_minus_147950712_147950785	GTTCCGTTAGTGTAGTGGTATCAAGTTCGCTCACACGCGTAAAGGTCCCGGTTCAAAACCGGCGGAAAACACCA	0.0038	0.39741	0.06098
Val_chrf1_minus_159636114_159636186	GTTCCGTTAGTGTAGTGGTATCAAGTTCGCTCACACGCGAAAAGTCCCGGTTCAAAACCGGCGGAAAACACCA	0.0038	0.39741	0.06098
Val_chrf1_minus_178450899_178450971	GTTCCATAGTGTAGTGGTATCAATTCACCTAACACGCGAAAAGTCCCTGGTTTGAACCCAGGCGAAAACACCA	4.4E-05	0	0
Val_chrf3_plus_170972712_170972784	GTTCCGTTAGTGTAGTGGTATCAAGTTCGCTAACACGCGAAAAGTCCCGGTTCAAAACCGGCGGAAAACACCA	0.0038	0.39741	0.06098
Val_chrf5_minus_180548022_180548094	GTTCCGTTAGTGTAGTGGTATCAAGTTCGCTAACACGCGAAAAGTCCCGGTTCAAAACCGGCGGAAAACACCA	0.10024	0.00232	0.00016
Val_chrf5_minus_180548022_180548094	GTTCCGTTAGTGTAGTGGTATCAAGTTCGCTAACACGCGAAAAGTCCCGGTTCAAAACCGGCGGAAAACACCA	0.00119	0.1153	0.0246
Val_chrf6_minus_27281846_27281918	GTTCCGTTAGTGTAGTGGTATCAAGTTCGCTCACACGCGAAAAGTCCCGGTTTGAACCCAGGCGGAAAACACCA	0.03787	0.00934	0.0008
Val_chrf6_minus_27356028_27356100	GCTTCTGTAGTGTAGTGGTATCAAGTTCGCTCACACGCGAAAAGTCCCGGTTCAAAACCGGCGGAAAACACCA	0.03787	0.00934	0.0008
Val_chrf6_minus_27726686_27726758	GTTCCGTTAGTGTAGTGGTATCAAGTTCGCTAACACGCGAAAAGTCCCTGGATCAAAACCCAGGCGGAAAACACCA	0.0038	0.39741	0.06098
Val_chrf6_minus_27756864_27756936	GTTCCGTTAGTGTAGTGGTATCAAGTTCGCTAACACGCGAAAAGTCCCGGTTCAAAACCGGCGGAAAACACCA	0.0038	0.39741	0.06098
Val_chrf6_minus_27804306_27804378	GTTCCGTTAGTGTAGTGGTATCAAGTTCGCTCACACGCGAAAAGTCCCGGTTCAAAACCGGCGGAAAACACCA	0.0402	0.00053	0.01177
Val_chrf6_minus_28811185_28811256	GGGGTGTAGTGTAGTGGTATCAAGTTCGCTAACATTCATGAGGCTCTGGTTCGATCCCCAGCATCTCCACCA	0.05548	0.14188	0.50848
Val_chrf6_plus_27226001_27226073	GTTTCTGTAGTGTAGTGGTATCAAGTTCGCTCACACGTTAGTCTCACACGTTGAAAGTCCCTGGTTCCGAAACACCA	8.8E-05	0	0
Val_chrf6_plus_27311267_27311339	GTTCCGTTAGTGTAGTGGTATCAAGTTCGCTAACACGCGAAAAGTCCCGGTTCAAAACCGGCGGAAAACACCA	0.0038	0.39741	0.06098
Val_chrf6_plus_27366384_27366456	GTTCCGTTAGTGTAGTGGTATCAAGTTCGCTAACATTCGCTCACACGCGAAAAGTCCCGGTTCAAAACCGGCGGAAAACACCA	0	0.00058	5.3E-05
Val_chrf6_plus_27758467_27758540	TTTTCTGTAGTGTAGTGGTATCAAGTTCGCTCACACGTTAAAGTTCCTGGTTGGATACAGATGAAATGCCA	0.00154	0	5.3E-05
Val_chrf10_minus_5935680_5935752	GGTTCATAGTGTAGTGGTATCAATCTGCTTTACACGCGAAAAGTCCCTGGTTCAAGCCCCAGTGGAAACACCA	8.8E-05	0.24391	0.00058
Val_chrf11_minus_59074678_59074750	GGTTCATAGTGTAGTGGTATCAAGTTCGCTCACACGCGAAAAGTCCCTGGTTCAAGCCCCAGTGGAAACACCA	8.8E-05	0.24391	0.00058
Val_chrf11_minus_59075036_59075108	GGTTCATAGTGTAGTGGTATCAAGTTCGCTCACACGCGAAAAGTCCCTGGTTCAAGCCCCAGTGGAAACACCA	0.00013	0.0894	0.00037
Val_chrf19_minus_4675647_4675719	GTTCCGTTAGTGTAGTGGTATCAAGTTCGCTCACACGCGAAAAGTCCCGGTTCAAAACCGGCGGAAAACACCA	0.00066	0.00024	0.02503
Val_chrfM_plus_1604_1672	CAGAGTGTAGTGTAAACAAAACCCCACTTACACTTAGAGATTTCAACTTAACCGGCTGTGACCA	0.0004	0.03151	5.3E-05
Tyr_chrf2_plus_27127154_27127242	CCTTCGATAGTGTAGTGGTATCAAGTTCGCTCACACGCGAAAAGTCCCGGTTCAAAACCGGCGGAAAACACCA	0.00433	0.00562	0.03463
Tyr_chrf2_plus_218818794_218818886	CCTTCAATAGTGTAGTGGTATCAAGTTCGCTCACACGCGAAAAGTCCCGGTTCAAAACCGGCGGAAAACACCA	4.4E-05	4.8E-05	0
Tyr_chrf6_plus_26677065_26677155	CCTTCGATAGTGTAGTGGTATCAAGTTCGCTCACACGCGAAAAGTCCCGGTTCAAAACCGGCGGAAAACACCA	0.00433	0.00562	0.03463
Tyr_chrf6_plus_26683777_26683866	CCTTCGATAGTGTAGTGGTATCAAGTTCGCTCACACGCGAAAAGTCCCGGTTCAAAACCGGCGGAAAACACCA	0.00079	0.00102	0.01564
Tyr_chrf6_plus_26685311_26685399	CCTTCGATAGTGTAGTGGTATCAAGTTCGCTCACACGCGAAAAGTCCCGGTTCAAAACCGGCGGAAAACACCA	0.00433	0.00562	0.03463
Tyr_chrf6_plus_26703081_26703169	CCTTCGATAGTGTAGTGGTATCAAGTTCGCTCACACGCGAAAAGTCCCGGTTCAAAACCGGCGGAAAACACCA	0.00415	0.00053	0.05504
Tyr_chrf7_plus_148886066_148886138	GGGGTGTAGTGTAGTGGTATCAAGTTCGCTCACACGCGAAAAGTCCCGGTTCAAAACCGGCGGAAAACACCA	0.00428	0	0
Tyr_chrf8_minus_66772086_66772173	TCCTCAATAGTGTAGTGGTATCAAGTTCGCTCACACGCGAAAAGTCCCGGTTCAAAACCGGCGGAAAACACCA	0.01134	0.01186	0.00286

Tyr_chr8_plus_67188156_67188248	CCCTCGATAGCTCAGCTGAGCGGAGGACTGTAGCTACTTCCCTCAGCAGGAGACATCCTTAGGTCGCTGGTTCCGATCCGGCTCGAAGGACCA	0.00415	0.00053	0.05504
Tyr_chr8_plus_67188777_67188865	CCCTCGATAGCTCAGCTGAGCGGGAGGACTGTAGCGCGCCCGTGCCCATCCTTAGTTCGCTGGTTCCGATCCGGCTCGAAGGACCA	0.00415	0.00053	0.05504
Tyr_chr14_minus_20191088_20191191	CCCTCGATAGCTCAGCTGAGCGGGAGGACTGTAGCCTGTAGAAACATTTGTGGACATCCTTAGTTCGCTGGTTCCGATCCGGCTCGAAGGACCA	0.00415	0.00053	0.05504
Tyr_chr14_minus_20195463_20195556	CCCTCGATAGCTCAGCTGAGCGGGAGGACTGTAGATTGTATAGACATTTGGGAGATCCTTAGTTCGCTGGTTCCGATCCGGCTCGAAGGACCA	0.00415	0.00053	0.05504
Tyr_chr14_minus_20197957_20198050	CCCTCGATAGCTCAGCTGAGCGGGAGGACTGTAGACTCGCGAAACGTTTGTGSACATCCTTAGTTCGCTGGTTCCGATCCGGCTCGAAGGACCA	0.00415	0.00053	0.05504
Tyr_chr14_minus_20201191_20201284	CCCTCGATAGCTCAGCTGAGCGGGAGGACTGTAGATTGTACAGACATTTGGGACATCCTTAGTTCGCTGGTTCCGATCCGGCTCGAAGGACCA	0.00415	0.00053	0.05504
Tyr_chr14_plus_20221272_20221360	CCCTCGATAGCTCAGCTGAGCGGGAGGACTGTAGTACTTAATGTGTGTCATCCTTAGTTCGCTGGTTCCGATCCGGCTCGAAGGACCA	0.00415	0.00053	0.05504
Tyr_chr14_minus_5827_5892	GGTAAATGGCTGAGTGAAGCAATGGACTGTAAATCTAAAGACAGGGGTTAGGCCCTCTTTTACCACCA	0.00031	0	0.00329
Trp_chr6_minus_26427309_26427380	GACCTCGTGGCGCAACGGTAGCGGCTGACTCCAGATCAGAAAGTTGCGTGTTCAAATCACGTCGCGGGTCAACA	0.0015	0.00039	0.58839
Trp_chr7_plus_98905243_98905314	GACCTCGTGGCGCAACGGTAGCGGCTGACTCCAGATCAGAAAGTTGCGTGTTCAAATCACGTCGCGGGTCAACA	0.0015	0.00039	0.58839
Trp_chr9_plus_114656810_114656908	GGCAGAGGAGGGTGCAGTTGGCAGCCTTCCAAAGTCCAGCCGTTGAGCACAGGATTTAGAATGGATGGTCTGGGTTCAAACCCAGCTCGCGCCCA	0	0	0
Trp_chr11_minus_45248776_45248849	GGAAAGGATGGGCGCAACGCTGTGAAAGCCTGTGGCTCCACAGTCAATGTCCTGGGTTCAAATCCCAAGTTCTGCATCCA	0	0	0
Trp_chr12_plus_97422161_97422232	GACCTCGTGGCGCAACGGTAGCGGCTGACTCCAGATCAGAAAGTTGCGTGTTCAAATCACGTCGCGGGTCAACA	0.00022	0.00048	0.13246
Trp_chr17_minus_8064912_8064983	GGCCTCGTCGCGCAACGGTAGCGGCTGACTCCAGATCAGAAAGTTGCGTGTTCAAATCACGTCGCGGGTCAACA	0.0015	0.00039	0.58839
Trp_chr17_plus_19352086_19352157	GACCTCGTGGCGCAACGGTAGCGGCTGACTCCAGATCAGAAAGTTGCGTGTTCAAATCACGTCGCGGGTCAACA	0.0015	0.00039	0.58839
Trp_chr18_plus_5513_5580	AGAAATTAGGTTAAATACAGACAAAGCCCTCAAAGCCCTCAGTAAGTTGGAATCTAAATTTCTGCCA	4.4E-05	0.00073	0
Thr_chr1_plus_220704970_220705042	GGCTCCATAGCTCAGTGGTTAGAGACTGGTCTGTTAAACAGGGGTCGCGAGTTCGATCCTCGCTGGGGCCCTCCA	0.00013	0.00198	5.3E-05
Thr_chr5_minus_180551293_180551364	GGCTCCATAGCTCAGGGGTTAGAGCCTGCTGTTGTTAAACAGGGGTCGCGAGTTCGATCCTCGCTGGGGCCCTCCA	0.01699	0.06607	0.0009
Thr_chr6_minus_26641124_26641197	GGCTCGGTGGCTTAGCTGGTTAAAGCCCTGCTAGTAAACAGGGGTCGCGAGTTCGATCCTCGCTGGGGCCCTCCA	0.00163	0.00053	5.3E-05
Thr_chr6_minus_27379547_27379618	GGCAGAGTGGTGCAGGGAAGCTGTGGGCGCTAACCAGAGTCAATGGATCGAAGCCATCCTTGGCTACCA	0.00022	9.7E-05	0
Thr_chr6_minus_28550308_28550381	GGCTCTATGGCTTAGTGGTTAAAGCCCTGCTTGTAAACAGAGAGATCCTGGGTTCCGAAATCCAGTACAGCCCTCCA	0.00088	0.00024	0.00011
Thr_chr6_minus_28564749_28564822	GGCTCTATGGCTTAGTGGTTAAAGCCCTGCTTGTAAACAGAGAGATCCTGGGTTCCGAAATCCAGTACAGCCCTCCA	0.00247	0	0
Thr_chr6_minus_28723963_28724036	GGCTCTATGGCTTAGTGGTTAAAGCCCTGCTTGTAAACAGAGAGATCCTGGGTTCCGAAATCCAGTACAGCCCTCCA	0.00247	0	0
Thr_chr6_plus_27238029_27238102	GGCCCTGTGGCTTAGCTGGTCAAAGCCCTGCTAGTAAACAGAGATCCTGGGTTCCGAAATCCAGTACAGCCCTCCA	0.00163	0.00053	5.3E-05
Thr_chr6_plus_27694114_27694187	GGCCCTGTAGCTCAGCGGTTGAGCGCTGCTCGTAAACCTTAGGGTGTGAGTTCAAATCTCACACAGGGCCCTCCA	0	4.8E-05	0
Thr_chr6_plus_27802452_27802525	GGCTTCGTGGCTTAGCTGGTTAAAGCCCTGCTTGTAAACAGAGAGATCCTGGGTTCCGAAATCCAGGCGGCTCCA	0.0011	0	0
Thr_chr6_plus_28801774_28801847	GGCTCGTAGCTTAGTGGTTAAAGCCCTGCTAGTAAACAGAGATCCTGGGTTCCGAAATCCAGGCGGCTCCA	0.00044	0	0
Thr_chr14_minus_20151861	GGCTCCATAGCTCAGGGGTTAGAGCCTGCTTGTAAACAGGGGTCGCGAGTTCGATCCTCGCTGGGGCCCTCCA	0.01699	0.06607	0.0009
Thr_chr14_minus_20169159_20169231	GGCTCCATAGCTCAGGGGTTAGAGCCTGCTTGTAAACAGGGGTCGCGAGTTCGAAATCTCGCTGGGGCCCTCCA	0.01699	0.06607	0.0009
Thr_chr14_plus_20219689_20219761	GGCCCTATAGCTCAGGGGTTAGAGCCTGCTTGTAAACAGGGGTCGCGAGTTCGAAATCTCGCTGGGGCCCTCCA	0.01699	0.06607	0.0009
Thr_chr16_plus_14287251_14287322	GGCCGGTGGCCAAAGTGGTAGGGCTCGTGTAAACAGGGGTTCCGAAATCCAGGCGGCTCCA	0.00079	0.01157	0.00027
Thr_chr17_minus_7983495_7983568	GGCCGGTGGCTTAGCTGGTTAAAGCCCTGCTAGTAAACAGGAGATCCTGGGTTCCGAAATCCAGGCGGCTCCA	0.00181	0.00126	5.3E-05
Thr_chr17_minus_59957380_59957453	AGCACCATGGCTTAGCTGTTAAAGCAGCTGCTAGTAAACAGGAGATCCTGAGTTCAAATCCAAATGGTGGCTCCA	4.4E-05	9.7E-05	0

Pro_chr1_plus_165950586_165950657	GGCTCGTTGGTCTAGGGGTATGATTCCTCGCTTCGGGTGCGAGAGTCCCGGGTTCAAATCCCGGACGAGCCGCCCA	0	0.17987	0
Pro_chr5_minus_180548460_180548531	GGCTCGTTGGTCTAGGGGTATGATTCCTCGCTTCGGGTGCGAGAGTCCCGGGTTCAAATCCCGGACGAGCCGCCCA	0	0.17987	0
Pro_chr6_plus_27167500_27167571	GGCTCGTTGGTCTAGGGGTATGATTCCTCGCTTCGGGTGCGAGAGTCCCGGGTTCAAATCCCGGACGAGCCGCCCA	0	0.17987	0
Pro_chr11_minus_75624517_75624588	GGCTCGTTGGTCTAGGGGTATGATTCCTCGCTTCGGGTGCGAGAGTCCCGGGTTCAAATCCCGGACGAGCCGCCCA	0	0.17987	0
Pro_chr14_plus_20171005_20171076	GGCTCGTTGGTCTAGGGGTATGATTCCTCGCTTCGGGTGCGAGAGTCCCGGGTTCAAATCCCGGACGAGCCGCCCA	0.01911	0.14972	0.00658
Pro_chr16_plus_3150387_3150481	GGCTCGTTGGTCTAGGGGTATGATTCCTCGCTTCGGGTGCGAGAGTCCCGGGTTCAAATCCCGGACGAGCCGCCCA	0.00137	0.22116	0.02524
Pro_chr16_plus_3181990_3182061	GGCTCGTTGGTCTAGGGGTATGATTCCTCGCTTCGGGTGCGAGAGTCCCGGGTTCAAATCCCGGACGAGCCGCCCA	0	0.17987	0
Pro_chr16_minus_15956_16024	CAGAGAAATAGTAAATAGAAATCTAGCTTTGGGTGCTAAATGGTAAAGACTTTTCTCTGATCCA	0.00115	0.00048	0.00636
Phe_chr6_minus_28839353_28839426	GCTGAAATAGCTCAGTTGGGAGAGCGTTAGACTGAAGATCTAAAGTTCCCTGGTTCAACCCCTGGTTTCAGCCCA	0.00075	0.00097	0.00939
Phe_chr6_minus_28866478_28866550	GCCGAAATAGCTCAGTTGGGAGAGCGTTAGACTGAAGATCTAAAGTCCCTGGTTTCGATCCCGGGTTTCGGCACCA	0.01006	0.0016	0.01633
Phe_chr6_minus_28883589_28883661	GCCGAGATAGCTCAGTTGGGAGAGCGTTAGACTGAAGATCTAAAGTCCCTGGTTTCGATCCCGGGTTTCGGCACCA	0.01483	0.00015	0.00037
Phe_chr6_minus_28899072_28899145	GCCGAAATAGCTCAGTTGGGAGAGCGTTAGACTGAAGATCTAAAGTCCCTGGTTTCGATCCCGGGTTTCGGCACCA	0.01006	0.0016	0.01633
Phe_chr6_plus_27740524_27740599	GCCGAAATAGCTCAGTTGGGAGAGCGTTAGACTGAAGATCTAAAGTCCCTGGTTTCGATCCCGGGTTTCGGCACCA	0	0	5.3E-05
Phe_chr6_plus_28840143_28840215	GCCGAAATAGCTCAGTTGGGAGAGCGTTAGACTGAAGATCTAAAGTCCCTGGTTTCGATCCCGGGTTTCGGCACCA	0.01483	0.00015	0.00037
Phe_chr11_minus_59090429_59090501	GCCGAAATAGCTCAGTTGGGAGAGCGTTAGACTGAAGATCTAAAGTCCCTGGTTTCGATCCCGGGTTTCGGCACCA	0.01006	0.0016	0.01633
Phe_chr16_plus_579_649	GTTATGATAGCTTACCTCCTCAAGCAATACACTGAAATGTTTTAGCGGGCTCACATCAACCCATAAACACCA	0.0004	0.00029	0.00329
Met_chr1_plus_151910350_151910421	AGCAGAGTGGCGCAGCGGAAAGCGTCTGGGGCCATAACCCAGAGGTGCGATGGAATCGAAACCATCCTCTGCTACCA	0.00689	9.7E-05	0.00021
Met_chr6_minus_26843553_26843625	GCCCTTAGCGCAGCGCGGAGCGGTCAGTCTCATAATCTGAAGTCTCTGAGTTCCGAGCCTCAGAGGGCACCA	0.00102	0.00242	0.00658
Met_chr6_minus_58276451_58276523	GCCCTTAGCGCAGCGCGGAGCGGTCAGTCTCATAATCTGAAGTCTCTGAGTTCCGAGCCTCAGAGGGCACCA	0	0	5.3E-05
Met_chr6_plus_26809691_26809763	GCCCTTAGCGCAGCGCGGAGCGGTCAGTCTCATAATCTGAAGTCTCTGAGTTCCGAGCCTCAGAGGGCACCA	0.00102	0.00242	0.00658
Met_chr6_plus_27853643_27853714	AGCAGAGTGGCGCAGCGGAAAGCGTCTGGGGCCATAACCCAGAGGTGCGATGGAATCGAAACCATCCTCTGCTACCA	0.00689	9.7E-05	0.00021
Met_chr6_plus_29020331_29020403	GCCCTTAGCGCAGCGCGGAGCGGTCAGTCTCATAATCTGAAGTCTCTGAGTTCCGAGCCTCAGAGGGCACCA	0.00958	0.00015	0.00011
Met_chr8_minus_124238651_124238723	GCCCTTAGCGCAGCGCGGAGCGGTCAGTCTCATAATCTGAAGTCTCTGAGTTCCGAGCCTCAGAGGGCACCA	0.00256	0.01859	0.01161
Met_chr9_plus_19393996_19394070	GCCCTTAGCGCAGCGCGGAGCGGTCAGTCTCATAATCTGAAGTCTCTGAGTTCCGAGCCTCAGAGGGCACCA	0.00079	0	0
Met_chr16_minus_85975129_85975201	GCCCTTAGCGCAGCGCGGAGCGGTCAGTCTCATAATCTGAAGTCTCTGAGTTCCGAGCCTCAGAGGGCACCA	0.00256	0.01859	0.01161
Met_chr16_plus_70017897_70017969	GCCCTTAGCGCAGCGCGGAGCGGTCAGTCTCATAATCTGAAGTCTCTGAGTTCCGAGCCTCAGAGGGCACCA	0.00102	0.00242	0.00658
Met_chr16_plus_4403_4470	AGTAAAGTACGCTAAATTAAGCTATCGGGCCCATACCCGAAATGTTGGTTATACCTCCCGTACTACCA	0.00022	0.00024	0.00058
Lys_chr1_minus_55196130_55196202	GCCAGCTAGCTCAGTGGGTAGAGCATGAGACTTTAATCTCAGGGTCTGGTTTGAGCCCACTGGTTGGTGCCA	0.02247	0.09681	0.03659
Lys_chr1_minus_144106879_144106951	GCCCGGTAGCTCAGTGGGTAGAGCATGAGACTTTAATCTCAGGGTCTGGTTTGAGCCCACTGGTTGGTGCCA	0.02247	0.09681	0.03659
Lys_chr1_plus_202742278_202742350	GCCCGGTAGCTCAGTGGGTAGAGCATGAGACTTTAATCTCAGGGTCTGGTTTGAGCCCACTGGTTGGTGCCA	0.04626	0.40636	0.66241
Lys_chr1_plus_203709894_203709966	GCCCGGTAGCTCAGTGGGTAGAGCATGAGACTTTAATCTCAGGGTCTGGTTTGAGCCCACTGGTTGGTGCCA	0.00265	0.0014	0.01453
Lys_chr5_minus_26234296_26234368	GCCCGACTACCTCAGTGGGTGGAGCATGGGACTCTTCATCCAGGGTTGTGGTTCCGAGCCCACTGGGACCA	0	4.8E-05	0
Lys_chr6_minus_27410748_27410820	GCCTGGTAGCTCAGTGGGTAGAGCATGAGACTTTAATCTCAGGGTCTGGTTTGAGCCCACTGGTTGGTGCCA	0.02247	0.09681	0.03659

Leu_chr6_minus_28554379_28554460	GGTAGCGTGGCCGAGTGGTCTAAGACCGCTGGATTAAAGGCTCCAGTCTCTCCGGGGCGGTGGGTTTGAATCCACCCACCGCTGCCACCA	0,02251	0,00474	0,00292
Leu_chr6_minus_28971979_28972084	GTCAGGATGCCCGAGTGGTCTAAGGCCCGCAGACTCAAGCTAAGCTTCCTCCCGGTGGGATTCGGTCTCCTCAATGGAGGGTGGGTTGGAAATCCACCTTCTGACACCA	0,01134	0,01186	0,00286
Leu_chr6_plus_29016809_29016913	GTCAGGATGCCCGAGTGGTCTAAGGCCCGCAGACTCAAGCTTGGCTTCCTCGTGTGAGGATTCCTGCTCCTCAATGGAGGGTGGGTTGGAATCCACCTTCTGACACCA	0,01134	0,01186	0,00286
Leu_chr6_plus_29064758_29064839	GGTAGCGTGGCCGAGCGGTCTAAGCGCGTGGATTAAAGGCTCCAGTCTCTCCGGGGCGGTGGGTTCAAAATCCACCCCGCTGCCACCA	0,00481	0,01501	0,00164
Leu_chr6_plus_69971099_69971181	ACTCATTTGGCTGAGTGGTTAAGGCAATGGACTTAAAGTCAATGGAGTAGTGGCTGTGGGTTAAACCCCACTACTGGTACCA	0,00004	0,00087	5,3E-05
Leu_chr6_plus_144579377_144579459	ACCAGGATGCCCGAGTGGTCTAAGGCCCGTGGACTTAAAGGCTTGGACTTAAAGTCAATGGAGTAGTGGCTGTGGGTTAAACCCCACTACTGGTACCA	0,00022	0,0031	0,00111
Leu_chr11_plus_9253386_9253439	GCCTCTTAGTCGAGTAGGAGGATGAGTCAAGTCTCAAAATCTGAATGGTCTGAGTTCGAAGCTCAGAGGGGACCA	4,4E-05	0	0
Leu_chr11_plus_59075804_59075886	ACCAGAAITGCCGAGTGGTCTAAGGCCGTTGGACTTAAAGTCAATGGATTCAATCCGCGTGGTTCGAACCCCACTTCTGGTACCA	0,00071	0,00044	0,00027
Leu_chr14_plus_20163369_20163450	GGTAGTGTGCCCGAGCGGTCTAAGGCCGCTGGATTAGGCTCCAGTCTCTCCGGGGCGGTGGGTTCCGAATCCCACTGCCACCA	0,02251	0,00474	0,00292
Leu_chr16_minus_22114533_22114614	GGTAGCGTGGCCGAGTGGTCTAAGGCCCGTGGACTTAAAGGCTTGGACTTAAAGTCAATGGAGTAGTGGCTGTGGGTTAAACCCCACTACTGGTACCA	0,00433	0,00048	0
Leu_chr16_plus_55891364_55891446	GTCAGGATGCCCGAGTGGTCTAAGGCCCGTGGACTTAAAGGCTTGGACTTAAAGTCAATGGAGTAGTGGCTGTGGGTTAAACCCCACTACTGGTACCA	0,01134	0,01186	0,00286
Leu_chr17_minus_7964357_7964438	GGTAGCGTGGCCGAGTGGTCTAAGGCCGTTGGACTTAAAGGCTTGGACTTAAAGTCAATGGAGTAGTGGCTGTGGGTTAAACCCCACTACTGGTACCA	0,00481	0,01501	0,00164
Leu_chr20_minus_48385749_48385830	GGTAGCGTGGCCGAGTGGTCTAAGGCCGTTGGACTTAAAGGCTTGGACTTAAAGTCAATGGAGTAGTGGCTGTGGGTTAAACCCCACTACTGGTACCA	0,00075	0,00015	0
Leu_chrM_plus_3231_3305	GTTAAGATGGCAGAGCCCGTAATCGCATAAACTTAAAGTCAATGGAGTAGTGGCTGTGGGTTAAACCCCACTACTGGTACCA	0,00004	0,00015	0,00233
Leu_chrM_plus_12267_12337	ACTTTAAAGGATAAAGCTATCCATTGGTCTTAGGCCCAAAATTTTGGTCAACTCCAAATAAAAGTACCA	0,00026	0	0,00053
Leu_chrX_minus_55224480_55224554	GTTAAGATGGCAGAGCCCGCAATTCATAGACTTAAAGCTTAAAGTCAATGGAGTAGTGGCTGTGGGTTAAACCCCACTACTGGTACCA	8,8E-05	4,8E-05	0
lle_chr2_plus_42891180_42891272	GCTCCAGTGGCCGAATCGGTTAGCGCGCGTACTTATACAGACTATACAGACTGATCGAGAGTGTGGAGTTGAGCTTCCACCTGAGCAGCA	0,00018	0,0046	0,00021
lle_chr6_minus_26829200_26829273	GGCCGGTTAGCTCAGTTGGTACAGAGCGTGGTCTAATAACGCCAAGTCCGCGGTTCCGATCCCGTACGGGCCACCA	0,01037	0,00073	0
lle_chr6_minus_26853234_26853307	GGCCGGTTAGCTCAGTTGGTACAGAGCGTGGTCTAATAACGCCAAGTCCGCGGTTCCGATCCCGTACGGGCCACCA	0,01037	0,00073	0
lle_chr6_minus_27350969_27351042	GGCTGGTTAGCTCAGTTGGTACAGAGCGTGGTCTAATAACGCCAAGTCCGCGGTTCCGATCCCGTACTGGGCCACCA	0,00031	0,00673	0,00016
lle_chr6_plus_26862329_26862402	GGCCGGTTAGCTCAGTTGGTACAGAGCGTGGTCTAATAACGCCAAGTCCGCGGTTCCGATCCCGTACGGGCCACCA	0,01037	0,00073	0
lle_chr6_plus_27096104_27096197	GCTCCAGTGGCCGAATCGGTTAGCGCGCGTACTTATATGGCAGTATGTGCGAGTATGCGGAGTTCGAGTTCCGATCCCGTACCGTGGGCCACCA	0,00022	0,00024	0,00191
lle_chr6_plus_27349718_27349791	GGCTGGTTAGTTAGTTAGAGCGTGGTCTAATAACGCCAAGTCCGCGGTTCCGATCCCGTACTGGGCCACCA	0,00013	0,00015	0
lle_chr6_plus_27701719_2770272	GCTCCAGTGGCCGAATCGGTTAGCGCGCGTACTTATATGGCAGTATGTGCGAGTATGCGGAGTTCGAGTTCCGATCCCGTACCGTGGGCCACCA	0,00022	0,00024	0,00191
lle_chr6_plus_27744341_27744414	GGCCGGTTAGCTCAGTTGGTACAGAGCGTGGTCTAATAACGCCAAGTCCGCGGTTCCGATCCCGTACGGGCCACCA	0,01037	0,00073	0
lle_chr6_plus_27763946_27764019	GGCCGGTTAGCTCAGTTGGTACAGAGCGTGGTCTAATAACGCCAAGTCCGCGGTTCCGATCCCGTACTGGGCCACCA	0,01037	0,00073	0
lle_chr6_plus_28613346_28613439	GCTCCAGTGGCCGAATCGGTTAGCGCGCGTACTTATATGGCAGTATGTGCGAGTATGCGGAGTTCGAGTTCCGATCCCGTACCGTGGGCCACCA	0,00018	0,0046	0,00021
lle_chr6_plus_58257213_58257286	GGCCGGTTAGCTCAGTTGGTACAGAGCGTGGTCTAATAACGCCAAGTCCGCGGTTCCGATCCCGTACTGGGCCACCA	0,01037	0,00073	0
lle_chr17_minus_8071034_8071107	GGCCGGTTAGCTCAGTTGGTACAGAGCGTGGTCTAATAACGCCAAGTCCGCGGTTCCGATCCCGTACTGGGCCACCA	0,01037	0,00073	0
lle_chr19_minus_44594648_44594740	GCTCCAGTGGCCGAATCGGTTAGCGCGCGTACTTATATGACAGTCCGAGGAGCAATGCCGAGGTTGAGTTCGATCCCGTACTGGAGCAGCA	0,00018	0,0046	0,00021
lle_chrM_plus_4264_4332	AGAAATATGCTGATAAAGAGTTACTTTTATAGAGTAAATAAAGAGCTTAAACCCCTTATTTCTACCA	0,00044	0	0,00392
lle_chrX_minus_3766491	GGCCGGTTAGCTCAGTTGGTACAGAGCGTGGTCTAATAACGCCAAGTCCGCGGTTCCGATCCCGTACTGGGCCACCA	0,01037	0,00073	0
His_chr1_minus_144108238_144108309	GCCGTGATGCTATAGTGGTTAGTACTTCCGTTGGCCGCGCAGCAACCTCGTTCCGAATCCGAGTACAGGCCACCA	0,04017	0,00165	2,12596

His_chr1_minus_147422452_147422523	GCCATCATCGTATAGTGGTTAGTACTCTGGCTGTGGCCGCGAGCAACCTCGGTTGGAAATCCGAGTACAGGGCACCA	0,00892	0,00063	0,1191
His_chr3_minus_149799253_149799324	GCAGTGAAGTATAGTGGTTAGCACTCTGTGGTGGCCACAGCAACCATGGTTCAAAATGAGTCAATGACACCA	8,8E-05	0	0,00058
His_chrM_plus_12139_12207	GTAATAATAGTTTAAACAAAATCATGATTTGTGAATCTGACAAAGAGCTTACGACCCCTTATTACCCCA	0,00026	0,00019	0,00663
Gly_chr1_minus_16745021_16745091	GCAITGGTGGTTCAGTGGTAGAAATTCCTGCCCTCCACCGCGGAGACCCCGGTTCAATTCGCCGCGCAATGCACCA	0,07244	0,59306	0,27251
Gly_chr1_minus_16877353_16877423	GCGTTGGTGGTTCAGTGGTAGAAATTCCTGCCCTCCACCGCGGAGACCCCGGTTCAATTCGCCGCGCAATGCACCA	0,02662	0,01607	0,08002
Gly_chr1_minus_144109221_144109292	GCGTTGGTGGTTCAGTGGTAGAAATTCCTGCCCTCCACCGCGGAGACCCCGGTTCAATTCGCCGCGCAATGCACCA	0,06595	1,8835	1,34493
Gly_chr1_minus_159676585_159676656	GCGTTGGTGGTTCAGTGGTAGAAATTCCTGCCCTCCACCGCGGAGACCCCGGTTCAATTCGCCGCGCAATGCACCA	0,06595	1,8835	1,34493
Gly_chr1_minus_159760261_159760331	GCAITGGTGGTTCAGTGGTAGAAATTCCTGCCCTCCACCGCGGAGACCCCGGTTCAATTCGCCGCGCAATGCACCA	0,07244	0,59306	0,27251
Gly_chr1_plus_16926367_16926437	GCCITGGTGGTTCAGTGGTAGAAATTCCTGCCCTCCACCGCGGAGACCCCGGTTCAATTCGCCGCGCAATGCACCA	0,02662	0,01607	0,08002
Gly_chr1_plus_159679718_159679788	GCAITGGTGGTTCAGTGGTAGAAATTCCTGCCCTCCACCGCGGAGACCCCGGTTCAATTCGCCGCGCAATGCACCA	0,03213	0,25422	0,15187
Gly_chr1_plus_159716980_159717050	GCAITGGTGGTTCAGTGGTAGAAATTCCTGCCCTCCACCGCGGAGACCCCGGTTCAATTCGCCGCGCAATGCACCA	0,00238	0,03935	0
Gly_chr2_minus_70329627_70329697	GCGCCGCTGGTTCAGTGGTAGAAATTCCTGCCCTCCACCGCGGAGACCCCGGTTCAATTCGCCGCGCAATGCACCA	0,00199	0,25781	0,01946
Gly_chr6_plus_142620469_142620539	GCAITGGTGGTTCAGTGGTAGAAATTCCTGCCCTCCACCGCGGAGACCCCGGTTCAATTCGCCGCGCAATGCACCA	0	0	0,00011
Gly_chr16_minus_69369615_69369685	GCAITGGTGGTTCAGTGGTAGAAATTCCTGCCCTCCACCGCGGAGACCCCGGTTCAATTCGCCGCGCAATGCACCA	0,07244	0,59306	0,27251
Gly_chr16_plus_69380098_69380168	GCAITGGTGGTTCAGTGGTAGAAATTCCTGCCCTCCACCGCGGAGACCCCGGTTCAATTCGCCGCGCAATGCACCA	0,07244	0,59306	0,27251
Gly_chr17_plus_8065591_8065662	GCGTTGGTGGTTCAGTGGTAGAAATTCCTGCCCTCCACCGCGGAGACCCCGGTTCAATTCGCCGCGCAATGCACCA	0,02256	0,65894	0,59952
Gly_chr17_plus_19704767_19704837	GCAITGGTGGTTCAGTGGTAGAAATTCCTGCCCTCCACCGCGGAGACCCCGGTTCAATTCGCCGCGCAATGCACCA	0,01761	0,00218	0,00021
Gly_chr19_plus_4675082_4675153	GCGTTGGTGGTTCAGTGGTAGAAATTCCTGCCCTCCACCGCGGAGACCCCGGTTCAATTCGCCGCGCAATGCACCA	0,02918	0,65972	0,61374
Gly_chrM_plus_9992_10059	ACTCTTTTAGTATAAATAGTACCGTTAACTTCCAATTAAGTTTGGACAACTTCAAAAAAGAGTACCA	0	0	0,00042

Tablo 11. tRNA fragmanlarının klonlanma sıklıkları. BLAST analizi kullanılarak, derin sekanslama sonrası JNN, JAN ve JAP hücrelerinde belirlenen tüm tRNA fragmanlarının köken aldıkları tRNA'lar belirlenmiştir. Her bir fragmanın üç hücre topluluğundaki sayıları hesaplandıktan sonra toplam klon sayılarına bölünerek klonlanma sıklığı yüzde olarak yazılmıştır. tRNA'lardan klonlanan fragmanların sekansı altı çizili olarak belirtilmiştir

TARTIŞMA/SONUÇ

Mevcut proje kapsamında kamptotesin ilacı genel apoptoz indükleyici olarak kullanılmış ve T lenfositlerinde apoptozu düzenleyen yeni miRNA'ların tanımlanmıştır. Doğal olarak öncelikle model olarak kullanılan Jurkat hücrelerinin kamptotesin ile muamele edileceği optimum doz ve zaman belirlenmiştir. Erken apoptotik evrenin hedeflendiği bu yaklaşımda bir kanser hattı olan Jurkat hücrelerinden bazılarının ilacın dozu 100 kat arttırıldığı halde apoptoza uğramadıkları gözlemlenmiştir (Şekil 5A). Apoptoza uğramayan hücreler ayrıştırılıp kamptotesinle tekrar muamele edildiğinde hala apoptoza uğramadıkları tespit edilmiştir (Şekil 6A ve B). Bu hücrelerin apoptoza uğrayan hücrelerden farklı miRNA ifade profiline sahip olabilecekleri varsayılarak, her iki hücre grubu birbirinden ayrıldıktan sonra elde edilen miRNA profilleri kamptotesinle muamele edilmeyen kontrol hücrelerin miRNA profiliyle karşılaştırılmıştır.

Kamptotesine cevaben farklı ifade edilen miRNA'ları tanımlamak için mikroarray, derin sekanslama ve qPCR teknikleri kullanılmıştır. Floresan yoğunluğuna bakılmaksızın mikroarray sonuçları değerlendirildiğinde toplam 261 miRNA'nın farklı ifade edildiği görülmüştür (Tablo 2). Literatürle uyumlu olarak anti-apoptotik miR-17-92 ailesi (miR-18a, -19b ve -92) ve miR-106b apoptotik hücrelerde baskılanmaktadır (Tablo 3, SUBRAMANIAN ve STEER, 2010). Diğer yandan apoptotik miR-29 aşırı ifade edilmektedir. Ancak kanser hücrelerinde aşırı ifade edildiği rapor edilen apoptotik *let-7* ailesi miRNA'ların beklenenin aksine apoptotik hücrelerde baskılandığı görülmektedir. *Let-7* ailesi miRNA'lar arasında tek nükleotit farklılıklar görüldüğünden mikroarray analizinde güvenilir bir şekilde tespit edilemiyor olabilirler. Alternatif olarak, T hücre apoptozunda *let-7* üyeleri anti-apoptotik bir rol oynuyor olabilirler. Mikroarray analiziyle bilinen bu miRNA'lar yanında T lenfosit apoptozunu düzenleyen bir dizi yeni miRNA tanımlanmıştır (Tablo 2).

Mikroarray analizi genomik seviyede genel bir tarama yöntemi olup sonuçların alternatif metotlarla doğrulanması gerekmektedir. Proje ilk sunulduğunda qPCR için gerekli primerler ticari olarak satılmadığından, miRNA ifadelerinde oluşan farklılıkların RNase Protection Assay (RPA) yöntemiyle doğrulanacağı önerilmiştir. RPA yöntemi ile miRNA tespiti miRNA'nın ifade miktarına göre en az 2-5 µg toplam RNA gerektirmektedir. Dolayısıyla 20 miRNA'nın doğrulanması için gerekli toplam RNA 3 deneysel replika göz önünde tutulduğunda en az 100-150 µg toplam RNA'yı bulmaktadır. Gerekli RNA hazırlandıktan sonra qPCR 1 gün içerisinde yapılırken, RPA için gerekli riboprob DNA'sının hazırlanması (7-10 gün), *in vitro* transkripsiyon ile antisense RNA riboprobunun hazırlanması (3-4 gün) ve RPA deneyinin yapılması (4 gün) çok uzun sürmektedir. miRNA kantitasyonu için qPCR yöntemlerinin geliştirilmiş olması nedeniyle, zaman ve emek tasarrufu göz önüne alınarak qPCR metodu tercih edilmiştir. Mikroarray sonuçları dikkate alınarak 8 adet miRNA'nın qPCR ile doğrulanması yapılmıştır (Tablo 4, miR-7, 25, 93, 196b, 363, 370, 582-5p ve 611).

Tablo 4'te sunulan 8 miRNA adayını dikkate alındığında, bazı miRNA'lardan alınan floresan yoğunluğunun az olması ve bazı miRNA'ların qPCR ile doğrulanamaması nedeniyle, proje teklif edildikten sonra geliştirilen derin sekanslama yöntemi (METZKER, 2010) kullanılarak miRNA ifade profili tekrar elde edilmiştir (Tablo 6). Derin sekanslama iki kısa sekans arasında tek bir nükleotit fark olsa dahi bu iki sekansı birbirinden ayırt edebildiğinden, sekans hatası olmadığı sürece daha güvenilir sonuçlar vermektedir. Bu

nedenle kamptotesine cevaben farklı ifade edilen miRNA'ları belirlerken derin sekanslama ve mikroarray sonuçları karşılaştırmalı analiz edilmiştir. Tablo 6'da sunulan sonuçlar incelendiğinde, belirgin olarak 5 değişik miRNA grubunun ortaya çıktığı görülmektedir. 1. grupta yer alan 36 miRNA'nın ifade miktarı JAN fraksiyonunda en fazla, JAP fraksiyonunda en azdır. Yani, apoptozun indüklenmesi için bu miRNA'ların baskılanması gerekmektedir. Ya JAN fraksiyonundaki hücreler bu miRNA'ların ifadesini arttırarak apoptoza direnç kazanmaktadırlar yada doğal olarak bu miRNA'ları aşırı ifade ettiklerinden ölmüyor olabilirler. 2. grupta yer alan 16 miRNA'nın ifade miktarı JNN ve JAP fraksiyonunda eşittir. Dolayısıyla bu miRNA'ların miktarı kamptotesinle ölen hücrelerde bir değişiklik göstermemektedir. JAN fraksiyonunda bulunan hücreler doğal olarak bu miRNA'ları farklı ifade ediyor olabilirler. Bizde bu veriyi, bu miRNA'ların *yaşam miRNA'ları* olabileceği şeklinde değerlendirmekteyiz. 3. grupta yer alan miRNA'lar JNN ve JAN grubunda eşit miktarda ifade edilip apoptoza uğrayan JAP hücrelerinde farklı ifade edilmektedir. Dolayısıyla, bu gruptaki miRNA'lar kamptotesin ile indüklenen apoptozda rol oynayan miRNA'ları içermektedir. 4. gruptaki miRNA'lar en fazla JNN en az JAN grubunda ifade edilmektedir. Bu miRNA'lar muhtemelen apoptozla ilintili olmayabilir. Çünkü hem JAN hemde JAP grubunda baskılanmaktadırlar. İlaç metabolizması veya farklı hücrese cevapta rol oynuyor olabilirler. 5. grupta bulunan miRNA'lar JAP ve JAP fraksiyonunda eşit miktarda ifade edilmektedir. Dolayısıyla kamptotesin ile indüklenen apoptozla bağlantıları yoktur. Muhtemelen ilaç metabolizmasında veya ilaca cevaben oluşan strese yanıtta rol oynuyor olabilirler.

Mikroarray ve derin sekanslama sonuçları yan yana karşılaştırılarak, toplam 17 aday qPCR yöntemiyle tekrar analiz edilmiştir (Tablo 9). Bu sonuçlara göre her üç metot arasında hala tam bir uyumun olmadığı görülmektedir. Mikroarray ve derin sekans verilerini detaylı incelediğimizde, derin sekanslamada klonlama sıklığı %0,01'den küçük olan miRNA'lar, muhtemelen yüksek arka plan (background) nedeniyle mikroarray analizinde yanıltıcı değerler verebilmektedir. Aynı şekilde, mikroarray analizinde floresan yoğunluğu 500'den küçük miRNA'larda derin sekanslama (ve qPCR) sonuçları ile uyumsuz görünmektedirler. Ancak, derin sekanslamada klonlanma sıklığı %0.01'in, mikroarray analizinde floresan yoğunluğu 500'ün üzerinde olan miRNA'ların bazılarında da uyumsuzluk gözlemlenmiş bulunmaktayız (örneğin, miR-181a, miR-let-7g, miR-7). Bu uyumsuzluğun birçok sebebi olabilir. Örneğin, bu miRNA'lar mikroarray analizinde diğer miRNA sekansları ile hibridize oluyor olabilir (cross-hybridization). Ayrıca, bazı miRNA'ların nükleotit değişimi (editing) işlemine tabii olduğu bilinmektedir (KAWAHARA ve ark., 2007a; KAWAHARA ve ark., 2008). Nükleotit değişimlerinin olduğu pozisyonlar 5' ve 3' üssü uçlara yakın olduğunda mikroarray ve qPCR ile ayırt edilmezken, derin sekanslamada tam eşleşme yapan sekanslar değerlendirmeye alındığından, nükleotit değişimlerinde uyumsuzluğa katkıda bulunuyor olabilir.

Tablo 9'da karşılaştırmalı olarak sunulan sonuçlar dikkate alınarak 3 adet miRNA (miR-17*, miR-18a ve miR-128) aday aşırı ifade için seçilmiştir. miR-18a, akut T lenfoblastik lösemide NK-benzeri "homeodomain" proteinleri tarafından aktive edilmekte ve E2F1 proteininin miktarını azaltarak apoptozu baskılamaktadır (NAGEL ve ark., 2009). Bu miRNA miR-17-92 ailesinin bir üyesi olup bu aile üyelerinin aşırı ifadesinin apoptozu baskılayarak çeşitli kanser oluşumlarında rol oynadıkları bilinmektedir (SUBRAMANIAN ve STEER, 2010). Bu nedenle, miR-18a pozitif kontrol olarak seçilmiştir. Bu çalışmayla tanımlanan miR-128 yeni aday olarak belirlenmiştir. miR-17*, miR-17'nin ters sekansı olup ölen hücrelerde ölmeyenlere göre 100 kat azalmaktadır. Şayet bu adayların miktarındaki azalma apoptozu indükleyorsa, aşırı ifade edildiklerinde kamptotesinle

muamele edilen hücrelerde apoptoza kısmi direnç oluşmalıdır.

Aday miRNA'lar öncelikle transfeksiyonu zor olan Jurkat hücrelerinde aşırı ifade edilmiştir. Bu miRNA'lar transfeksiyon verimliliği en fazla %25-35 arasında değişen Jurkat hücrelerinde (bizim verilerimize göre %5-10) aşırı ifade edildiğinde kontrol ve kamptotesinle muamele edilen hücreler arasında azda olsa bir fark görülmüştür. Örneğin, sadece transfeksiyon ajanı aktarılan hücrelerde %25 (SD, 6,1) apoptoz görülürken, miR-17* ve 18a aktarılan hücrelerde bu oran sırasıyla %17,6 ve 19,2'ye düşmüştür (Şekil 14). Aynı miRNA'lar bu kez transfeksiyonu daha kolay HeLa hücrelerinde aşırı ifade edilmiştir. İlginç bir şekilde 72 saat inkübasyon sonrası miR-17* HeLa hücrelerinde apoptoza neden olmuştur (Şekil 16). Aynı miRNA farklı hücre hatlarında ters etki yapabilmektedir. Örneğin, miR-191 HeLa hücrelerinde hücre büyümesini indüklerken A549 akciğer karsinoma hücrelerinde hücre büyümesini baskılamaktadır (CHENG *ve ark.*, 2005). Periferel kan tek çekirdekli hücrelerden elde edilen CD4+ hücreler sadece kalıcı transfeksiyon yöntemiyle transfekte edildiklerinden bu hücrelerde transfeksiyon denenmemiştir. GFP ile transfekte ettiğimiz deneyler sonucu CD4+ hücrelerde transfeksiyon oranının yaklaşık % 5 gibi çok düşük miktarda olduğunu tahmin etmekteyiz. Proje teklif edildiğinde farklı ifade edilen miRNA'ların aşırı ifade edilmesinin yanında susturularak fonksiyonel testlerin yapılacağı önerilmiştir. Ancak genel itibarıyla miRNA baskılanmasının apoptoza yol açması ve baskılamanın kamptotesinden bağımsız miRNA aşırı ifadesinden mi yoksa teknik bir hatadan mı kaynaklandığını ayırt etmek çok zor olduğundan, miRNA aşırı ifadesinin fonksiyonel testler için yeterli olduğu değerlendirilmiştir.

MiRNA'lar sadece ilaçlarla indüklenen apoptozu değil bakteriyel antijenlerle indüklenen apoptozu da düzenlemektedir (BALTIMORE *ve ark.*, 2008). Örneğin, miR-132, miR-146 ve özellikle miR-155 endotoksinlere cevaben Toll-benzeri sinyal ileti yolağını düzenlemektedirler (TAGANOV *ve ark.*, 2006). Aday miRNA'ların kamptotesin gibi genel apoptoz indükleyici ilaçlar yanında antijen ile indüklenen apoptozda rol oynayıp oynamadıkları test edilmiştir. Bu amaçla ilgili miRNA'lar Jurkat hücrelerinde aşırı ifade edilerek GroEL (A. Nalbant *ve ark.*, yayınlanmamış veri) ile indüklenen apoptoz oranlarında değişimler ölçülmüştür (Şekil 15). Şu andaki verilerimiz bu miRNA'nın GroEL ile tetiklenen apoptozda bir fark yaratmadığını göstermektedir.

miRNA profilini elde etmek için mikroarray yanında derin sekanslama teknolojisini kullanmamız proje sunulurken öngörülmeyen çok enteresan verilerin elde edilmesine olanak tanımıştır. Bu verilerden bir tanesi daha önce mRNA'larda rapor edilen ancak miRNA'larda da meydana geldiği belirtilen nükleotit değişimleridir (KAWAHARA *ve ark.*, 2007a ; OKAMURA *ve ark.*, 2005). JNN, JAN ve JAP hücreleri karşılaştırıldığında miRNA'ların özellikle 6. pozisyonunda anlamlı bir şekilde farklı nükleotit değişimleri olduğu görülmektedir (Şekil 12). miRNA'ların hedeflerini tanımları için 5' üsü uçta bulunun 2-8 nükleotitlik çekirdek eşleşme önemli olduğundan, 6. pozisyonda meydana gelen nükleotit değişimleri ilgili miRNA'ların hedef mRNA'larını değiştirerek apoptozu düzenleyebilirler (KAWAHARA *ve ark.*, 2007b). Derin sekanslama verisi değerlendirildiğinde onlarca miRNA'nın değişik pozisyonlarda nükleotit değişimine uğradığı ve bu değişimin her üç hücre popülasyonu arasında farklılık gösterdiği belirlenmiştir (Tablo 7). İlk analizler baz alınarak miR-142-3p'de bulunan nükleotit değişimi incelenmiştir. Görülme sıklığı %6,25 (1/16) olan bu değişimi tespit etmek için 14 klon Sanger sekans analizine tabi tutulmuş ancak hiçbir değişim görülmemiştir. Yeni yayımlanan bir çalışmaya göre bir miRNA'nın nükleotit değişimine uğradığı sonucuna

varmak için, tek nükleotitlik fark gösteren sekansın genomun başka yerinden gelmediğinin gösterilmesi gerekmektedir (de HOON *ve ark.*, 2010). "cross-mapping" analiz adı verilen bu programla aday miRNA'lar tekrar analiz edildiğinde miR-142-3p'nin minimum kriter olarak belirlenen %10 kriterini geçmediği tespit edilmiştir. Ancak özellikle miR-17, 20a ve 20b sekanslarından tek nükleotit farkla ayrılan, ilgili yabancı tip miRNA'nın %10'undan fazlasını oluşturan ve genomda tek yere eşleşen adaylar olduğu bulunmuştur (Tablo 8). Bu değişimlerin apoptozla bağlantısını daha fazla araştırılmamıştır.

Derin sekanslama analizi miRNA'ların yanında diğer küçük RNA'ları analiz etmemize de imkan vermiştir. Bu grup küçük RNA'lar arasında en iyi tanımlananlar siRNA (FIRE *ve ark.*, 1998) ve piRNA'lardır (ARAVIN *ve ark.*, 2001). Daha çok üreme hücrelerinde ifade edilen piRNA'lar ile apoptoz arasında bir bağlantı kurulamamıştır. Transpozonlar, mRNA kırıntıları ve transkripsiyon başlangıcı esnasında antisense transkriptlerden üretilen endo-siRNA'ların tam bir listesi olmadığı için bu gruba da öncelik verilmemiştir. Belkide bu grup küçük RNA'lar içerisinde apoptoz ile ilintisi olabilecek en ilginç RNA'lar tRNA'lardan üretilen fragmanlardır (LEE *ve ark.*, 2009). Henüz biyogenezleri ve gen regülasyonundaki rolleri tam olarak bilinmemekte birlikte, tRNA'lardan da küçük fragmanlar üretilmektedir. İlginç bir şekilde tRNA'ların fragmantasyonu indüklendiğinde apoptoz tetiklenmektedir (MEI *ve ark.*, 2010). Bu çalışmada tRNA'ların sitokrom c'ye bağlandığı ve ergin tRNA'lar enzimlerle parçalandıklarında apoptozun tetiklendiği gösterilmiştir. Ancak apoptozun nedeninin tRNA parçalanması mı yoksa tRNA'lardan üretilen küçük fragmanların diğer fonksiyonları mı olup olmadığı bilinmemektedir. Ayrıca, tRNA parçalanması arasında bir seçicilik olup olmadığı araştırılmamıştır. Bu konulara ışık tutmak adına, deneysel dizayn sonrası elde edilen JNN, JAN ve JAP hücrelerinde bulunan tRNA fragman türü ve her bir fragmanın klonlanma sıklığı hesaplanmıştır. İlginç bir şekilde tRNA'lardan üretilen fragmanlar daha ziyade tRNA'ların 5' üssü ucundan üretilmektedir (Şekil 17). Apoptoza uğrayan ve uğramayan hücreler karşılaştırıldığında, fragman üretilen türü ve miktarı arasında büyük farklılıklar bulunmaktadır (Tablo 11). Bu fragmanların apoptozla direkt bağlantısını kurabilmek için ilgili fragmanların hücrelerde aşırı ifade edilerek apoptoz oranlarının ölçülmesi gerekmektedir.

Özetle, mevcut proje kapsamında Jurkat hücreleri genel kapsamlı apoptoz tetikleyici kamptotesin ile muamele edilerek apoptozda rol oynayan yeni miRNA'lar belirlenmiştir. Kamptotesinle muamele sonrası ilaca duyarlı ve dirençli hücreler birbirinden ayırt edildiğinden, kamptotesin ilacına dirençte rol oynayan "yaşam miRNA" ları da tanımlanmıştır. Mikroarray ve derin sekanslama teknikleri kullanılarak yapılan genomik profillemeye yöntemiyle apoptozda rol oynayan miRNA'lar yanında miRNA nükleotit değişimleri ve tRNA fragmanlarının apoptozdaki potansiyel rolleri üzerine önemli biyoinformatiksel veriler elde edilmiştir.

İleriye Dönük Yapılması Gereken Çalışmalar

Mevcut proje kapsamında Jurkat T hücreleri model olarak kullanılarak genomik seviyede apoptozu düzenleyen miRNA taraması yapılmıştır. Sonuçlarımız daha önce literatürde yayınlanan apoptotik miRNA'lar yanında bir dizi yeni apoptotik ve anti-apoptotik miRNA olduğuna işaret etmektedir. Jurkat ve HeLa hücrelerinde görülen farklılıkların anlaşılması için daha detaylı analizler yapılmalı ve her iki hücre grubunda bulunan muhtemelen farklı hedef mRNA'lar belirlenmelidir. Kullandığımız hücre hattı bir kanser hücre hattı olmasına rağmen, sonuçların klinik uygulamaya açılabilmesi için yeni

çalışmalar yapılması gerekmektedir. Örneğin, farklı ifade edilen miRNA'ların akut T lenfosit lösemi tanı ve tedavi takibinde kullanılabilmesi için ilgili hasta ve kontrol gruplarıyla çalışmalar yapılarak bu miRNA'lerin ifadeleri belirlenmelidir. Böylece bu miRNA'ların markör olarak kullanılıp kullanılmayacağı değerlendirilmelidir.

Mevcut projenin ilginç çıktılarından birisi miRNA'larda gözlemlenen nükleotit değişim olaylarıdır. Proje kapsamında olmaması nedeniyle detaylı incelenmediğinden, belirlenen nükleotit değişim olaylarının apoptoz ile direkt bağlantısını kurabilmek için, Jurkat hücrelerinin heterojen bir genotipe sahip olması nedeniyle, (1) ilgili miRNA'larda SNP olmadığının ve (2) bu değişimlerin transkripsiyon sonrası oluştuğunun gösterilmesi gerekmektedir. Daha sonra yabancı tip ve nükleotit değişimine uğrayan miRNA'lar hücrelerde aşırı ifade edilerek apoptoz üzerine etkileri belirlenmelidir. Benzer bir şekilde, apoptoza uğrayan ve uğramayan hücrelerde ifadelerinde farklılık tespit edilen ve tRNA'lardan kökenlenen tRNA fragmanlarının daha kapsamlı araştırılması ve apoptozla ilgilerinin daha direkt yöntemlerle ortaya konması gerekmektedir.

REFERANSLAR

- AKAO, Y., Nakagawa, Y., Iio, A., Naoe, T., Role of microRNA-143 in Fas-mediated apoptosis in human T-cell leukemia Jurkat cells, *Leukemia Research*, 33, 1530-1538, (2009).
- ARAVIN, A.A., Naumova, N.M., Tulin, A.V., Vagin, V.V., Rozovsky, Y.M., Gvozdev, V.A., Double-stranded RNA-mediated silencing of genomic tandem repeats and transposable elements in the *D. Melanogaster* germline, *Current Biology*, 11, 1017-1027, (2001).
- ARNOLD, R., Brenner, D., Becker, M., Frey, C.R., Krammer, P.H., How T lymphocytes switch between life and death, *Eur. J. Immunol.*, 36, 1654-1658, (2006).
- ASHKENAZI, A., Dixit V.M., Death receptors: signaling and modulation, *Science*, 281, 1305-1308, (1998).
- BAEHRECKE, E.H., How death shapes life during development, *Nat. Rev. Mol. Cell Biol.*, 3, 779-787, (2002).
- BALTIMORE, D., Boldin, M.P., O'Connell, R.M., Rao, D.S., Taganov, K.D., MicroRNAs: new regulators of immune cell development and function, *Nature Immunology*, 9, 839-845, (2008).
- BARTEL, D.P., Chen, C.Z., Micromanagers of gene expression: the potentially widespread influence of metazoan microRNAs, *Nat. Rev. Genetics*, 5, 396-400, (2004).
- BASS, L.B., RNA editing by adenosine deaminases that act on RNA, *Annu. Rev. Biochem.*, 71, 817-846, (2002).
- BOISE, L.H., Gonzales-Garcia, M., Postena, C.E., Ding, L., Lindsten, T., Turka, L.A., Mao, X., Nunez C., Thompson, C.B., Bcl-x, a bcl-2 related gene that functions as a dominant regulator of apoptotic cell death, *Cell*, 74, 597-608, (1993).
- BORSANI, O., Zhu, J., Verslues, P.E., Sunkar, R., Zhu, J.K., Endogenous siRNAs derived from a pair of natural ciantisense transcripts regulate salt tolerance in *Arabidopsis*, *Cell*, 123, 1279-1291, (2005).
- BOUTLA, A., Delikadis, C., Tabler, M., Developmental defects by antisense-mediated inactivation of microRNAs 2 and 13 in *Drosophila* and the identification of putative target genes, *Nucleic Acids Res.*, 31, 4973-4980, (2003).
- BRENNECKE, J., Hipfner, D.R., Stark, A., Russell, R.B., Cohen, S. M., *bantam* encodes a developmentally regulated microRNA that controls cell proliferation and regulates the proapoptotic gene *hid* in *Drosophila*, *Cell*, 113, 25-36, (2003).
- CARTHEW, R.W., Sontheimer, E.J., Origins and mechanisms of miRNAs and siRNAs, *Cell*, 136, 642-655, (2009).

- CHEN, C.-Z., Li, L., Lodish, H.F., Bartel, D.P., MicroRNAs modulate hematopoietic lineage differentiation, *Science*, 303, 83-86, (2004).
- CHENG, A.M., Byrom, M.W., Shelton, J., Ford, L.P., Antisense inhibition of human miRNAs and indications for an involvement of miRNA in cell growth and apoptosis, *Nucleic Acids Research*, 33, 1290-1297, (2005).
- CHENDRIMADA, T.P., *ve ark.*, TRBP recruits the Dicer complex to Ago2 for microRNA processing and gene silencing, *Nature*, 436, 740-744, (2005).
- CHENG., A.M., Byrom, M.W., Shelton, J., Ford, L.P., Antisense inhibition of human miRNAs and indication for an involvement of miRNA in cell growth and apoptosis, *Nucleic Acids Research*, 33, 1290-1297, (2005).
- COSTA, F.F., Non-coding RNAs: Lost in translation?, *Gene*, 386, 1-10, (2007).
- DANIAL, N.N., Korsmeyer, S.J., Cell death: critical control points, *Cell*, 116, 205-219, (2004).
- De HOON., M.J., Taft, R.J., Hasimoto, T., Manamori-Katayama, M., Kawaji, H., Kawano, M. *ve ark.*, Cross-mapping and the identification of editing sites in mature microRNAs in high-throughput sequencing libraries, *Genome Res.*, 20, 257-264, (2010).
- DEGRETEV, A., *ve ark.*, "A decade of caspases, *Oncogene*, 22, 8543-8567, (2003).
- DENLI, A.M., Tops, B.B., Plasterk, R.H., Ketting, R.F., Hannon, G.J., Processing of primary microRNAs by the microprocessor complex, *Nature*, 432, 231-235, (2004).
- DU., C., Fang, M., Li, Y., Li, L., Wang, X., Smac, a mitochondrial protein that promotes cytochrome c-dependent caspase activation by eliminating IAP inhibition, *Cell*, 102, 33-42, (2000).
- ENARI., M., Sakahira, H., Yokoyama, H., Okawa, K., Iwamatsu, A., Nagata, S., A caspase-activated DNase that degrades DNA during apoptosis and its inhibitor ICAD, *Nature*, 391, 43-50, (1998).
- FEARNHEAD, H.O., Getting back on track, or what to do when apoptosis is de-railed: recoupling oncogenes to the apoptotic machinery, *Cancer Biol. Ther.* 3, 21-28, (2004).
- FIRE, A., Xu, S., Montgomery, M.K., Kostas, S.A., Driver, S.E., Mello, C.C., Potent and specific genetic interference by double-stranded RNA in *Caenorhabditis elegans*, *Nature*, 391, 806-811, (1998).
- FORSTEMANN, K. *ve ark.*, Normal microRNA maturation and germ-line stem cell maintenance requires Loquacious, a double-stranded RNA-binding domain protein, *PLoS Biol.*, 3, e236, (2005).
- FULCI, V., Colombo, T., Chiaretti, S., Cossina, M., Citaarella, F., Tavoraro, S., Guarini, A., Fao, R., Macino, G., Characterization of B- and T-lineage acute lymphoblastic leukemia by integrated analysis of microRNA and mRNA expression profiles, *Genes, Chromosomes*

and Cancer, 48, 1069-1082, (2009).

GREEN., D.R., Droin, N., Pinkoski, N., Activation-induced cell death in T cells, *Immunological Rev.*, 193, 70-81, (2003).

GHILDIYAL, M., Seitz, H., Horwich, M.D., Li, C., ve ark., Endogenous siRNAs derived from transposons and mRNAs in *Drosophila* somatic cells, *Science*, 320, 1077-1081, (2008).

GOLDSTEIN, P., Kroemer, G., Cell death by necrosis: towards a molecular definition, *Trends Biochem. Sci.*, 32, 37-43, (2007).

HAMILTON, A., Voinnet, O., Chappell, L., Baulcombe, D., Two classes of short interfering RNA in RNA silencing, *EMBO J.*, 21, 4671-4679, (2002).

HAN, J., ve ark., The Drosha-DGCR8 complex in primary microRNA processing, *Genes & Dev.*, 18, 3016-3027, (2004).

HENGARTNER, M.O., The bochemistry of apoptosis, *Nature*, 407, 770-776, (2000).

HIPFNER, D.R., Weigmann, K., Cohen, S.M., The bantam gene regulates *Drosophila* growth, *Genetics*, 161, 1527-1537, (2002).

HILDEMAN., D.A., Zhu, Y.N., Mitchell, T.C., Kappler, J., Marrack, P., Molecular mechanisms of activated T cell death in vivo, *Curr. Opin. Immunol.*, 14, 354-359, (2002).

HUTVANGER, G., LcLachlan, J., Pasquinelli, A.E., Balint, E., Tuschl, T., Zamore, P.D., A cellular function for the RNA-interference enzyme Dicer in the maturation of the let-7 small temporal RNA, *Science*, 293, 834-838, (2001).

INUI, M., Martello, G., Piccolo, S., MicroRNA control of signal transduction, *Nat. Rev. Mol. Cell Biol.*, 11, 252-263, (2010).

JOHN, B., Enright, A.J., Aravin, A., Tuschl, T., Sander, C., Marks, D.S., Human microRNA targets, *PLOS Biology*, 2, E363, (2004).

JOHNSON, N., Ng, T.T., Parkin, J.M., Camptothecin causes cell cycle perturbations within T-lymphoblastoid cells followed by dose dependent induction of apoptosis, *Leuk. Res.*, 21, 961-972, (1997).

JOVANOVIC, M., Hengartner, M.O., miRNAs and apoptosis: RNAs to die for, *Oncogene*, 25, 6176-6187, (2006).

KAWAHARA, Y., Zinshtern, B., Chendimada, T.P., Shiekhattar, R., Nishikura, K., RNA editing of the microRNA-151 precursor blocks cleavage by the Dicer-TRBP complex, *EMBO Rep.*, 8, 763-769, (2007a).

KAWAHARA, Y., Zinshtern, B., Sethupathy, P., Iizasa, H., Hatzigeorgiou, A.G., Nishikura, K., Redirection of silencing targerers by adenosine-to-inosine editing of miRNAs, *Science*, 315, 1137-1140, (2007b).

- KAWAHARA, Y., Megraw, M., Kreider, E., Iizasa, H., Valente, L., Hatzigeorgiou, A.G., Nishikura, K., Frequency and fate of microRNA editing in human brain, *Nucleic Acids Res.*, 36, 5270-5280, (2008).
- KHVOROVA, A., Reynolds, A., Jayasena, S.D., Functional siRNAs and miRNAs exhibit strand bias, *Cell*, 115, 209-216, (2003).
- KIM, V.N., Nam, J.W., Genomics of miRNA, *Trends Genet.*, 22, 165-173, (2006).
- KOZOPAS, K.M., Yang, T., Buchan, H.L., Zhou, P., W. Craig, R.W., MCL1, a gene expressed in programmed myeloid cell differentiation, has sequence similarity to BCL2, *PNAS*, 90, 3516-3520, (1993).
- KUMAR ve ark., M.S., Lu, J., Merver, K.L., Golub, T.R., Jacks, T., Impaired microRNA processing enhances cellular transformation and tumorigenesis, *Nat. Genet.*, 39, 673-677, (2007).
- LAGOS-QUINTANA, M., Rauhut, R., Lendeckel, W., Tuschl, T., Identification of novel genes coding for small expressed RNAs, *Science*, 294, 853-858, (2001).
- LAU, N.C., Lim, L.P., Weinstein, E.G., Bartel, D.P., An abundant class of tiny RNAs with probable regulatory roles in *Caenorhabditis elegans*, *Science*, 294, 858-862, (2001).
- LEE, R.C., Feinbaum, R.L., Ambros, V., The *C. elegans* heterochronic gene *lin-4* encodes small RNAs with antisense complementarity to *lin-14*, *Cell*, 75, 843-854, (1993).
- LEE R.C., Ambros, V., An extensive class of small RNAs in *Caenorhabditis elegans*, *Science*, 294, 862-864, (2001).
- LEE, Y., Jeon, K., Lee, J.T., Kim, S., Kim, V.N., microRNA maturation: stepwise processing and subcellular localization, *EMBO J.*, 21, 4663-4670, (2002).
- LEE, Y., ve ark., The nuclear RNase III Drosha initiates microRNA processing, *Nature*, 425, 415-419, (2003).
- LEE, Y.S., Nakahara, K., Pham, J.W., Kim, K., He, Z., Sontheimer, E.J., Carthew, R.W., Distinct roles for *Drosophila* Dicer-1 and Dicer-2 in the siRNA/miRNA silencing pathways, *Cell*, 117, 69-81, (2004).
- LI, P., Nijhawan, D., Budihardjo, I., Srinivasula, S.M., Ahmad, M., Alnemri, E.S., Wang, X., Chk2 and dATP-dependent formation of Apaf-1/caspase-9 complex initiates an apoptotic protease cascade, *Cell*, 91, 479-489, (1997).
- LI, L.Y., Luo, X., Wang, X., Endonuclease G is an apoptotic DNase when released from mitochondria, *Nature*, 412, 95-99, (2001).
- LYNAM-LENNON, N., Maher, S.G., Reynolds, J.V., The roles of microRNA in cancer and apoptosis, *Biol. Rev.*, 84, 55-71, (2009).

- MATTSON, M.P., Apoptosis in neurodegenerative disorders, *Nature Reviews Mol. Cell Biol.* 1, 120-129, (2000).
- MEI, Y., Yong, J., Liu, H., Shi, Y., Meinkoth, J., Dreyfuss, G., Yang, G., tRNA Binds to Cytochrome *c* and Inhibits Caspase Activation, *Molecular Cell*, 37, 668-678, (2010).
- MELLO, C.C., Conte, D., Jr., Revealing the world of RNA interference, *Nature*, 431, 338-342, (2004).
- METZKER, M.L., Sequencing technologies – the next generation, *Nature Review in Genetics*, 11, 31-46, (2010).
- MI, S., *ve ark.*, MicroRNA expression signatures accurately discriminate acute lymphoblastic leukemia from acute myeloid leukemia, *PNAS*, 104, 19971-19976, (2007).
- NAGEL, S., *ve ark.*, Activation of miR-17-92 by NK-like homeodomain proteins suppresses apoptosis via reduction of E2F1 in T-cell acute lymphoblastic leukemia, *Leukemia and Lymphoma*, 50, 101-108, (2009).
- NAKANO., K., Vousden, K.H., PUMA, a novel pro-apoptotic gene, is induced by p53, *Mol. Cell*, 7, 683-694, (2001).
- NEILSON., J.R., Zheng, G.X.Y., Burge, C.B., Sharp, P.A., Dynamic regulation of miRNA expression in ordered stages of cellular development, *Genes & Dev.*, 21, 578-589, (2007).
- OKAMURA, K., Hagen, J.W., Duan, H., Tyler, D.M., Lai, E.C., The mirtron pathway generates microRNA-class regulatory RNAs in *Drosophila*, *Cell*, 130, 89-100, (2007).
- OPFORMAN, J.T., Letai, A., Beard, C., Sorcinelli, M., Ong, C.C., Korsmeyer, S.J., Development and maintenance of B and T lymphocytes requires anti-apoptotic MCL-1, *Nature*, 426, 671-676, (2003).
- PUTHALAKATH, J., Huang, D.C., O'Reilly, L.A., King, S.M., Strasser, A., The pro-apoptotic activity of the Bcl-2 family member Bim is regulated by interaction with the dynein motor complex, *Mol. Cell*, 3, 287-296, (1999).
- RUBY, J.G., Jan, C., Player, C., Axtell, M.J., Lee, W., Nusbaum, C., Ge, H., Bartel, D.P., Large-scale sequencing reveals 21U-RNAs and additional microRNAs and endogenous siRNAs in *C. elegans*, *Cell*, 127, 1193-1207, (2006).
- SALVASEN, G.S., Duckett, C.S., IAP proteins: blocking the road to death's door,? *Nat. Rev. Mol. Cell Biol.* 3, 401-410, (2002).
- SCHNEIDER, U., Schwenk, H.U., Bornkamm, G., Characterization of EBV-genome negative “null” and “T” cell lines derived from children with acute lymphoblastic leukemia and leukemic transformed non-Hodgkin lymphoma, *Int. J. Cancer*, 19, 621-626, (1977).
- SIOMI, H., Siomi, M.C., On the road to reading the RNA-interference code, *Nature*, 457, 396-404, (2009).

- STEFANI, G., Slack, F.J., Small non-coding RNAs in animal development, *Nat. Rev. Mol. Cell Biol.*, 9, 219-230, (2008).
- SUBRAMANIAN, S., Steer, C.J., MicroRNAs as gatekeepers of apoptosis, *J. Cell. Physiol.*, 223, 289-298, (2009).
- SUZIKI, Y., Imai, Y., Nakayama, H., Takahashi, K., Takio, T., Takahashi, R., A serine protease, HtrA2, is released from the mitochondria and interacts with XIAP, inducing cell death, *Mol. Cell* 8, 613-621, (2001).
- TAGANOV, K.D., Boldin, M.P., Chang, K.J., Baltimore, D., NF- κ B dependent induction of microRNA miR-146, an inhibitor targeted to signaling proteins of innate immune responses, *PNAS*, 103, 12481-12486, (2006).
- TARTAGLIA, L.A., Ayres, T.M., Wong, G.H., Goeddel, D.V., A novel domain within the 55 kd TNF receptor signals cell death, *Cell*, 74, 845-853, (1993).
- THIEDE, B., Rudel, T., "Proteome analysis of apoptotic cells, *Mass Spectrometry Reviews*, 23, 333-349, (2004).
- TRAUTH, B.C., Klas, C., Peters, A.M., Matzku, S., Moller, P., Falk, W., Debatin, K.M., Krammer, P.H., Monoclonal antibody-mediated tumor regression by induction of apoptosis, *Science*, 245, 301-305, (1989).
- VAUX, D.L., Flavell, R.A., Apoptosis genes and autoimmunity, *Curr. Opin. Immunol.* 12, 719-724, (2000).
- VAZQUEZ, F., Vaucheret, H., Rajagopalan, R., Lepers, C., Gascioli, V., Mallory, A.C., Hilbert, J.L., Bartel, D.P., Crete, P., Endogenous trans-acting siRNAs regulate the accumulation of Arabidopsis mRNAs, *Mol. Cell*, 16, 69-79, (2004).
- WANG, M.X., Yin, D.T., Chao, C.L. Milliman, Korsmeyer, S.H., BID: a novel BH3 domain-only death agonist, *Genes & Dev.*, 10, 2859-2869, (1996).
- WEI, M.C., Zong, W.X., Cheng, E.H., Lindsten, T., Panoutsakopoulou, V., Ross, A.J., Roth, K.A., MacGregor, G.R., Thompson, C.B., Korsmeyer, S.J., Pro-apoptotic BAX and BAK: a requisite gateway to mitochondrial dysfunction and death, *Science*, 292, 727-730, (2001).
- WIJAYA, E., Frith, M.C., Suzuki, Y., Horton, P., Recount: expectation maximization based error correction tool for next generation sequencing data, *Genome Information*, 23, 189-201, (2009).
- XIAO, C., Rajewsky, K., MicroRNA control in the immune system; Basic principles, *Cell*, 136, 27-36, (2009).
- XU, P., Vernooy, S.Y., Guo, M., Hay, B.A., The *Drosophila* microRNA mir-14 suppresses cell death and is required for normal fat metabolism, *Curr. Biol.*, 13, 790-795, (2003).

- XU, P., Guo, M., Hay, B.A., MicroRNAs and the regulation of cell death, *Trends in Genetics*, 20, 617-624, (2004).
- YANG, N., Kazazian, H.H.J., L1 retrotransposition is suppressed by endogenously encoded small interfering RNAs in human cultured cells, *Nat. Struct. Mol. Biol.*, 13, 763-771, (2006).
- YI, R., Qin, Y., Macara, I.G., Gullen, B.R., Exportin-5 is a RNA GTP-dependent dsRNA-binding protein that mediates nuclear export of microRNA precursors, *Genes & Dev.*, 17, 3011-3016, (2003).
- YOSHIMORI, T., Autophagy: paying Charon's toll, *Cell*, 128, 833-836, (2007).
- YU, B., Yang, Z., Li, J., Minakhina, S., Yang, M., Padgett, R.W., Steward, R., Chen, X., Methylation as a crucial step in plant microRNA biogenesis, *Science*, 307, 932-935, (2005).
- ZHA. J., Harada, H., Yang, E., Jockel, J., Korsmeyer, S.J., Serine phosphorylation of death agonist BAD in response to survival factor results in binding to 14-3-3 not BCL-X(L), *Cell* 87, 619-628, (1996).
- ZHAO, H., Wang, D., Du, W., Gu, D., Yang, R., MicroRNA and leukemia: Tiny molecule, great function, *Critical Reviews in Oncology/Hematology*, 74, 149-155, (2009).

TÜBİTAK
PROJE ÖZET BİLGİ FORMU

Proje No: 107T475
Proje Başlığı: Genomik Profilleme Yöntemiyle T Lenfositlerinde Apoptozu Düzenleyen mikroRNA'ların Tanımlanması
Proje Yürütücüsü ve Araştırmacılar: Yrd. Doç. Dr. Bünyamin AKGÜL Yrd. Doç. Dr. Ayten NALBANT Ar. Gör. Hatice YİĞİT
Projenin Yürütüldüğü Kuruluş ve Adresi: İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü – Fen Fakültesi Moleküler Biyoloji ve Genetik Bölümü Gülbahçeköyü Urla İZMİR 35430
Destekleyen Kuruluş(ların) Adı ve Adresi: TÜBİTAK TBAG
Projenin Başlangıç ve Bitiş Tarihleri: 01 Ekim 2007-01 Ekim 2010
Öz (en çok 70 kelime) Kamptotesin muamelesi sonrası, apoptoza duyarlı ve dirençli hücreler birbirinden ayrıştırılarak mikroarray, derin sekanslama ve qPCR teknikleri kullanılarak her iki grubun miRNA profilleri kamptotesinle muamele edilmeyen negatif örneklerin miRNA profiliyle karşılaştırılmıştır. Karşılaştırmalı profil analizi sonrası her üç grup hücrede ifade edilen miRNA miktarına göre beş grup miRNA belirlenmiştir. miR-18a ve miR-7 gibi bilinen miRNA'lar yanında apoptozu düzenleyen bir dizi yeni miRNA adayları belirlenmiştir. Derin sekas verisinin biyoinformatik analizi bazı miRNA'ların değişik pozisyonlarında nükleotit değişimlerinin olabileceğini göstermiştir. Ayrıca, kamptotesinle muamele sonrası tRNA'lardan fragmanlar üretildiği belirlenmiştir.
Anahtar Kelimeler: mikroRNA, Jurkat, Lenfosit, Apoptoz, Mikroarray, Derin Sekanslama
Fikri Ürün Bildirim Formu Sunuldu mu? Evet ☐ Gerekli Değil ☒ Fikri Ürün Bildirim Formu'nun tesliminden sonra 3 ay içerisinde patent başvurusu yapılmalıdır.
Projeden Yapılan Yayınlar: Yayınlar yazılım aşamasındadır.